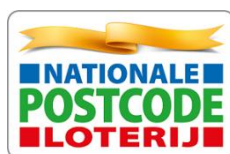
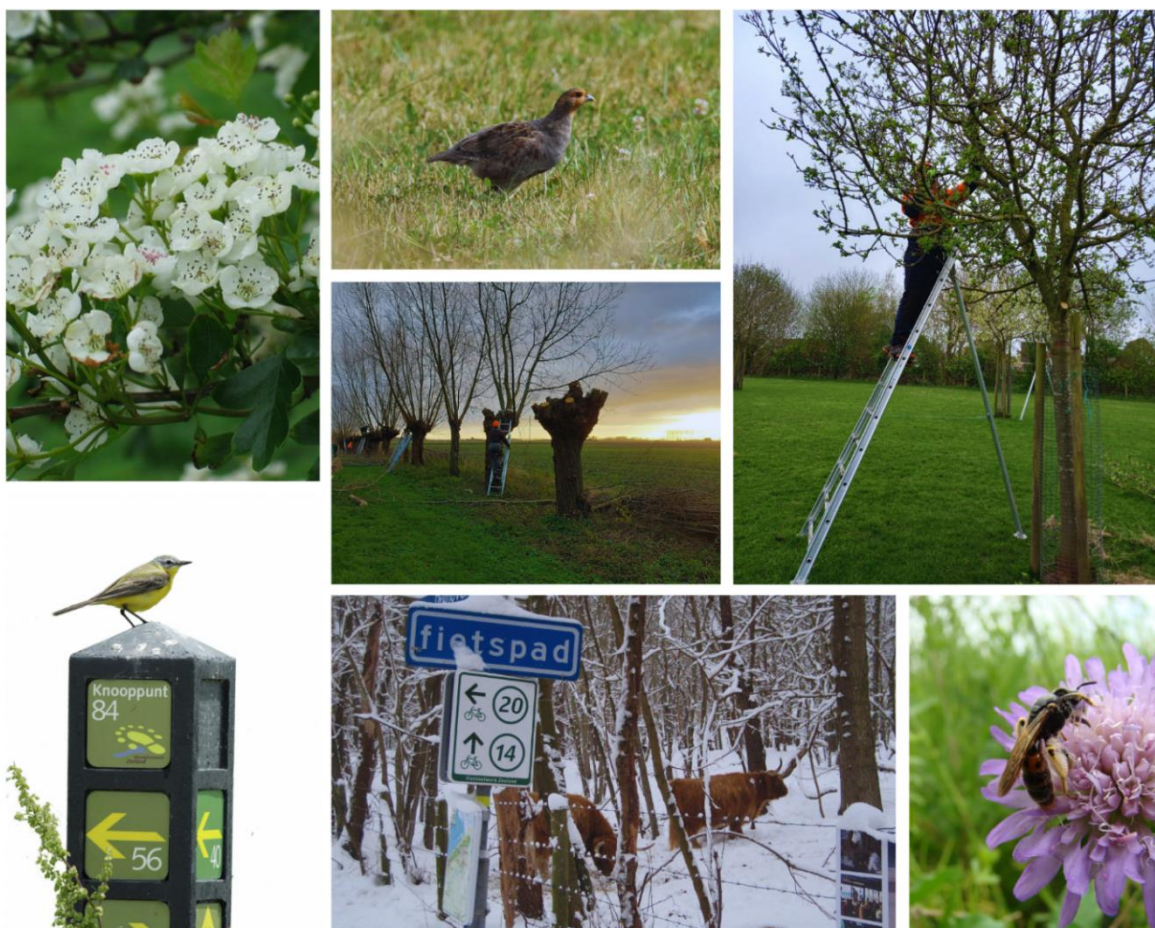

Stichting Landschapsbeheer Zeeland

Jaarverslag 2023

Samen werken aan ons landschap

Goes, juni 2024

Colofon

Stichting Landschapsbeheer Zeeland
Klein Frankrijk 1, 4461 ZN Goes
www.landschapsbeheerzeeland.nl

Samenstelling: Stichting Landschapsbeheer Zeeland
Editing: Marieke de Groot, Caroline Geluk, Carlo van Immerseel, Karin Klip, Rudie Geus & Joan van der Velden.
Opmaak: Stichting Landschapsbeheer Zeeland

Disclaimer

Deze uitgave is met de grootst mogelijk zorgvuldigheid tot stand gekomen. Desalniettemin kan de uitgever geen verantwoordelijkheid nemen of aansprakelijk worden gesteld voor mogelijk verkeerde informatie.

Vaststelling

Managementteam SLZ: 20-03-2024
Bestuur SLZ: 13-06-2024

Rapportnummer: SLZ 2024-3-2

Stichting Landschapsbeheer Zeeland

Inhoudsopgave

Bestuursverslag 2023 – Stichting Landschapsbeheer Zeeland.....	8
1. Inleiding	8
2. De organisatie van SLZ	9
2.1 Bestuur SLZ.....	9
2.2 De werkorganisatie SLZ.....	9
2.3 Beleidsplannen en werkplannen	10
2.4 Richtlijnen en gedragscodes	11
2.5 Personeelsbeleid	11
2.6 Integriteit.....	12
2.7 Bezoldiging directeur.....	12
2.8 Monitoring output	12
2.9 Goede doelen organisatie	13
2.10 Risico's en onzekerheden	13
2.11 Financiën	14
2.12 Fondsenwervingsmethoden.....	15
3. Prestatieveld Toegankelijkheid Platteland.....	16
3.1 Wandelnetwerk Zeeland	16
3.2 Wandelnetwerk Basis.....	17
3.2.1 Adviesgroep	17
3.2.2 Wandelevenement	17
3.3 Toegankelijkheid werk voor derden.....	18
3.3.1 Rolstoelroutes.....	18
3.3.2 Wandelroutes Grenspark Groot Saefthinge	18
3.3.3 Maaiwerk wandelroutes	19
3.3.4 Inventarisatie Toeristische bebording	19
3.4 Wandelwebsite.....	20
3.5 Fietsnetwerk Zeeland	21
3.5.1 Wielernetwerk	24
3.5.2 Mountainbike netwerk.....	24
3.5.3 Ruiternetwerk	25
3.5.4 LF1 Kustroute	25
3.5.5 www.routenetwerkzeeland.nl	25
3.5.6 www.routemeldpunt.nl	25
4. Prestatieveld Vrijwilligerswerk.....	26
4.1 Rapportage vrijwilligerswerk	26
4.1.1 Zelfstandig werkende groepen	28

4.1.2	Organisatie vrijwilligerswerk	29
4.2	Kennis en kwaliteit	29
4.2.1	Binding en waardering	30
4.2.2	Werving	31
4.2.3	Uitleen gereedschap	31
4.3	Natuurwerkdag	32
4.4	Landschapsonderhoud	33
4.5	Bestrijding Bacterievuur	34
4.5.1	Bij particulieren en organisaties	34
4.5.2	Bij Waterschap Scheldestromen	35
4.5.3	Gevonden aantastingen in de periode 2006 - 2023	36
5.	Prestatieveld Natuur- en Landschapsbeheer particulieren	37
5.1	Advisering en planvorming	37
5.2	Externe opdrachten 2023	37
5.3	Samenwerking met bedrijven	38
5.4	Samenwerking met overheden	39
5.5	Boeren planten bomen	39
5.6	Actie Wilgenpoot	39
5.7	Bomen voor koeien	40
5.8	Plan Boom	40
5.9	Projectplan Herstel streekeigen erven 2023	41
5.10	Projectverslag Herstel streekeigen erven 2023	41
5.11	Kleine bosjes	42
5.12	Abonnementen	42
5.12.1	Hoogstamfruit	42
5.12.2	Streekeigen erven	43
5.12.3	Grenslinden	43
5.13	Onderhoudsovereenkomsten	44
5.14	Landschapselementen Terneuzen	44
5.15	Meetnet landschapselementen	44
5.16	Voedselbossen	45
5.17	Project Waardevolle natuur- en landschapselementen in Zeeland	45
5.17.1	Herstel van de bloemdijk 'Rietdijk' te Zonnemaire	45
5.17.2	Herstel van de voortplanting- en overwinteringsbiotoop voor de rugstreeppad	45
5.17.3	Herstel en uitbreiding van Steenuil-biotopen	46
5.18	Bakkersweel	46

6.	Prestatieveld Communicatie en Kennis	47
6.1	Corporate Communicatie	47
6.2	Interne Communicatie	47
6.3	Project Communicatie	48
6.4	Media	48
6.4.1	Website	48
6.4.2	Sociale Media	48
6.4.3	Traditionele media	49
6.4.4	Tijdschrift 'Landschapsbeheer Zeeland'	49
6.5	Interne kennisuitwisseling	49
6.6	Externe kennis uitwisseling	50
6.7	Projectontwikkeling en -verkenning	50
6.8	Activiteiten overzicht	50
6.9	Jubileum	52
6.10	Automatisering en Netwerk	52
6.11	AVG	52
6.12	Project Ken je erf	52
6.13	De Zeeuwse Natuur	53
6.13.1	Delta Energie	55
7.	Prestatieveld Cultuurhistorie	57
7.1	Overleg en samenwerking	57
7.2	Zeeuwse ankers	57
7.3	Streekeigen erfgoed en vrijwilligers	57
7.3.1	Historische begraafplaatsen en kerkerreinen	57
7.3.2	Overige Historische locaties	58
7.3.3	Historische buitenplaatsen	58
7.4	Herstel van Klein Erfgoed	58
8.	Prestatieveld Biodiversiteit	59
8.1	Werkzaamheden biodiversiteit	59
8.2	Project Kwetsbare bijen en Rijke dijken in Zeeland	59
8.3	Project Vleermuizen	60
8.4	Project Actieplan Steenuil Zeeuws-Vlaanderen	60
8.5	Project Rugstreeppad	61
8.6	Ecologisch gazonbeheer	61
8.7	Poelen.nu / Kamsalamander 2021-2024	62
8.8	Bestrijding Invasieve exoten met vrijwilligers	62

8.9	POP3 project "streekeigen landschapselementen voor een robuuste natuur en een volhoudbare landbouw"	63
8.10	Borging POP3 project	65
8.11	Project Oude rassen en Dorpsboomgaarden	65
8.11.1	Oude fruitrassen	65
8.11.2	Streekeigen Populierenklonen	66
8.11.3	Oude Zeeuwse Graangewassen:	66
8.11.4	Dorpsboomgaarden	66
8.12	Natuur op bedrijfsterreinen	66
9.	Prestatieveld Agrarisch natuur-en landschapsbeheer	68
9.1	Stichting ZeeBra	68
9.2	Algemeen advies	68
9.3	Topgebied Groede	69
9.4	Project Partridge	69
9.5	Externe opdrachten	70
10.	Referenties	71
11.	Bijlagen Jaarverslag	72
11.1	Medewerkers SLZ	72
11.2	Relevante (neven)functies bestuursleden en directeur 2023	73
11.3	Bestuursleden 2023: rooster van aftreden en aftreden	74
11.4	Overzicht aangeplante bomen en struiken in 2023	75
11.5	SLZ verschenen in de (online)media	76
11.6	Verschenen rapporten SLZ in 2023	78
11.7	Financiering projecten	80
	Jaarrekening 2023 – Stichting Landschapsbeheer Zeeland	82
1.	Balans per 31 december 2023	84
2.	Staat van baten en lasten 2023	85
3.	Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	88
4.	Toelichting op de balans per 31 december 2023	91
5.	Toelichting op de staat van baten en lasten 2023	95
6.	Lasten totaal	98
7.	Staat van baten en lasten conform model 3 van RJ650	99
8.	Bezoldiging directie	100
9.	Resultaatbestemming, vaststelling en goedkeuring	102
10.	Overige gegevens	104
11.	Bijlage 1; Declarabele uren per doelstelling en uren beheer en administratie 2023	107
12.	Bijlage 2; Overzicht bestedingen Nationale Postcode Loterij	108

13. Bijlage 3; Overzicht projecten (o.b.v. voorcalculatorische tarieven)	109
14. Bijlage 4; Overzicht projecten mede gefinancierd via IKS* (o.b.v. voorcalculatorische tarieven) ...	112
15. Bijlage 5; Begroting 2024 (vastgesteld door het bestuur okt. 2023).....	113

Bestuursverslag 2023 – Stichting Landschapsbeheer Zeeland

1. Inleiding

Stichting Landschapsbeheer Zeeland (SLZ) is sinds 1982 een uitvoerende organisatie gericht op het beheer van het cultuurlandschap van Zeeland. Hierbij richt SLZ zich met name op het behoud en beheer van de biodiversiteit, de cultuurhistorie en de toegankelijkheid van het cultuurlandschap. De missie van SLZ is "Samen werken aan ons landschap". Deze samenwerking vindt plaats met veel vrijwilligers, particulieren, bedrijven en natuur- en cultuurorganisaties in Zeeland. SLZ is aangesloten bij de koepel van LandschappenNL en is een, door het CBF, erkende goede doelen organisatie en heeft de ANBI-status.

Dit jaarverslag is een integraal overzicht van de ontwikkeling van de organisatie, de uitgevoerde werkzaamheden per prestatieveld, het bestuursverslag en de jaarrekening.

Afbeelding 1.1: Groepsfoto van medewerkers van SLZ eind 2023

2. De organisatie van SLZ

2.1 Bestuur SLZ

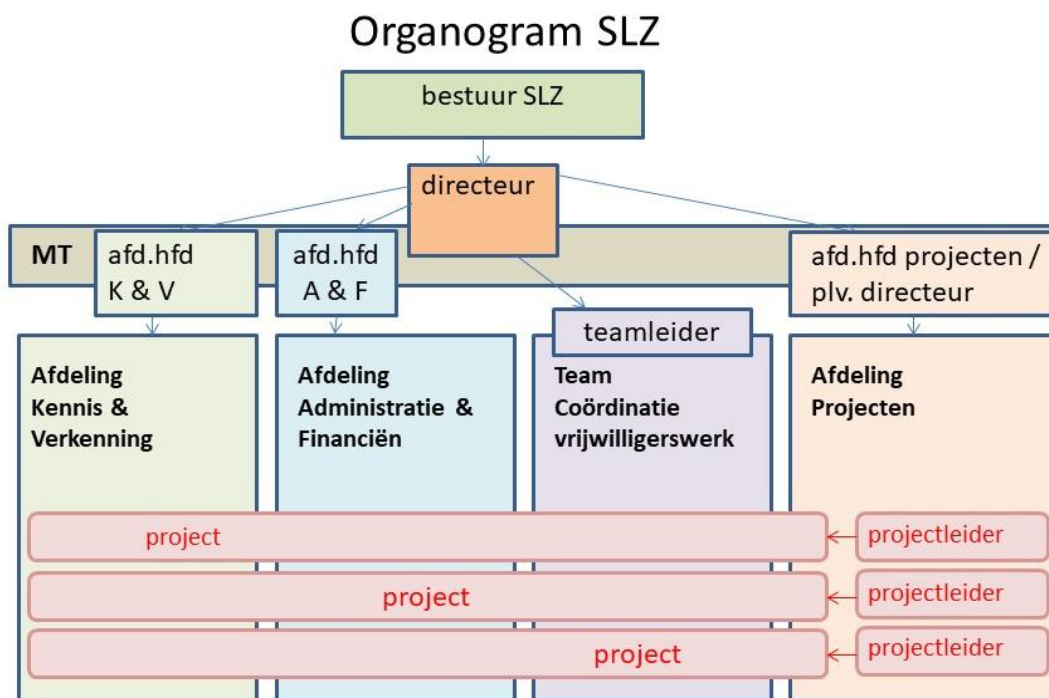
Het bestuur van SLZ bestaat uit 7 bestuursleden. Het bestuur komt minimaal 4 keer per jaar bijeen en stelt jaarlijks het jaarverslag, de jaarrekening, de begroting en het werkplan vast. Het bestuur bestuurt op hoofdlijnen en is eindverantwoordelijk voor de organisatie. Het bestuur delegeert taken en bevoegdheden aan de directeur om beleidsvoornemens uit te werken en uit te voeren. De directeur geeft leiding aan de werkorganisatie. Het bestuur wordt door de directeur geïnformeerd over de financiële en personele ontwikkelingen, over de output en over knelpunten en eventuele klachten. Tijdens de bestuursvergaderingen worden regelmatig presentaties georganiseerd door medewerkers zodat het bestuur nadere info krijgt over inhoudelijke projecten. Individuele bestuursleden vertegenwoordigen SLZ regelmatig op bijeenkomsten en overleggen in de regio, op bestuurlijk niveau (zoals bestuurlijk overleg met verantwoordelijke gedeputeerde van de provincie Zeeland) en op landelijk niveau (zoals bestuurlijke bijeenkomsten LandschappenNL). Het bestuur evalueert jaarlijks het eigen functioneren, het bestuursprofiel en de statuten en/of het huishoudelijk reglement. Het bestuur ontvangt geen bezoldiging voor de bestuursactiviteiten; wel een onkostenvergoeding.

In 2023 zijn 5 bestuursvergaderingen gehouden. Enkele van de in 2023 besproken agendapunten in het bestuur zijn: jaarverslag 2022, werkplan en begroting 2024, salarisadministratie, huisvesting, accountantscontrole, samenwerking op bedrijfsvoering niveau met HZL, statuten wijziging, nieuw huishoudelijk reglement, rooster aftreden bestuursleden en relevante nevenfuncties van bestuursleden, integriteitsbeleid, beleidsplan 2020-2025, positie SLZ in het politieke krachtenveld en evaluatie jubileum. Enkele inhoudelijke presentaties van medewerkers aan het bestuur zijn gehouden over het project Partridge, het nieuwe POP3-project en het 40 jarig jubileum van SLZ; hiernaast heeft de directeur/bestuurder van HZL een presentatie over HZL gegeven. De bestuursleden zijn in 2023 nauw betrokken geweest bij diverse activiteiten in het kader van het 40 jarig jubileum zoals het bezoeken aan Zeeuwse gemeenten, activiteiten tijdens de landschapsdag en het landschapssymposium en het schrijven van onderdelen van het jubileumboek. In 2023 heeft een gezamenlijke excursie (erfbezoek perenboomgaard) en etentje van medewerkers en bestuur plaatsgevonden; tevens heeft een bestuurswissel plaatsgevonden waarbij een bestuurslid na 3 periodes van 4 jaar afscheid heeft genomen van bestuur SLZ.

2.2 De werkorganisatie SLZ

De werkorganisatie van SLZ in 2023 bestaat uit 27-29 medewerkers (21 fte) in dienstverband (zie ook 12.1 medewerkers SLZ). Daarnaast hebben in 2023 5 stagiaires deel uitgemaakt van de organisatie. De organisatie organiseerde en coördineerde de inzet van 41.500 vrijwilligersuren; bij een inzetbaarheid van 1500 uur/fte komt dit neer op 27,7 fte.

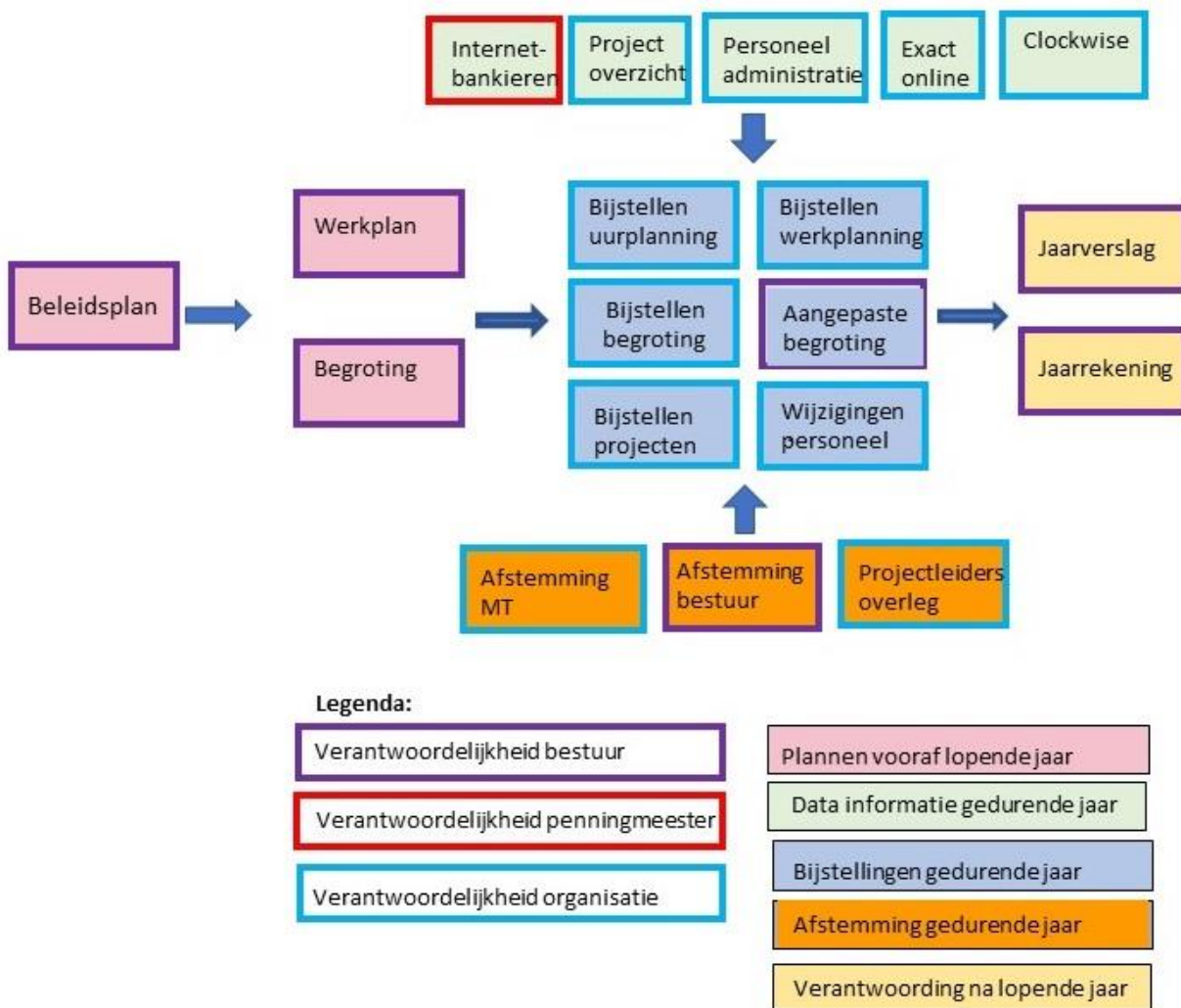
Het personeel kent een personeelsvertegenwoordiging (PVT) en SLZ heeft een interne en externe vertrouwenspersoon. Het organogram van SLZ met daarin de werkorganisatie is in afbeelding 2.1 weergegeven.

Afbeelding 2.1: Het organogram van Stichting Landschapsbeheer Zeeland in 2023

2.3 Beleidsplannen en werkplannen

SLZ werkt volgens een meerjarig beleidsplan (2020-2023) en een eenjarig werkplan. In het beleidsplan zijn 4 aandachtsvelden gegeven voor de beleidsperiode: biodiversiteit, cultuurhistorie, beleving & vitaliteit en samenwerken & draagvlak vergroten. In dit jaarverslag zijn de uitwerkingen van deze aandachtsvelden weergegeven in respectievelijk de rapportages: prestatieveld biodiversiteit; prestatieveld cultuurhistorie; prestatieveld toegankelijkheid platteland; en prestatieveld vrijwilligerswerk, & prestatieveld communicatie en kennis. In het werkplan 2023 is een overzicht gegeven van alle geprognostiseerde projecten voor 2023. Daarnaast is voor 2023 een begroting opgesteld voor de gehele organisatie. Een schematische weergave van de managementinformatie met daarbij de verantwoordelijkheden is gegeven in afbeelding 2.2.

Afbeelding 2.2: Een schematische weergave van de managementinformatie en verantwoordelijkheden SLZ in 2023

2.4 Richtlijnen en gedragscodes

SLZ onderschrijft de Code Goed Bestuur (de Code Wijfels), de Richtlijn RJ650 (onderdeel van richtlijnen van de Raad voor de jaarverslaggeving) en de werkwijze conform het CBF-keurmerk. SLZ werkt volgens de Richtlijn Uitvoering natuurbeheeractiviteiten zonder Gedragscode Natuurbeheer; de Gedragscode Tijdelijke Natuur en de AVG-richtlijn. Hiernaast werkt SLZ met een eigen gedragscode; deze is te vinden op de website van SLZ.

2.5 Personeelsbeleid

SLZ streeft naar een personeelsbestand dat op geslacht en etniciteit overeenkomt met de samenstelling van de bevolking van Zeeland. Daarnaast streeft SLZ, mede vanuit continuïteit, naar een goede verdeling over de leeftijden. Uit tabel 2.1 blijkt dat SLZ een meerderheid aan man heeft. In de oudste leeftijdsgroep gaat het enkel om mannen; terwijl de jongste leeftijdsgroep in de man-vrouw verhouding meer vrouwen laat zien. De tabel laat een mooie spreiding zien van medewerkers over de leeftijdscohorten waarbij ook de jongere leeftijdsgroepen goed vertegenwoordigd zijn.

	21-30	31-40	41-50	51-60	61-67	totaal
totaal	6	6	6	6	4	28
man	2	6	4	3	4	19
vrouw	4	0	2	3	0	9
non binair	0	0	0	0	0	0

Tabel 2.1: De leeftijdsopbouw (in cohorten) van medewerkers in loondienst van SLZ in 2023 op peildatum 31-12-2023

2.6 Integriteit

SLZ heeft een Algemene Klachtenregeling met een interne Klachtenregeling en een gebruikersvriendelijke externe klachtenregeling; integriteitsbeleid met een intern en extern meldpunt en een Protocol Datalekken. Tijdens de jaarlijkse functioneringsgesprekken is integriteit een vast onderdeel van ieder gesprek. Jaarlijks wordt in het MT het integriteitsbeleid geëvalueerd en 2 jaarlijks wordt het integriteitsbeleid in het bestuur van SLZ besproken. In 2023 zijn 2 meldingen bij de interne vertrouwenspersoon binnengekomen aangaande werkdruk en privé problemen; deze meldingen zijn na interne doorverwijzing afgesloten. In 2023 zijn geen externe meldingen binnengekomen als klacht of als melding m.b.t. integriteit. Ernstige meldingen van integriteitschending worden direct kortgesloten met het CBF en LNL; in 2023 zijn geen ernstige meldingen ontvangen. De relevante (neven) functies van het bestuur en de directeur zijn opgenomen in bijlage 11.2.

2.7 Bezoldiging directeur

Het bestuur van SLZ heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt SLZ de Regeling beloning directeuren van goede doelenorganisaties (www.goededoelennederland.nl). De bezoldiging van de directeur in 2023 voldoet aan de regeling beloning directeuren van goede doelenorganisaties en de belaste vergoedingen/bijtellings, de werkgeversbijdrage pensioen en de overige beloningen op termijn stonden bovendien in een redelijke verhouding tot het jaarinkomen. De score voor de zwaartecriteria (BSD-score), maximaal normjaarinkomen en de hoogte en samenstelling van de daadwerkelijke bezoldiging worden in hoofdstuk 12 'Jaarrekening' in meer detail toegelicht.

2.8 Monitoring output

Met de meeste opdrachtgevers wordt gewerkt op basis van output-afspraken. De output afspraken worden gerapporteerd aan de opdrachtgevers bij oplevering van het project of het programma. SLZ werkt altijd samen met eigenaren en veelal ook in andere samenwerkingsverbanden. Veel projecten zijn geïnitieerd door SLZ en de uitvoering is een samenwerkingsverband. De outcome van behoud van het cultuurlandschap van Zeeland is lastig te monitoren. SLZ heeft reeds in diverse gremia aangegeven dat ze graag een monitoring van het cultuurlandschap van Zeeland op wil pakken; maar de financiering hiervan was tot nu toe een knelpunt.

De impact van het werk van landschapsorganisaties is in 2019 en 2021 in beeld gebracht in rapporten van LandschappenNL/Avance Impact.

Na ieder jaar wordt een selectie van projecten geëvalueerd door de projectleider, het afdelingshoofd van de afdeling projecten en de financieel medewerker. In 2023 zijn onder andere de projecten "kleine bosjes" en "POP3 Versterking biodiversiteit en identiteit in het agrarisch landschap van Zeeland" geëvalueerd. Het totaal van de projecten wordt ieder jaar geëvalueerd door het managementteam van SLZ.

Hiernaast wordt veel van de output ook op een populair wetenschappelijke wijze via het tijdschrift 'Landschapsbeheer Zeeland' gecommuniceerd met de belangenbehartigers van SLZ. Dit tijdschrift wordt toegezonden aan alle vrijwilligers, de coördinatoren van de zelfstandige vrijwilligersgroepen, sponsors, particulieren en bedrijven die bij SLZ een samenwerkings- of beheercontract hebben en aan betalende abonneementhouders. Deze totale groep kan ook worden gezien als de belangenbehartigers van SLZ. In 2023 is het tijdschrift 3 maal verschenen en telkens met een oplage van 1550 exemplaren. Hiernaast publiceert SLZ haar kennisontwikkeling regelmatig in vakbladen en heeft SLZ in 2023 een jubileumboek geschreven met hierin veel van de activiteiten van SLZ.

2.9 Goede doelen organisatie

SLZ is een door het CBF erkende goede doelen stichting en heeft een ANBI-status. SLZ geeft tussen de 85-90% van de totale uitgaven uit aan de doelbesteding. De kosten voor beheer en administratie en voor het bestuur, die niet direct te koppelen zijn aan het bereiken van de doelstelling, bedraagt 11% van de totale kosten. SLZ heeft geen leden of vaste donateurs en heeft dus ook geen kosten voor ledenwerving. SLZ heeft, los van het verspreiden van naamsbekendheid via persberichten, de website en het tijdschrift van SLZ, geen uitgaven voor wervingskosten.

Het CBF controleert met name of SLZ zich houdt aan de regels van een goede doelenorganisatie; maar wil de komende jaren ook meer zicht krijgen op de vraag of je ook waar maakt wat je belooft; ofwel wat is de impact van de organisatie. De missie "samen werken aan ons landschap" moet dan niet worden getoetst op activiteiten, output of outcome maar op impact oftewel het effect. Een mooi voorbeeld van impact is de samenwerking met de gemeente Goes, bewonersorganisaties en SLZ om terreinen in de gemeente natuurvriendelijker en insectvriendelijker in te richten. SLZ heeft hiervoor in het verleden plannen gemaakt, heeft de uitvoering mede begeleid en voert een deel van de monitoring uit. De impact is dus niet alleen een toename van de insectendichtheid bij ander maaibeheer, maar zeker ook een duidelijke wijziging in het maaibeleid bij deelnemende gemeentes.

2.10 Risico's en onzekerheden

SLZ is een onafhankelijke stichting die veelal werkt vanuit eenjarige of kortlopende opdrachten of subsidies. De grootste subsidie, de Integrale Kosten Subsidie (IKS) van de Provincie Zeeland, is formeel een eenjarige subsidie; deze subsidie is wel jaarlijks terugkerend, maar heeft geen structureel karakter. Omdat SLZ wel veel vaste meerjarige kosten (salaris vaste medewerkers, huur pand, samenwerkingsverbanden) heeft is het opbouwen van een budget voor een algemene continuïteitsreserve van groot belang om een eventuele periode met minder subsidie, minder opdrachten, het niet behalen van output of verliezen op projecten en/of een groot ziekteverzuim op te kunnen vangen. Om dit risico te beheersen is daarom het streven een algehele continuïteitsreserve op te bouwen tot een maximum van de totale kosten van de werkorganisatie van één jaar. Met een continuïteitsreserve van de totale kosten van

de werkorganisatie van een jaar heeft SLZ de mogelijkheid, om in een jaar dat grote tegenvallers zich voordoen, de bedrijfsvoering aan te passen.

Het positief resultaat van dit jaar is grotendeels toegevoegd aan de algemene continuïteitsreserve.

Andere risico's zijn niet verzekerde ongelukken of diefstal, cybercriminaliteit, terugloop inzet vrijwilligers, gewijzigde wet- en regelgeving en vertrek van medewerkers met veel specifieke kennis of vaardigheden. Om (een deel van) de risico's voor cybercriminaliteit op te vangen is in 2022 overgeschakeld op 2stapsverificatie bij inloggen. In 2023 hebben risico's en onzekerheden slechts een beperkte impact gehad op de bedrijfsvoering.

Om het financiële risico van niet verzekerde ongelukken of diefstal af te dekken hebben we bestemmingsreserves met als maximum de aanschafwaarde van de materiele activa. Voor de toekomst verwachten we weinig impact mocht een dergelijk risico zich voordoen. De betreffende bestemmingsreserves zitten bijna aan hun maximum.

2.11 Financiën

Het financiële overzicht van SLZ in 2023, met hierin alle inkomsten en uitgaven zijn weergegeven in hoofdstuk 12 'Jaarrekening'. De totale baten in 2023 zijn € 2.622.271; de totale lasten zijn € 2.540.784; de financiële baten zijn € 25.235 en het totale resultaat is € 106.722. De solvabiliteit is 58% en de liquiditeit 2,3. In figuur 2.1 en 2.2 staan de inkomsten en uitgaven van SLZ in categorieën opdrachtgevers en doelstellingen. In hoofdstuk 13 'Bijlagen Jaarrekening' staat een nadere onderbouwing van de organisaties die hebben bijgedragen in de projectfinanciering.

Voor 2023 was een tekort begroot van € 20.985. Het werkelijke resultaat was positief. Dit hebben we gerealiseerd door een aantal extra opdrachten voor zowel overheid als derden. Ook de beleggingsresultaten droegen positief bij.

We hadden hogere lasten als gevolg van kleine personele uitbreiding en een CAO verhoging. Tevens tijdelijk 'dubbele' licentiekosten door implementatie van een ERP systeem.

SLZ heeft als norm voor de kosten beheer en administratie dat deze maximaal 15% mogen bedragen. Voor 2023 bedraagt dit 11%.

De verwachting voor 2024 is dat SLZ zich meer in zal zetten op noodzakelijke investeringen in de bedrijfsvoering zoals implementatie van een ERP systeem en vernieuwing ICT (zoals werken in de cloud).

SLZ belegt maximaal een derde van de algemene continuïteitsreserve in duurzame aandelen met een laag risicoprofiel. De uitgangspunten zijn beschreven in het Beleggingsstatuut SLZ. Meerdere keren per jaar wordt tijdens de bestuursvergaderingen het beheer en het uitgangspunt van de beleggingsportefeuille besproken. De uitvoering van het beleggingsbeleid is in handen van de vermogensbeheerder van de Rabobank.

De beleggingsresultaten (dividend en koersresultaat) zijn verantwoord onder de financiële baten in de jaarrekening.

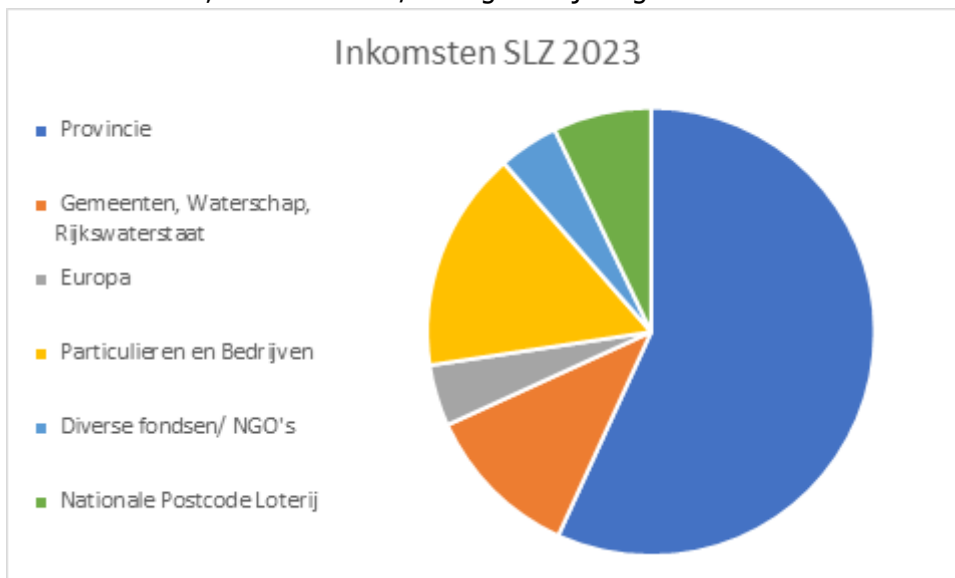
De begroting voor 2024 is toegevoegd in de jaarrekening. Verwacht wordt dat de baten uitkomen op € 2.577.728 (in 2023 € 2.622.271) en de lasten besteed aan

doelstelling op € 2.293.854 (2023 = € 2.265.312) en kosten beheer en administratie op € 283.742 (2023 = € 275.472). Het begroote resultaat 2024 komt uit op € 232.

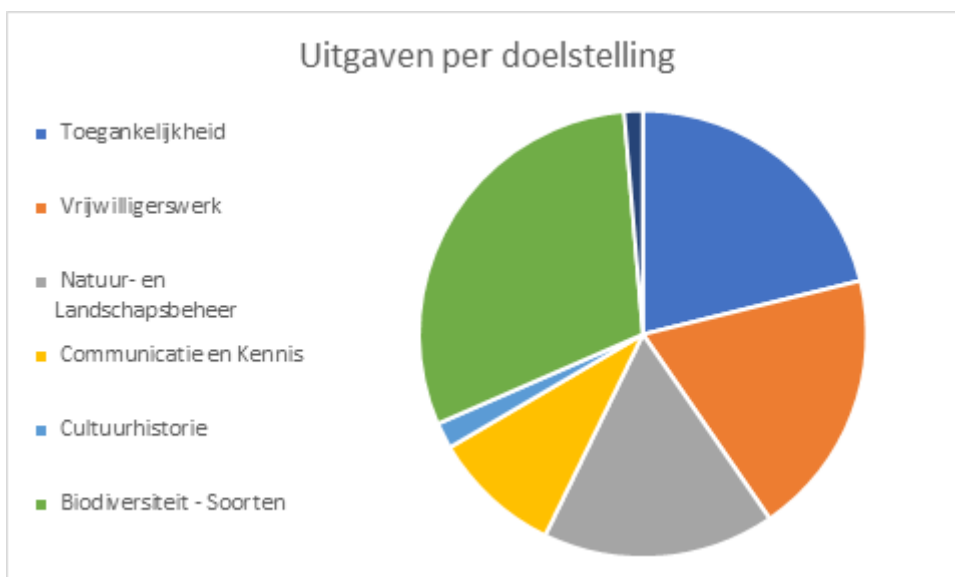
2.12 Fondsenwervingsmethoden

SLZ is terughoudend in het inzetten van fondsenwervingsmethoden voor giften van individuele burgers. SLZ heeft geen mailingen of telefonische benaderingen voor de werving van fondsen of giften. Wel wordt op de website van SLZ gewezen op de mogelijkheid van giften. Het totaal aan vrije giften in 2023 was € 1.774,-.

Naast de algemene IKS subsidie van de provincie en de bijdrage van de Nationale Postcode Loterij, zoeken we per project een passende financiering. Dit kan in de vorm van subsidies, donaties en/of eigen bijdragen van deelnemers.

Figuur 2.1: Inkomsten SLZ per opdrachtgever 2023

Figuur 2.2: Uitgaven SLZ per thema 2023

3. Prestatieveld Toegankelijkheid Platteland

Het beleven van het landschap in Zeeland, dat is het doel van alle projecten binnen 'Toegankelijkheid'. Vrijwilligers en SLZ medewerkers zijn in 2023 actief geweest om nieuwe routes te ontwikkelen en om bestaande routes te beheren. Naast het Wandelnetwerk zijn in 2023 ook het Fietsnetwerk, een Ruiternetwerk, een Lange afstandsfietsroute en een aantal Mountainbikeroutes bij gekomen.

3.1 Wandelnetwerk Zeeland

Beheer en onderhoud

Met de realisatie van Wandelnetwerk Reimerswaal heeft SLZ in 2023 een provincie dekkend wandelnetwerk beheerd. Dit beheer is essentieel om een goed functionerend netwerk te behouden waar wandelaars zorgeloos kunnen lopen. Hierbij zijn de vele vrijwilligers ook in 2023 weer onmisbaar geweest. Naast het reguliere beheer en onderhoud, was 2023 ook het herzieningsjaar van het wandelnetwerk 'Sporen in de Zak'.

SLZ medewerkers hebben 1380 uur besteed aan het aansturen en ondersteunen van de vrijwilligers, (laten) uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden en contacten met eigenaren en gemeenten. Hieronder wat cijfers van het Wandelnetwerk in 2023:

- **292** vrijwilligers hebben **8455** uur besteed aan coördinatie, controle en onderhoud/herstel
- Lengte totale netwerk was **2937** kilometer
- Hiervan waren **720** kilometer onverhard
- **168** kilometer was boerenlandpad bij **244** eigenaren met een boerenlandcontract
- **90** kilometer aan graspaden waren in beheer bij SLZ
- Er stonden over heel Zeeland **1341** knooppuntpalen
- Via Qfield en QGis zijn **673** meldingen ingevoerd (dit zijn nog lang niet alle meldingen omdat sommige knelpunten direct opgelost worden en ook nog lang niet alle vrijwilligers met de Qfield app werken)

Afbeelding 3.1: Wandelnetwerk Sporen in de Zak 2023

Eind 2023 liepen de boerenlandcontracten van het wandelnetwerk 'Sporen in de Zak' (gemeente Borsele) weer af. Daarom was 2023 ook het jaar om het Wandelnetwerk weer te herzien. Alle 24 eigenaren met een boerenlandcontract zijn benaderd met de vraag of ze het contract willen verlengen. Met 22 eigenaren is er weer een nieuw contract afgesloten. Totaal is het wandelnetwerk op 7 plekken gewijzigd met onder andere twee nieuwe trajecten maar ook is de route op een aantal locaties geoptimaliseerd. Zoals één traject dat vroeger over een fietspad liep en nu over een grasstrook (veiliger en aantrekkelijker) Het team van herstellervrijwilligers is weer op pad geweest om nieuwe markeringsbordjes over het hele netwerk aan te brengen en waar nodig knooppuntpalen te (ver)plaatsen.

3.2 Wandelnetwerk Basis

In project Wandelnetwerk basis is in 2023 wordt gewerkt aan de kwaliteit van het wandelnetwerk onder andere via de adviesgroep van de Provincie. Verder is het Wandelevenement weer georganiseerd om betrokken van het wandelnetwerk ook betrokken te houden bij het wandelnetwerk. Ook is er binnen dit project in 2023 gewerkt aan de voorbereidingen voor het onderbrengen van het beheer van de Routenetwerken binnen SLZ. Medewerkers van SLZ hebben 197 uur gemaakt binnen dit project.

3.2.1 Adviesgroep

De adviesgroep met Provincie Zeeland, Wandelnet en SLZ is in 2023 één keer bij elkaar gekomen om ontwikkelingen rond het wandelen te bespreken. Deze bijeenkomst stond onder andere in het teken van de veranderingen rond het de vroegere taken van het Routebureau. Zo zijn de beheertaken van de routenetwerken naar SLZ gegaan en is doorgepraat over de 'aanjager' die aangesteld zal gaan worden. Andere onderwerpen waren onder andere de hoogte van de boerenlandvergoeding en de discussie over gesloten dijkwakken.

3.2.2 Wandelevenement

Op donderdag 25 mei 2023 organiseerden wij ons jaarlijkse wandelevenement. De locatie dit jaar was in de Grote Kerk, Oudestraat 26, 4351 AV Veere. Er waren ruim 60 aanwezigen.

Het wandelevenement is speciaal voor alle betrokkenen bij het Wandelnetwerk Zeeland. Elk jaar is het in een andere regio. Het evenement bevordert de binding van alle betrokkenen bij wandelnetwerk Zeeland; zij delen hun ervaring en kennis met elkaar.

In het ochtendprogramma was er een woordje van de aftredende gedeputeerde Anita Pijpelink en van ons bestuurslid en vrijwilliger Thomas Collette. Daarna hadden we een ludieke online quiz met allerlei wandelvragen, dit leverde veel fanatisme en hilariteit op. De lunch werd verzorgd door het Watersnoodmuseum uit Ouwkerk. In de middag waren er vier wandelexcursies met gids waarvoor men zich vooraf had aangemeld. Met deze excursies benadrukken we het verband tussen een mooi landschap en het wandelnetwerk Zeeland; men leert hiermee de historie en de kenmerken van het landschap beter lezen.

Uitnodiging Wandelevenement
 Welkom op Donderdag 25 mei 2023 in de Grote Kerk,
 Oudestraat 26, 4351 AV Veere*!

Programma:
 10.00 uur: Inloop met koffie/thee
 10.30 uur: Welkomstwoord SLZ
 10.40 uur: Woordje Raadslid gemeente Veere
 10.50 uur: Wandel Quiz
 11.35 uur: Woordje Thomas Collette, bestuurslid en vrijwilliger
 11.45 uur: Woordje gedeputeerde Provincie Zeeland
 12.00 uur: Lunch verzorgd door het Watersnoodmuseum Ouwkerk
 13.00 uur: Excursies, op basis van uw vooraf opgegeven keuze
 15.30 uur: Uiterlijk einde (direct na excursie)

Keuzemenu wandelexcursies:
 (Bij inschrijven van 3€ + 2€ voorkeurskeuze doorgeven!)

- Natuurwandelings Kattespolder met gids Naomi en Nick van SLZ** -> 3,5 km.
 Ingerolden tussen de stadsmuur van Veere en het Veerse meer ligt de Kattespolder. Een nat gebiedje met mooie soorten als grote roeizwaan, molkruier en alba zanger. Al natuurwandelings verdien Naomi en Nick over het natuurschoon rondom Veere.
- Stadswandeling Veere met gids Hans van Wandelnet op Walcheren** -> 2,6 km.
 Stadsgrids Hans Corbijn neemt u mee door het weligstrijdige Veere. Hij vertelt over de vestingwerken uit de Napoléontische tijd.
- Watersnoodwandeling met gids Thomas Collette** -> 1,7 km.
 Een wandeling over de stadswallen van Veere, langs het Veerse Meer, door het Veerse Bos, langs een watersnood en via een trektoerter weer terug naar het startpunt. Vijfel geheel onverhard!
- Experience bekijken en/of de toren van de kerk beklimmen** -> 0 km.
 Inloop op eigen gelegenheid de "Experience" van deze kerk en/of beklim de toren. Je beleeft de geschiedenis door en rell midden in de slappen. Ervarende verhalen, tot leven gewekt door de nieuwste techniek. Ontzaf de mysteries van een kerk die rool is afgemaakt.

Aanmelden:
 Uiterlijk 15 mei aanmelden via: info@landstoelezeeland.nl
 met vermelding van:
 uw Naam en Telefoonnummer
 én uw 1* + 2* voorkeurskeuze voor de excursies in het middagprogramma!

Route en parkeren: www.grotekerkveere.nl/route-en-parkeren

DE ZEEUWSE NATUUR Provincie Zeeland

Afbeelding 3.2: Wandelevent 2023 in Veere

3.3 Toegankelijkheid werk voor derden

Het ontwikkelen van nieuwe routes of opdrachten van externen rond routes vallen onder project. Toegankelijkheid Werk voor derden. In dit project is door SLZ medewerkers 845 uur gewerkt aan de verschillende projecten.

3.3.1 Rolstoelroutes

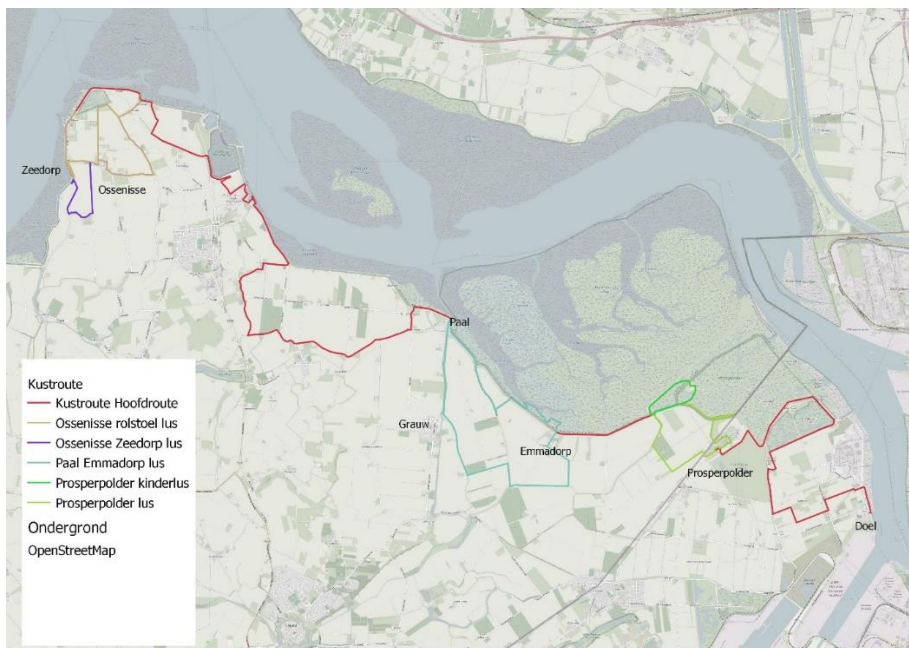
Omdat het Wandelnetwerk Zeeland zich niet speciaal richt op de doelgroep rolstoel/rollatorgebruikers, en er juist een aantal onverharde paden zijn, wilde de gemeente Reimerswaal en de gemeente Goes voor deze doelgroep toegankelijke routes realiseren.

In 2022 hebben we samen met Zorggroep Ter Weel en vele vrijwilligers en dorpsbewoners, in de dorpen Yerseke, Rilland, Oostdijk, Hansweert, Kruiningen, Krabbendijke en Waarde rolstoel- en rollatorvriendelijke routes uitgestippeld, getest en bewegwijzerd waardoor mensen in een rolstoel, scootmobiel, met rollator of kinderwagen nu ook gemakkelijk een wandeling kunnen maken. Op woensdag 11 januari 2023 was de officiële opening. Het beheer en onderhoud is ondergebracht bij SLZ in het Wandelnetwerk Zeeland. De routes zijn te vinden op www.wandelnetwerkzeeland.nl

Voor de Gemeente Goes zijn we gestart in 2023 met een voorlichtingsbijeenkomst waaruit 4 werkgroepjes zijn ontstaan die zich zijn gaan buigen over mogelijkheden voor rolstoelvriendelijke wandelroutes in hun wijk/dorp. In 2024 hopen we deze 4 dorpen/wijken te voorzien van bewegwijzerde rolstoelvriendelijke wandelroutes. In 2025 en 2026 gaan we dit voor nog 6 wijken/dorpen in gemeente Goes realiseren.

3.3.2 Wandelroutes Grenspark Groot Saefthinge

Voor het Grenspark Groot Saefthinge is SLZ verder gegaan met de ontwikkeling van Wandelroutes. Het concept van de Kustroute is uitgewerkt en op een paar stukken na klaar om gemarkeerd te gaan worden. Er is gekeken hoe de Kustroute over nieuwe, onverharde trajecten kan lopen. Eigenaren van deze percelen zijn benaderd waarbij sommige eigenaren akkoord zijn met de loop over hun percelen. Bij andere eigenaren loopt dit gesprek nog. Rond het dorp Ossensisse zijn de lussen voor rolstoelgebruikers verder uitgewerkt. Zo zijn de knelpunten voor rolstoelen op deze route in beeld gebracht en is overleg over oplossingen geweest.

Afbeelding 3.3: Wandelroutes grenspark Groot Saefthinge

3.3.3 Maaiwerk wandelroutes

Eigenaren zijn in principe zelf verantwoordelijk voor het onderhoud van wandelroutes. Een aantal terreinbeheerders heeft het maaiwerk van graspaden waar het Wandelnetwerk Zeeland over loopt, uitbesteed aan SLZ. Het gaat paden die de terreinbeheerders niet in hun reguliere beheer hebben opgenomen. Het gaat om meer dan 35 kilometer waarvan 1160 meter voor Natuurmonumenten, 1870 meter voor Staatsbosbeheer en 32330 meter voor Waterschap Scheldestromen.

3.3.4 Inventarisatie Toeristische bebording

SLZ beheert een aantal panelen van het wandelnetwerk maar ook van andere projecten zoals de gekrompen en verdrongen dorpen voor de gemeente Schouwen-Duiveland. Vanuit die achtergrond heeft de gemeente gevraagd een inventarisatie van alle toeristische bebording te doen met de vraag om ook gelijk de onderhoudsstaat van de borden mee te nemen. Tijdens dit project zijn 999 borden geïnventariseerd in de categorieën wegwijzers, kaartpanelen, informatiepanelen en overige panelen. De inventarisatie is teruggekoppeld aan de gemeente die verder gaat met acties naar aanleiding van de panelen.

Afbeelding 3.4: Voorbeeld van een geïnventariseerd

P&P Audit B.V. *paneel met indicatie slecht*
 Voor identificatiedoelinden.
 Behorend bij controleverklaring
 d.d. 28-6-2024

3.4 Wandelwebsite

www.wandelnetwerkzeeland.nl

De promotie van Wandelnetwerk Zeeland lag altijd bij het VVV en Routebureau Zeeland via www.visitzeeland.com en de uitgave van papieren kaarten van het wandelnetwerk, ommetjes en themaroutes. Na de opheffing van het VVV in 2020 en de beperkte activiteiten die het Routebureau daarna nog uitvoerde, en inmiddels ook is opgeheven (2022), zijn de promotieactiviteiten minimaal. Zo zijn geen nieuwe papieren kaarten meer gedrukt. Ook is het aanbod heel versnipperd doordat gemeenten de promotie voor activiteiten in hun gemeenten zelf hebben opgepakt. Ook online is het aanbod beperkt of slecht vindbaar. Op www.visitzeeland.com staat veel informatie, maar daardoor is het onoverzichtelijk. Het vinden van een bepaalde route is lastig en er is geen routeplanner. SLZ krijgt steeds vaker vragen waar routes te vinden zijn (zowel online als digitaal) maar kan daar geen bevredigend antwoord op vinden. We hadden op onze eigen website wel alle routes geplaatst middels downloadbare pdf's en een link naar de routeplanner van www.wandelnet.nl. Echter, dit is een landelijke site met beperkte mogelijkheden en er is geen informatie over de ommetjes te vinden. Kortom een Zeeuwse wandelsite was zeer wenselijk.

In heel Zeeland ligt per 01-01-2023 een aaneengesloten wandelnetwerk met een totale lengte van bijna 3000 kilometer aan wandelroutes. Het wandelnetwerk is bewegwijzerd middels een knooppuntensysteem. Dit knooppuntensysteem is de basis van de wandelnetwerksite: www.wandelnetwerkzeeland.nl. Doormiddel van een routeplanner kan iedereen zijn/haar eigen route uitstippelen over dit knooppunten systeem. Deze zelf ingetekende route kan worden geprint of worden gedownload voor als je gaat wandelen.

In het wandelnetwerk zijn ook plaatselijke ommetjes (mede ontwikkeld met inwoners) opgenomen. Tevens volgen de lange afstandsroutes zoals het Grenslandpad en het Kustpad grotendeels de routes van het Wandelnetwerk. Deze ommetjes en lange afstand routes zijn samen met de al bestaande thema wandelingen (vb. fruitroute) gebundeld tot de pagina themawandelingen op de website. Op deze pagina is er een filter toegevoegd waarmee je de 89 themaroutes overzichtelijk kan in delen. De filtermogelijkheden zijn:

- Thema:
 - o Cultuurhistorie
 - o Dorp & stad
 - o Landschap
 - o Natuur
 - o Water
- Regio:
 - o Schouwen-Duivenland
 - o Tholen
 - o Noord-Beveland
 - o Zuid-Beveland
 - o Walcheren
 - o Reimerswaal
 - o West Zeeuws-Vlaanderen
 - o Oost Zeeuws-Vlaanderen
- Afstand:
 - o 0-5 km
 - o 5-10 km
 - o 15-20 km
 - o > 20 km
- Overig:
 - o Gedeeltelijk onverhard
 - o Geheel verhard
 - o Honden (gedeeltelijk) verboden
 - o Honden toegestaan
 - o Rolstoelvriendelijk

Elke themawandeling heeft een eigen pagina op de site. Op deze pagina is naast een kaart (die kun je printen en downloaden) ook informatie over de wandeling te vinden. Informatie over bijvoorbeeld de geschiedenis van het landschap waar de route door gaat. Maar natuurlijk ook informatie zoals de afstand van de wandeling, welke knooppunten je moet volgen en of de route verhard of onverhard is. Naar deze informatie over de route zelf zijn er in de kaart Points of Interest (POI) weergegeven. Deze POI's beschrijven een bijzondere locatie in het landschap, kunstwerk, monument ect. Door middel van een pop-up in de kaart krijg je deze informatie te zien.

Het resultaat is een website waar het wandelaanbod van Zeeland goed en helder is weergegeven en waar de recreant met heel weinig clicks een hele mooie wandeling kan maken.

Reactie van gebruiker:

*"Wat een G E W E L D I G E website: www.wandelnetwerkzeeland.nl
Eindelijk een prachtige manier om makkelijk een wandeling te zoeken of samen te stellen in een sublieme omgeving: gefeliciteerd!!!"*

3.5 Fietsnetwerk Zeeland

Beheer en onderhoud

Sinds 1 april 2023 coördineert en faciliteert SLZ het beheer en onderhoud van het Fietsnetwerk Zeeland, na nauwe samenwerking, overgenomen van het Routebureau Zeeland. Onder het fietsnetwerk vallen ook de Wielerroutes en de LF1 kustroute. Tevens zijn bij betreffende gemeenten ook het beheer en onderhoud van de Ruiterroutes in Veere en de Mountainbike routes in Zeeuws-Vlaanderen en Schouwen-Duiveland ondergebracht bij SLZ. Het werk voeren we uit met vele vrijwilligers. En het fietsnetwerk bestaat uit 1.953,86 km.

Het beheer en onderhoud van het fietsnetwerk bestaat uit diverse taken:

Coördinatie en organisatie

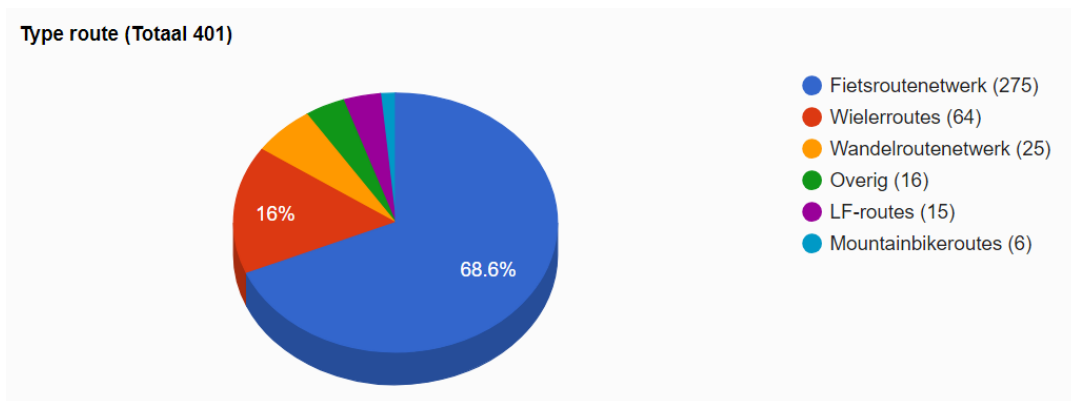
Het online beheersysteem 'EasyGis' maakt het mogelijk om de coördinatie te realiseren met drie medewerkers.

Meldingen

Het hele jaar door worden er meldingen gemaakt en door ons verwerkt. Die ontvangen we via www.routemeldpunt.nl. In 2023 hebben wij 401 meldingen verwerkt. In figuur 3.1 worden deze meldingen opgedeeld in de verschillende soorten (fiets)netwerk.

Indien nodig, wordt er actie ondernomen. We schakelen daarvoor Orionis, J. Luteijn Service of de vrijwilligers in. Meldingen met betrekking tot het wandelnetwerk zijn intern doorgezet naar de mentoren of coördinatoren van de desbetreffende regio (zie het 3.2 hoofdstuk wandelnetwerk voor meer informatie).

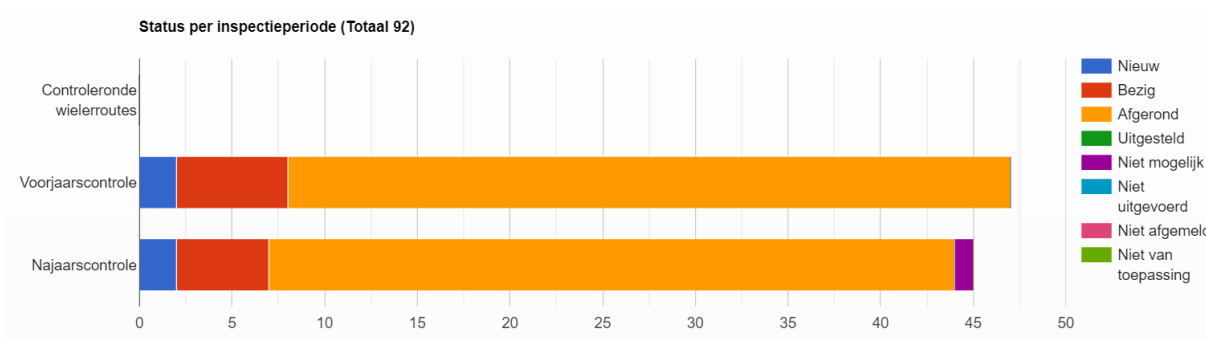
We ontvangen ook meldingen van andere routes, die wij niet onderhouden. Deze sturen wij door naar de betreffende gemeente/uitvoerder, indien ons bekend.

Figuur 3.1: Opdeling van de meldingen per soort netwerk

Jaarlijkse controles

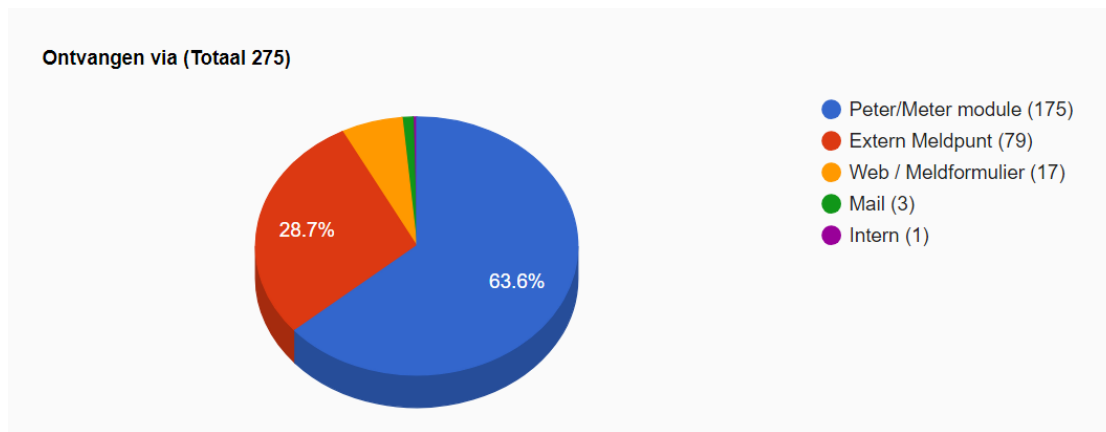
Veel meldingen worden gedaan tijdens de jaarlijkse controles. Voor het controleren van het fietsnetwerk werken we nauw samen met veel vrijwilligers. Zij zetten zich jaarlijks twee keer in door een cluster van het netwerk te controleren. Het fietsnetwerk is op gedeeld in 46 clusters. In het voorjaar is er een controle ronde en in het najaar is er een controle ronde. In een tijdsbestek van twee weken krijgen de vrijwilligers de tijd om hun cluster te controleren. Tijdens de voorjaarscontrole zijn er 45 inspecties uitgevoerd. Tijdens de najaarscontrole zijn er 42 inspecties uitgevoerd. De niet uitgevoerde inspecties zijn op een ander moment uitgevoerd en hierdoor dus niet geregistreerd in EasyGIS. Zie figuur 3.2 Status van de inspectierondes van de vrijwilligers.

Figuur 3.2: Status van de inspectierondes van de vrijwilligers

Vrijwilligers

De inspecties worden uitgevoerd door 80 Fietsvrijwilligers. Ze krijgen twee clusters toegewezen en controleren die binnen het tijdsbestek. In 2023 werd 64% van de meldingen gedaan door de vrijwilligers (Peter/Meter) zie figuur 3.3. Zonder de vrijwilligers zou het fietsnetwerk minder goed werken. Door jaarlijks vóór de start van het fietsseizoen het hele netwerk goed te controleren kan iedereen in Zeeland genieten van een betrouwbare bewegwijzering. De bijdrage van de vrijwilligers is hierin heel groot en om hun te bedanken organiseren wij jaarlijks een fietsuitje en een fietsdiner. Dit roulerend doorheen de provincie.

Figuur 3.3: Ontvangen meldingen 2023

Onderhoud

Behalve het oplossen van kleine meldingen zijn er ook grote werkzaamheden. Zoals het aanpassen van het netwerk bij infrastructurele verandering. Tijdens de werkzaamheden wordt er een alternatieve route uitgestippeld door de aannemer, waarbij we indien nodig meedenken.

Niet alleen infrastructurele aanpassing is een reden om het netwerk aan te passen, soms is een melding omtrent veiligheid ook reden voor een aanpassing. Zeker als er goed alternatief aanwezig is. Er zijn in 2023 verschillende projecten opgepakt, zo is project Nieuwvliet en Philipsdam afgerond. En is project Tholen opgestart.

Voor de veranderingen wordt er contact opgenomen met de desbetreffende gemeente, indien er meer dan 7 of 9 borden aangepast worden.

Bij het onderhoud behoren ook de Overzichtspanelen. Hierbij zijn diverse partijen betrokken. Er worden op dit moment Zeeland 2.0 panelen ontwikkeld. Voor ieder oud paneel dat aan vervanging toe is wordt er een nieuw paneel uitgewerkt. Dit begint bij het maken van een kaart, een afstaptip en een pakkend beeld uit de regio. De ontwikkeling van deze overzichtspanelen valt niet onder de standaard set met afspraken, hiervoor wordt apart contact opgenomen met de gemeente.

Contacten

Dit jaar hebben we ook kennis gemaakt met verschillende landelijke routebureaus, het landelijk fietsplatform en contactpersonen binnen de provincie en gemeentes van Zeeland.

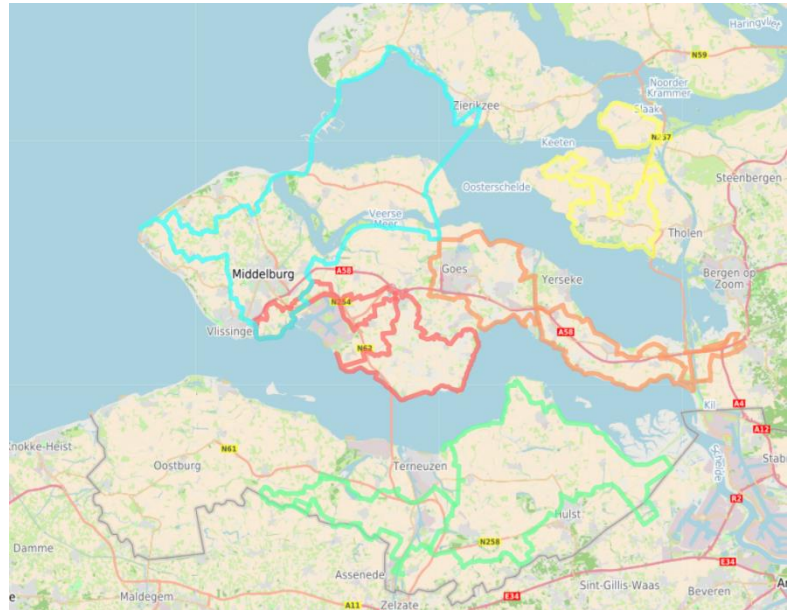
De Routebureaus organiseerden in 2023 een vakdag in Leersum. Hierbij was heel Nederland verkondigd. Het doel van deze vakdag is netwerken, kennis uitwisselen en discussiëren over de organisatie van de verschillende routenetwerken.

Het landelijke fietsplatform speelt een belangrijke rol bij het up-to-date houden van digitale kaarten en de lange afstand routes (waarvan twee door Zeeland lopen). Jaarlijks zijn er een aantal contact momenten waarbij de belangrijkste punten van samenwerking worden besproken.

3.5.1 Wielernetwerk

Het beheer en onderhoud van de 5 wielerroutes die Zeeland heeft, wordt door SLZ gecoördineerd. De meldingen voor de wielerroutes komen voornamelijk binnen via EasyGIS. Ook zijn er vijf vrijwilligers die ieder één route controleren. Het oplossen van meldingen wordt gedaan door J. Luteijn Service. In Zeeland zijn er de volgende routes:

- Keetie van Oosten-Hage (87,60km) Tholen
- Zeeuwse wind (126,75km) Walcheren/Zuid-Beveland/Noord-Beveland/Schouwen Duiveland
- Jan Raas (101,07km) Zuid-Beveland
- Jo de Roo (115,48km) Reimerswaal + Goes
- Theo Middelkamp (156,07km) Zeeuws-Vlaanderen

Afbeelding 3.5: Overzicht van de 5 wielerroutes in Zeeland

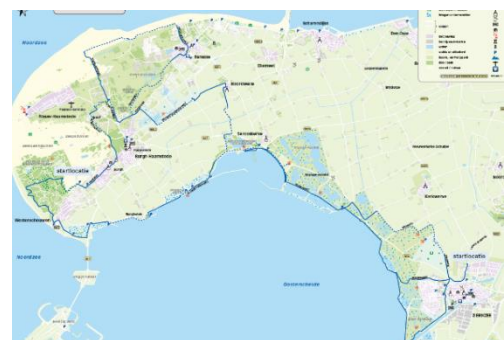
3.5.2 Mountainbike netwerk

In Zeeland zijn er diverse MTB routes. Voor zeven van die routes coördineert SLZ het beheer en onderhoud: 5 in Zeeuws Vlaanderen en 2 op Schouwen Duiveland. De andere routes worden beheerd door de betreffende gemeente of MTB stichting.

De controles en het herstelwerk van de routes wordt gedaan door een vrijwilliger en J. Luteijn Service. Verwerken van de meldingen, aansturing, materialen en verdere ontwikkelingen coördineert SLZ. In totaal ligt er in Zeeuws-Vlaanderen 260 km en op Schouwen Duiveland 67 km.

Afbeelding 3.7: Overzicht mountainbike routes Zeeuws-Vlaanderen

Afbeelding 3.6: Overzicht mountainbike routes Schouwen

3.5.3 Ruiternetwerk

In Zeeland zijn er diverse Ruiters- en Menroutes. Voor één route coördineert SLZ het beheer en onderhoud: het Ruiternetwerk in de gemeente Veere. De andere routes worden beheerd door de betreffende gemeente of Ruitersclubs.

De controles en het herstel van de bewegwijzering wordt uitgevoerd door J. Luteijn Service. Verwerken van de meldingen, aansturing, materialen en verdere ontwikkelingen coördineert SLZ. In totaal ligt er in de gemeente Veere 205 km.

Afbeelding 3.8: Ruiternetwerk Veere

3.5.4 LF1 Kustroute

In Zeeland zijn er 2 Lange Fietsroutes (door meerdere provincies). Voor één route coördineert SLZ het beheer en onderhoud: de LF1 Kustroute (Cadzand – Nieuweschans).

De LF13 Schelde-Rheinroute (Vlissingen – Venlo), (97,44 km.) laten we even achterwege omdat er nog niet is besloten of deze behouden blijft. De reguliere fietsvrijwilligers controleren deze tijdens hun controle rondes voor het

fietsnetwerk. J. Luteijn Service verzorgt het uitvoerende werk zoals het vervangen van

de bordjes. Verwerken van de meldingen, aansturing, materialen en verdere ontwikkelingen coördineert SLZ. De Kustroute is 94,36 km.

Afbeelding 3.9: LF1 Kustroute

3.5.5 www.routenetwerkzeeland.nl

Om al deze routes overzichtelijk, vanaf 1 plek te vinden, hebben we een webpagina gemaakt: www.routenetwerkzeeland.nl. Dit is een startpagina waarop al deze routes zijn samengebracht en linken door naar de betreffende websites waar meer info over deze routes is te vinden, zoals routekaarten- of planners en overige info.

3.5.6 www.routemeldpunt.nl

Op bovengenoemde webpagina staat ook een verwijzing naar het centrale meldpunt voor knelpunten of gebreken genoemd: www.routemeldpunt.nl. Op deze webpagina staan de kaarten van het wandel- en fietsnetwerk Zeeland, waarop men een melding kan aangeven van een knelpunt. Deze melding komt binnen in ons EasyGis systeem, waardoor wij een goed overzicht krijgen van het knelpunt en gemakkelijk kunnen verwerken/uitzetten.

4. Prestatieveld Vrijwilligerswerk

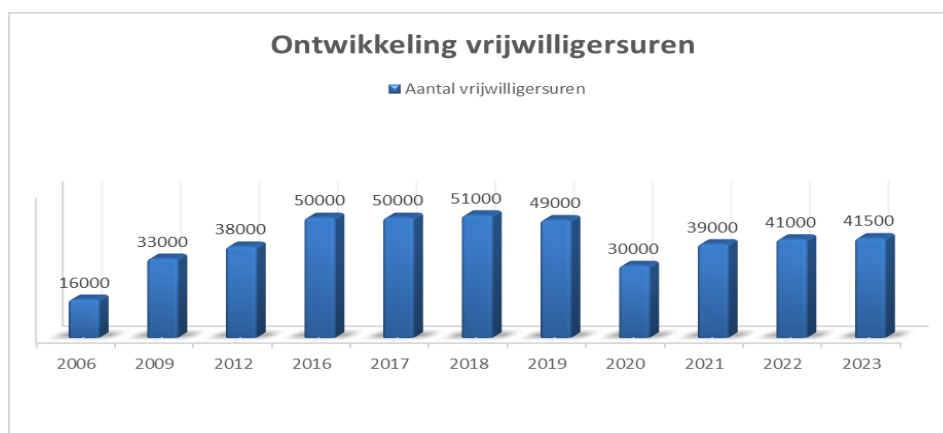
Het stimuleren van groen vrijwilligerswerk en bewonersinitiatieven is een belangrijke taak van SLZ. Dit door het coördineren en het faciliteren van zowel zelfstandige groepen en initiatieven als van de door SLZ rechtstreeks aangestuurde vrijwilligers(groepen)

4.1 Rapportage vrijwilligerswerk

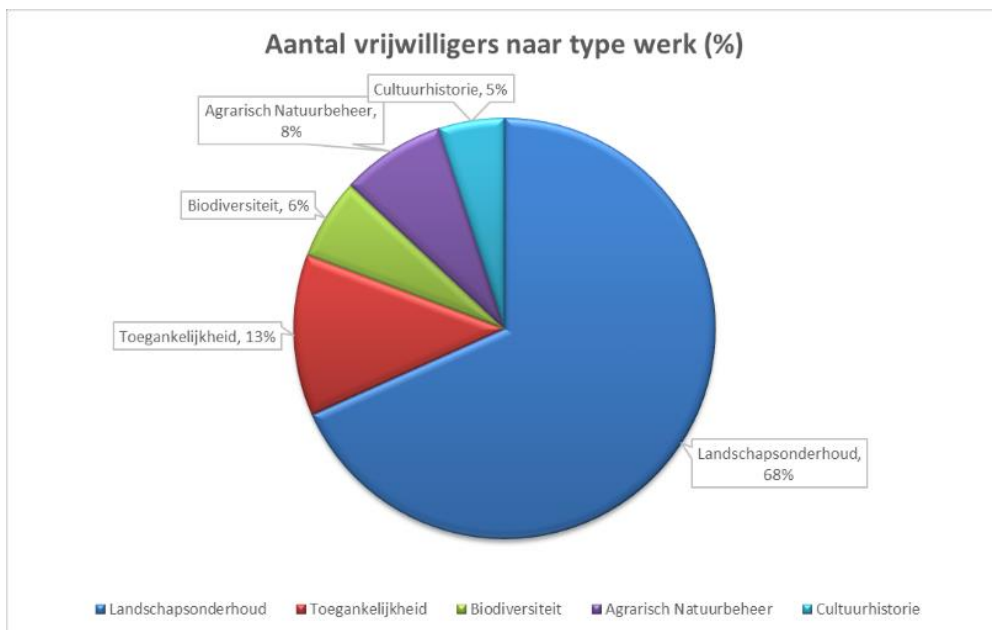
In 2023 hebben SLZ medewerkers 2423 uur gewerkt aan coördinatie, organisatie en begeleiding van vrijwilligers en het vrijwilligersprogramma. Dit heeft er in geresulteerd in een lichte toename van zowel het aantal vrijwilligers als het aantal vrijwilligersuren. Na een enorme dip in de corona jaren zien we trend van langzaam herstel van het aantal vrijwilligers (350 meer ten opzichte van 2022) en de aantallen vrijwilligersuren zich doorzetten (500 meer ten opzichte van 2022). Dat het aantal vrijwilligers is toegenomen heeft onder meer te maken met de vrijwilligers van het Fietsnetwerk die nu ook bij SLZ ondergebracht zijn (paragraaf 3.5 Fietsnetwerken) en ook een lichte toename van het aantal deelnemers op de Natuurwerkdag (zie paragraaf 4.3 Natuurwerkdag)

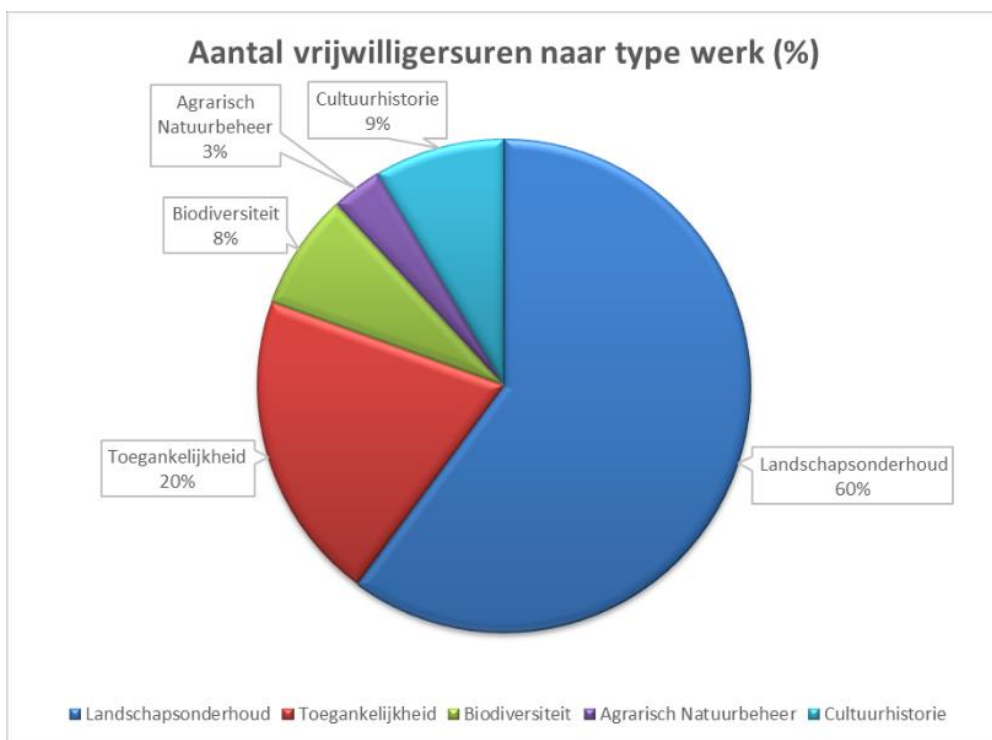
Figuur 4.1: Ontwikkeling aantallen vrijwilligers

Figuur 4.2: Ontwikkeling aantal vrijwilligersuren

Figuur 4.3: Aantallen vrijwilligers naar type werk

Figuur 4.4: Aantal vrijwilligersuren naar type werk

Ook in 2023 hebben de Landschapsonderhoudsvrijwilligers nog steeds het hoogste percentage zowel qua aantallen vrijwilligers (68%) als aantal vrijwilligers uren (60%) Dat het percentage vrijwilligers hoger is dan het percentage van gemaakte uren komt omdat hier ook veel 'eendaagse' vrijwilligers bij zitten zoals leerlingen van scholen en deelnemers van de Natuurwerkdag. Bij Toegankelijkheid is het juist andersom dat het percentage vrijwilligers lager is dan het aandeel dat de vrijwilligers in de uren maken (respectievelijk 13% en 20%) Ook bij Biodiversiteit en Cultuurhistorie is dit laatste het geval.

4.1.1 Zelfstandig werkende groepen

Naast de vrijwilligers en vrijwilligersgroepen die rechtstreeks door SLZ worden aangestuurd, zijn er ook diverse zogenaamde zelfstandige groepen. Dit zijn vrijwilligers- of bewonersgroepen die zelf hun activiteiten en werkdagen organiseren maar die wel ondersteund worden door SLZ. Dit kan op diverse manier door advies, levering van gereedschap, aanbieden van cursussen en soms ondersteuning bij de uitvoering. Uren van deze groepen zijn meegenomen in de rapportage van vrijwilligers- aantallen en uren (figuur 4.2).

Groepen	Totaal aantal groepen
Scholen (alleen levering gereedschap buiten Natuurwerkdag)	7
Groepen uitleen gereedschap (buiten scholen, vaste groepen en Natuurwerkdag)	5
Zelfstandige scholen op Natuurwerkdag	2
(Bewoners) groepen Natuurwerkdag (buiten groepen elders in dit schema genoemd)	17
NBV 't Duumpje	1
NBV De Steltkluut	1
KNNV De Bevelanden	1
Werkgroep Landschapsverzorging Walcheren	1
Werkgroep Actief Terreinbeheer S-D	1
Natuurvereniging Tholen	1
A Rocha werkgroep Zeeland	1
Moesbosch werkgroep	1
Oranjebosch werkgroep	1
Hout en Co	1
Kapsalon	1
Sprenckpark	1
Totaal Landschapsonderhoud	43
Zwartenhoekse Zeesluis	1
Historische grenspalen	1
Oude Fruitrassen	1
Waardevolle begraafplaatsen	17
Historische buitenplaatsen	6
Totaal Cultuurhistorie	26
Monitoring agrarisch natuurbeheer (Poldernatuur) begeleid door SLZ via ZeeBra	9
Partridge	2
Patrijzen meetnet	16
Totaal Agrarisch Natuurbeheer	27
Kerkuilen	7
Steenuilen	2
Kiekendief	6
Vleermuizen (klachtafhandeling)	1
Rugstreepad	1
Ecologisch gazonbeheer	1
Duinen Valkenisse monitoring	1
Werkgroep biodiversiteit Ovezande	1
Totaal Biodiversiteit	20
Groepen controle wandelnetwerk	7
Werkgroep ommetje Ovezande	1
Totaal toegankelijkheid	7
Totaal aantal zelfstandig werkende groepen	123

Tabel 4.1: Overzicht zelfstandige groepen

4.1.2 Organisatie vrijwilligerswerk

Om de vrijwilligers goed te ondersteunen en om al het werk zowel kwantitatief als kwalitatief uit te kunnen voeren, zijn diverse acties door het jaar heen nodig:

- Werving en intakes van nieuwe vrijwilligers om het vrijwilligersbestand op peil te houden
- Organiseren van een waarderingprogramma met excursies, kerstpakket en vergoeding van gemaakte onkosten (reiskosten en aanschaf veiligheidsschoeisel)
- Organiseren van cursusaanbod
- Contacten houden met en advies geven aan diverse zelfstandige groepen onder andere over ARBO zaken
- Advisering en begeleiding op vlak van ARBO zaken zoals geven van cursussen en beschikbaar stellen persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's)
- Landelijke contacten omtrent vrijwilligerswerk via koepel LandschappenNL via platform vrijwilligerswerk en ARBO werkgroep
- Planning van het vrijwilligerswerk van de rechtstreeks aangestuurde groepen
- Aanschaf, onderhoud en uitleen van gereedschap en materialen

4.2 Kennis en kwaliteit

Zoals in elk bedrijf of organisatie is het nodig dat medewerkers regelmatig bijgeschoold worden om voldoende kennis te hebben om hun werk goed en veilig te kunnen uitvoeren. Bij de SLZ medewerkers die de vrijwilligers begeleiden en aansturen is het van belang dat ze genoeg kennis hebben om ook de vrijwilligers te begeleiden in het (veilig) werken. Ook voor de vrijwilligers zelf is het van belang om kennis te hebben. Zo is het belangrijk dat ook vrijwilligers weten waarom ze bepaalde werkzaamheden uitvoeren maar ook hoe ze dit goed en veilig moeten doen. Zo wordt het onderhoud aan de landschapselementen goed uitgevoerd maar ook wordt zoveel mogelijk voorkomen dat er ongevallen gebeuren. Voor het werken met machines volgt SLZ de landelijke richtlijn Praktijkopleiding. In onderstaande tabel (tabel 4.2) staan de cursussen die in 2023 georganiseerd zijn door SLZ.

Cursus	Inhoud	Gevolgd door:
Werken langs de weg	Leren hoe er veilig langs wegen gewerkt kan worden met toepassing van de juiste afzettingmaterialen	Voormannen en vrijwilligers
Bosmaaier	Veilig leren werken met de bosmaaier en het plegen van dagelijks onderhoud aan de machine	(nieuwe) Voormannen
Motorkettingzaag	Herhaling veilig werken met de motorkettingzaag en plegen van dagelijks onderhoud aan de machine voor voormannen en vrijwilligers die al in het bezit waren van een certificaat	Voormannen en vrijwilligers
Veldhulpverlening	Leren wat je moet doen op het moment dat er een ongeval gebeurt tijdens het werk dat vaak op afgelegen en soms moeilijk toegankelijke plekken uitgevoerd wordt	Voormannen en vrijwilligers
Zaag en veltechnieken (Zeeuws-Vlaanderen)	Op de cursus werd geleerd hoe je op de juiste manier takken en bomen zaagt gebruik makend van het juiste gereedschap en rekening houdend met de omstandigheden zoals houtspanning	Voormannen en vrijwilligers
Herkennen bomen en struiken (winterkenmerken)	Op basis van de winterkenmerken leren herkennen van meest voorkomende struiken en bomen	Voormannen en vrijwilligers
Kettingzagen in de knotwilg	Veilig werken vanuit knotwilg met een motorkettingzaag waarbij de zager gezekerd is	Voormannen
Ecologisch maaibeheer	Achtergronden van het ecologisch maaibeheer: waarom, hoe en wanneer is het beste om dit uit te voeren	Voormannen en vrijwilligers
Basiscursus werken met vrijwilligers	Cursus georganiseerd door LandschappenNL waarbij bagage meegegeven wordt rond het omgaan met vrijwilligers en het vrijwilligersmanagement	Voorman en Coördinator Vrijwilligerswerk

Tabel 4.2: Cursussen 2023

4.2.1 Binding en waardering

Een goede binding van vrijwilligers aan SLZ is belangrijk om de vrijwilligersenergie in te zetten voor de organisatie maar ook te behouden voor de vrijwilligers zelf. Met persoonlijk contact en een waarderingsprogramma heeft SLZ dit in 2023 ook weer vorm gegeven. De binding ontstaat voornamelijk door het persoonlijk contact, het werken in groepsverband of de ruimte te krijgen om van excursies, etentjes, bijeenkomsten (wandelevent voor wandelnetwerk vrijwilligers) kerstpakket, onkostenvergoedingen en de jaarlijkse uitreiking van de Gouden Jirizaag. Alle bijeenkomsten hadden als doel de onderlinge binding tussen vrijwilligers maar ook het uitspreken van waardering voor deze vrijwilligers.

Afbeelding 4.1: Excursie vrijwilligersploegen Noord- en Midden Zeeland onder leiding van SLZ-er Wijnand Lammers

Een extra waarderingactiviteit in 2023 was de vrijwilligersborrel op de SLZ jubileumdag. Op deze bijeenkomst zijn dit jaar bij uitzondering twee Gouden Jirizagen uitgereikt: Jan Meijer en Fanny Roels. Fanny is al zo'n 15 jaar actief voor het wandelnetwerk Zeeland. In de beginjaren dacht hij actief mee over de ontwikkeling van het wandelnetwerk in Oost Zeeuws Vlaanderen. Jan Meijer is al lang actief op de zaterdagen als vaste kracht, hij zorgt voor het gereedschap, denkt mee over het programma en staat altijd klaar voor de vrijwilligers. Verder was hij ook actief bij een hoogstamwerkgroep en in zijn eigen woonwijk zet Jan Meijer zich ook in voor het landschapsbeheer en de groenvoorziening.

Afbeelding 4.2: Gouden Jirizaag Fanny Roels (midden) met zijn vrouw (rechts) en SLZ vrijwilligerscoördinator Evvy van Brakel (links)

Afbeelding 4.3: Winnaar Jan Meijer (midden) met zijn vrouw en links jurydeelnemer Thomas Collette (foto Joan van der Velden)

4.2.2 Werving

Aanwas van nieuwe vrijwilligers blijft nodig om het vrijwilligersaantal op peil te houden doordat er ook vrijwilligers stoppen. Zowel online als offline worden er vrijwilligers geworven. Voor de offline werving was de Natuurwerkdag ook in 2023 weer een goed moment om SLZ als organisatie te laten zien en deelnemers te wijzen op de mogelijkheid om vaker vrijwilligerswerk te doen. Ook werd er geworven op speciale dagen zoals de Open Monumentendag waar er op een aantal locaties flyers over het cultuurhistorisch vrijwilligerswerk uitgedeeld werden.

Digitaal zijn de SLZ vrijwilligersvacatures nu ook op de eigen website te vinden: <https://landschapsbeheerzeeland.nl/vrijwilligers/vrijwilligers-vacatures> Daarnaast staan ze ook op andere digitale vacaturebanken zoals NL Doet en gemeentelijke vacaturebanken. Via sociale media worden deze vacatures extra onder de aandacht gebracht.

Nadat een vrijwilliger interesse toont is er eerst een kennismakingsgesprek. Aan de hand van dit gesprek wordt gekeken naar het soort vrijwilligerswerk dat bij de vrijwilliger past. In 2023 zijn er 26 intakegesprekken geweest.

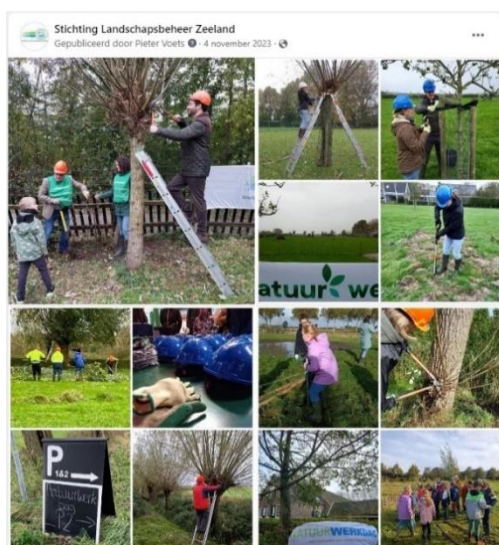
4.2.3 Uitleen gereedschap

In 2023 hebben er 40 uitleningen plaatsgevonden via het depotbeheersysteem: <https://landschapsbeheerzeeland.nl/vrijwilligers/gereedschapsuitleen> De helft hiervan betrof de uitleen t.b.v. de Natuurwerkdag in november. De overige momenten werd het gereedschap o.a. gebruikt door scholen en dorpsraden. De werkzaamheden varieerden van het knotten van wilgen en het planten van struiken en bomen tot het inrichten van een schoolplein. Ook werden er hooiwerkzaamheden uitgevoerd. In totaal waren er 416 volwassenen en 571 kinderen actief met het gereedschap van SLZ.

4.3 Natuurwerkdag

SLZ medewerkers hebben 451 uur gestoken in de organisatie van de Natuurwerkdag 2023 die ook weer op zowel de vrijdag als de zaterdag plaatsvond. Het gaat om de volgende activiteiten:

- Ondersteunen klusleiders met meedenken, adviseren en helpen klussen online te zetten
- Promoten van de Natuurwerkdag via persberichten en social media
- Benaderen gemeenten voor (financiële) steun voor de Natuurwerkdag
- Distributie gereedschap naar klusleiders
- Organisatie en uitvoer van SLZ locaties
- Ondersteunen van klusleiders op de Natuurwerkdag zelf (zowel vrijdag als zaterdag)

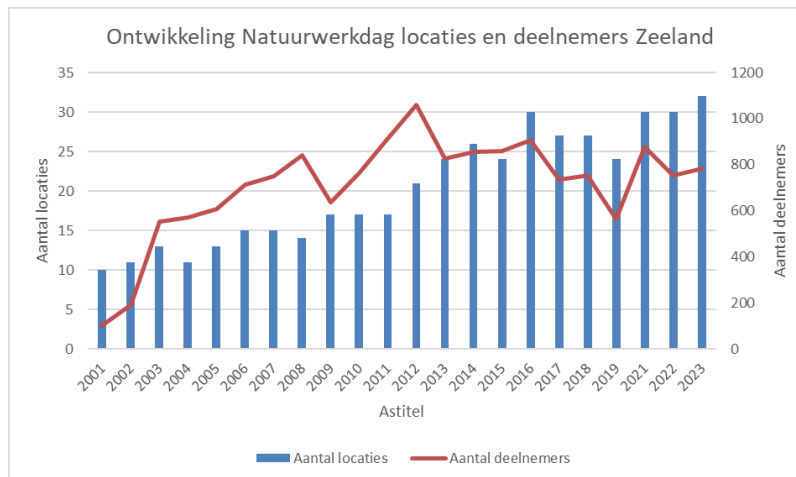

Afbeelding 4.4: Facebook bericht over Natuurwerkdag

De vrijdag was ondanks de weersverwachtingen een mooie dag met 12 klussen en 108 kinderen van 5 scholen die in de natuur aan de slag zijn geweest.

	<i>scholen vrijdag</i>	<i>vrijdag, zaterdag en overige data (excl) scholen</i>	<i>Totaal</i>
Volwassenen	36	375	411
Kinderen	108	262	370
	144	637	781

Tabel 4.3: Deelname scholen natuurwerkdag 2023

Figuur 4.5: Ontwikkeling natuurwerkdag locaties en deelnemers

Op de zaterdag waren er 18 locaties waar gewerkt is. Het was een dag mee veel regen en wind maar ondanks dat zijn er slechts 3 afmeldingen geweest. 2 locaties hebben op een later moment alsnog een verlate natuurwerkdag gehad. Met 32 klussen en totaal 781 deelnemers is de Natuurwerkdag 2023 (ondanks het weer) een succes. Niet eerder waren er 32 klussen en het aantal deelnemers was zelfs iets meer dan in 2022.

Afbeelding 4.5: Natuurwerkdag bij het Sprenckpark in Middelburg met scholieren van de Regenboogschool, wethouder Willemien Treurniet en (mede) organiserend vrijwilliger Sylvia Tuinder

Landelijk wordt de Natuurwerkdag door LandschappenNL georganiseerd. Na de Natuurwerkdag sturen ze ook een enquête naar alle deelnemers. Hierop hebben 21 Zeeuwse Deelnemers gereageerd. Zo werd gevraagd of het de eerste keer was of niet, hoe ze gehoord hebben over de Natuurwerkdag en hoe de tevredenheid over de dag was met een cijfer en een toelichting. Van de 21 inzenders gaven 11 mensen de Natuurwerkdag een 8, 6 deelnemers gaven een 9 en 3 deelnemers gaven de deelnemers zelfs een 10. Wel was er één inzender die de Natuurwerkdag een 1 gaf maar dat was omdat deze afgelast was. Kortom mogen we zeer tevreden zijn over de Natuurwerkdag in Zeeland.

4.4 Landschapsonderhoud

Ook in 2023 zijn de vrijwilligersploegen weer op pad gegaan om de vele landschapselementen te onderhouden. Binnen dit project gaat het om elementen die in niet in andere projecten ondergebracht zijn (denk aan de abonnementen of biodiversiteitsprojecten) Het gaat vooral om uitvoer van ecologisch maaibeheer in de zomer periode of het knotten van bomen in de winterperiode.

Het ecologisch maai-beheer wordt uitgevoerd in kwetsbare en waardevolle terreinen zoals (deels natte) weilandjes of duinvalleien of stukken dijktaalud. Door het maaien met een éénassige trekker en het afharken dat grotendeels handmatig gebeurt, wordt verstoring van de bodem voorkomen.

Het knotten van de bomen gebeurt voor particulieren maar ook voor terreinbeheerders en het waterschap. Het merendeel van de bomen zijn wilgen (meestal *Salix Alba*) maar af en toe worden er ook Populieren geknot.

De ploegen hebben binnen dit project op 129 klussen gewerkt en dit voor 78 verschillende eigenaren. Daarnaast zijn er ook nog 199 knotpoten geleverd op 9 adressen wat de knotbomen van de toekomst zijn.

SLZ medewerkers hebben in 2023 3326 uur besteed aan werkvoorbereiding, uitvoer en het begeleiden van de uitvoer door vrijwilligers.

Afbeelding 4.6: Vrijwilligers aan het knotten in Zeeuws-Vlaanderen (foto Arnoud Westland)

4.5 Bestrijding Bacterievuur

Sinds 1992 controleert Stichting Landschapsbeheer Zeeland in de zomermaanden waardevolle meidoornhagen op de besmettelijke ziekte 'bacterievuur', in een zone van 500 meter rond fruitteeltbedrijven op Walcheren, Zuid-Beveland en Zeeuws Vlaanderen op basis van vrijwillige medewerking van eigenaren en op verzoek in natuurgebieden en andere terreinen. Dit gebeurt met zorg en vakkennis.

Het controleseizoen loopt van 1 mei tot 30 september. Deze controles leveren een belangrijke bijdrage aan het onderhoud van het landschap met zijn prachtig bloeiende meidoornhagen die zo karakteristiek zijn voor Zeeland. De bacterievuurcontroles worden uitgevoerd door SLZ-medewerkers.

4.5.1 Bij particulieren en organisaties

In het in 2018 gestarte abonnementensysteem, lopen 18 abonnementen, waarvan bij zeven abonnees er twee controlerondes plaatsvonden per locatie. Een locatie kan uit meerdere percelen bestaan. Lichte aantastingen worden tijdens de controle direct weggeknipt. Zwaarder knip- en zaagwerk wordt aangespoten, net als moeilijk

bereikbare aantastingen. Van alle aantastingen worden indien mogelijk de locaties ter plekke vastgelegd met gps-apparatuur. Een offerte voor het verwijderen van aangespoten aantastingen wordt met een locatiokaartje aan de eigenaar van het betreffende perceel gestuurd. De eigenaar heeft hierbij de keuze de aantastingen zelf te verwijderen, of SLZ hiervoor in te huren. In 2023 zijn er twee offertes verzonden voor extra werk, hiervan is door één eigenaar gebruik gemaakt. Met enkele andere eigenaren was van tevoren de afspraak gemaakt dat gevonden aantastingen direct door SLZ zouden worden verwijderd.

In 2023 is het totale aantal gevonden aantastingen ruim verdubbeld ten opzichte van 2022. Er zijn in 2023 totaal 308 aantastingen gevonden, tegen 146 aantastingen in 2022. De meeste aantastingen zijn gevonden in Zeeuws-Vlaanderen, vooral op locaties waar pas sinds 2019 wordt gecontroleerd. Buiten deze twee locaties is er vrijwel geen bacterievuur gevonden tijdens de vrijwillige controle. Op Zuid-Beveland zijn 14 infecties gevonden, op de Zeeuws-Vlaamse locaties samen 294 stuks.

4.5.2 Bij Waterschap Scheldestromen

Sinds 2005 controleert SLZ voor Waterschap Scheldestromen de meidoornheggen op Walcheren en sinds 2011 ook diverse heggen langs wegen op Zuid-Beveland. De meeste heggen liggen binnen een straal van 500 meter rond fruit- of boomteeltbedrijven. Als er veel infecties worden gevonden dan wordt er alleen binnen de 500 meter zone gecontroleerd. Bij weinig infecties wordt binnen de beschikbare tijd de te controleren zone uitgebreid naar 750 meter. Dit verlaagd de infectiedruk op de boomgaarden binnen de 500 meter zone. In 2023 is er vanwege het geringe aantal aantastingen binnen een straal van 750 meter gecontroleerd. Dit jaar zijn er ook aantastingen buiten de 750 meter zone opgenomen wanneer deze een besmettingshaard dreigden te gaan vormen. Dit is slechts in zeer speciale gevallen gedaan. Begin mei zijn we gestart, we gaan wekelijks op stap en de laatste ronde was aan het eind van september. Er worden altijd 5 rondes gedaan. De laatste ronde checken we vooral op indicatie; waar we aantastingen verwachten op basis van voorgaande bevindingen. 1 ronde is het gehele gebied dat bestaat uit 3 subregio's: Zuid, Midden, Noord. Over één ronde wordt minstens 3 dagen gedaan. Op de laatste controle dag is er gecontroleerd op locaties waar eerder in het seizoen meer bacterievuur is gevonden dan op andere locaties.

In 2023 zijn er binnen het gebied wat in opdracht van het WSS gecontroleerd is in totaal 36 aantastingen gevonden, waarvan er 35 in opdracht van het WSS door een loonwerker zijn verwijderd (loonwerk) en 1 door SLZ zelf is weggeknipt (knipwerk). Het aantal infecties is vrijwel gelijk aan 2022.

Worden de gevonden infecties buiten de 750 meter ook meegenomen dan komt knipwerk op 14 stuks en loonwerk op 90 stuks. Het totaal aantal gevonden infecties is dan 104 stuks. Dit aantal is beduidend hoger dan in 2022. Zie onderstaand figuur 4.6.

4.5.3 Gevonden aantastingen in de periode 2006 - 2023

Figuur 4.6: Overzicht van het aantal gevonden bacterievuuraantastingen over de periode 2006 – 2023

Bovenstaande grafiek is niet exact, omdat naast exacte individuele aantastingen, er voor groepen met meerdere aantastingen slechts schattingen van de aantallen zijn gemaakt. Verder zijn er door de jaren heen ook regelmatig wijzigingen in de te controleren hagen geweest, wat invloed heeft gehad op de totalen. Bovendien was "binnen" tot voorkort 500m en nu regelmatig 750m. De grafiek geeft echter wel een goed beeld van de hoeveelheid bacterievuur door de jaren heen, omdat het grote te controleren kerngebied ongewijzigd is gebleven.

Conclusie

Er is in 2023 één bacterievuuraantasting minder gevonden dan in 2022 binnen de 750 meter zone. Vroeger werd er binnen de te controleren gebieden zeer veel bacterievuur gevonden. Nu werd op enkele locaties buiten de zones wel veel bacterievuur gevonden. Dit geeft wel aan dat de bacterievuurcontrole niet alleen noodzakelijk, maar ook effectief is.

5. Prestatieveld Natuur- en Landschapsbeheer particulieren

SLZ voert diverse uitvoeringsgerichte taken en projecten uit op het gebied van particulier natuur- en landschapsbeheer en natuur- en landschapsbeheer bij overheden.

Een van de projecten is het project 'Herstel streekeigen erven'. Via dit project worden plannen gemaakt voor het opknappen van minimaal 3 erven. Daarnaast worden 4 projecten uitgevoerd gericht op particulier landschapsonderhoud via een abonnementensysteem. In 2023 is verder onderzocht of en hoe we mogelijk abonnementen kunnen samenvoegen of combineren. Via de verschillende projecten zijn veel activiteiten op het gebied van landschapsonderhoud uitgevoerd, zie onder. Daarnaast zijn weer enkele kleinere projecten uitgevoerd zoals "Bomen voor koeien" en "Plan Boom"

Via het werkveld Natuur en landschapsbeheer zijn in 2023 diverse taken en projecten uitgevoerd op het gebied van: particulier natuur- en landschapsbeheer en natuur- en landschapsbeheer bij overheden:

5.1 Advisering en planvorming

SLZ wordt vaak gevraagd voor advies op het gebied van natuur en landschapsbeheer. Het betreft diverse uiteenlopende adviezen aan particulieren, overheden en agrariërs.

Een overzicht van de 247 adviezen in 2023:

Aanvraag advies particulieren over natuur en landschapsbeheer: 191 particulieren

- Aanvraag advies particulieren over cultuurhistorie: 2 particulieren
- Losse aanvragen overheden over natuur en landschapsbeheer: 4 keer
- Aanvraag advies Agrarisch natuur beheer (incl. fruittelers): 27 aanvragen
- Aanvraag advies biodiversiteit: 17 stuks.
- Overig: 6 stuks.

Medewerkers van SLZ hebben met zeer veel particuliere grondgebruikers contact over de aanleg en het beheer van kleine landschapselementen. Het betreffen adviezen aan bewoners van het buitengebied over o.a. gewenste methoden van onderhoud, natuurvriendelijke streekeigen erfinrichting, verkrijgen van subsidies en dergelijke. Vaak wordt het opstellen van schriftelijke adviezen opgenomen in de lopende projecten. Op diverse locaties werd er tevens werk voor de vrijwilligersploegen afgesproken.

5.2 Externe opdrachten 2023

Voor verschillende eigenaren zijn plannen gemaakt voor de inrichting en/of het beheer van een terrein, toetsen uitgevoerd of inventarisaties gedaan, buitenom lopende SLZ-projecten. De kosten voor het opstellen van deze plannen zijn voor rekening van de eigenaren. In 2023 voerde SLZ 27 betaalde opdrachten van verschillende aard en omvang uit voor externe opdrachtgevers. Daarnaast zijn er nog 4 grotere opdrachten aangenomen. Ten opzichte van vorig jaar zijn de opdrachten omvangrijker geworden. De grote opdrachten zijn daardoor als project benaderd en worden niet meegenomen in dit overzicht.

Wat opvalt is dat er veel opdrachten voor inrichtingsplannen en begeleiding van uitvoering waren. De meeste opdrachten kwamen van overheden, net zoals in het voorgaande jaar.

De opdrachten zijn verdeeld over de werkvelden 'Natuur en Landschapsbeheer' en 'Communicatie en Kennis' (zie onderstaande tabellen voor details). Ook binnen de prestatievelden 'Agrarisch Natuurbeheer' en 'Toegankelijkheid' zijn externe opdrachten uitgevoerd.

Opdrachten natuur- en landschapsbeheer

inrichtingsplan	toets	inventarisatie	begeleiding en uitvoering	paneel	lezing of excursie	plan / rapport	overig
4	0	0	9	0	0	3	0

Tabel 5.1: Type opdracht

particulier	agrariër	overheid	bedrijf	anders
2	0	6	7	0

Tabel 5.2: Opdrachtgever

Opdrachten Communicatie en Kennis

inrichtingsplan	toets	inventarisatie	begeleiding en uitvoering	paneel	lezing of excursie	plan / rapport	overig
1	1	2	0	1	1	4	2

Tabel 5.3: Type opdracht

particulier	agrariër	overheid	bedrijf	anders
2	1	8	1	0

Tabel 5.4: Opdrachtgever

5.3 Samenwerking met bedrijven

In 2023 is wederom op diverse fronten samengewerkt met bedrijven. Voorbeeld hiervan is de actie "Boeren planten bomen". Bij de uitvoering van diverse maatregelen t.b.v. landschapsherstel e.d. worden veel plaatselijke en regionale bedrijven ingezet, zoals bij uitvoering maatregelen in het kader van de POP3 projecten, bij het opschonen van poelen in het kader van de VOL of het project "kwetsbare bijen 2023".

De contacten met Dow, Yara en Cargill in de Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone zijn in 2023 voortgezet. Voor Zeeland Refinery in het Sloegebied hebben we werkzaamheden voorbereid in het kader van aanleg tijdelijke natuur (zie ook project Natuur op bedrijfsterreinen).

5.4 Samenwerking met overheden

Met alle Zeeuwse gemeenten is er contact over het ontwikkelen en uitvoeren van diverse projecten.

Daarnaast wordt SLZ vaak benaderd door gemeenten voor het opstellen van onderhoudsadviezen of het uitvoeren van diverse onderhoudswerkzaamheden aan natuur- en landschapselementen, dit zijn dan betaalde opdrachten. We werken veel samen met de gemeenten binnen diverse projecten zoals bij het wandelnetwerk en biodiversiteit. Daarnaast is er met gemeenten ook overleg in het kader van het landschapsbeleidsplan (Borsele) en het Landschapsuitvoeringsplan Kanaalzone (Terneuzen).

Met Waterschap Scheldestromen was er in 2023 weer veel contact over de uitvoering van diverse onderhoudswerkzaamheden op terrein van het Waterschap. Dit onderhoud is vastgelegd in een 4 jarige onderhoudsovereenkomst. Ook voor het uitvoeren van de controle van bacterievuur in wegbeplantingen op Walcheren is een 4 jarige overeenkomst afgesloten. Beide overeenkomsten lopen van begin 2022 tot en met begin 2025.

Met Staatsbosbeheer loopt een 4 jarige onderhoudsovereenkomst voor onderhoud van diverse terreintjes en landschapselementen. Ook met Rijkswaterstaat en de gemeente Middelburg hebben we langlopende overeenkomsten voor het onderhoud van een natuurterrein.

Met de gemeenten Veere, Goes, Hulst, Sluis en Tholen en het Waterschap Scheldestromen is contact geweest over het onderhoud van kleine bosjes op hun grondgebied (zie ook het project Kleine bosjes). Met de gemeenten Terneuzen, Goes en Borsele en Waterschap Scheldestromen is contact geweest over het onderhoud van hoogstamboomgaarden (zie ook het project hoogstam-abonnement). Met de gemeenten Hulst, Schouwen Duiveland, Veere en Borsele is contact geweest omtrent het onderhoud van een of meerdere waardevolle begraafplaatsen. In het kader van de jaarlijkse Natuurwerkdag wordt met alle Zeeuwse gemeenten samengewerkt, de meeste gemeenten dragen ook bij in de kosten van dit project.

5.5 Boeren planten bomen

In 2023 hadden we doorlopende afspraken met 3 leveranciers in het kader van de actie "Boeren Planten Bomen". SLZ bepaalt welke inheemse en streekeigen soorten, welke maten beplanting en beschermingsmaterialen op de bestellijst komen, maar laat het bepalen van de prijs over aan de leveranciers. Diverse soorten bosplantsoen worden geleverd met autochtone herkomst. De leveranciers hebben op hun website een link naar de website van SLZ en omgekeerd.

5.6 Actie Wilgenpoot

In het 2023 zijn 236 wilgenpoten besteld en door SLZ geleverd op diverse locaties in Zeeland.

We vragen voor kleine aantallen € 5,- per wilgenpoot, bij meer dan 20 stuks vragen we € 3,- per poot.

5.7 Bomen voor koeien

Via de actie "bomen voor koeien" kunnen mensen een certificaat kopen voor de aanplant van bomen en struiken langs weilanden met vee. Vanuit SLZ hebben we de afspraak dat we jaarlijks op ongeveer 3 locaties struiken aanplanten via deze actie. In winter 2022-2023 zijn op 2 locaties 250 struiken en enkele bomen geplant. In winter 2023-2024 wordt de actie vervolgd.

5.8 Plan Boom

Plan Boom is een landelijk project van de natuur en milieufederaties om 10 miljoen bomen aan te planten in heel Nederland. In Zeeland werken we samen met de ZMf aan de aanplant van bomen en bosplantsoen in Zeeland.

In 2023 hebben we samen met de ZMf de volgende werkzaamheden opgepakt:

A: Uitdeelactie:

Omdat het eerder zo'n daverend succes was, is in 2023 weer een uitdeelactie gratis inheemse boompjes georganiseerd door de ZMf, Stichting Landschapsbeheer Zeeland en Velt Zeeuwse Eilanden, in samenwerking met diverse bewonersinitiatieven en alle 13 gemeenten!

In Terneuzen ondersteunden ook woningcorporaties Woongoed en Clavis de actie, in Goes Goes Beveland wonen. Daardoor konden we in 2023 18.000 boompjes uitdelen! De actie gaat uit van Plan Boom en is bedoeld voor particulieren die de boompjes in eigen tuin planten. Met Plan Boom willen we Zeeland verder vergroenen en klimaatbestendig maken.

De actie was zeer succesvol en heeft ook uitgebreid in het Zeeuwse nieuws gestaan.

Zie: <https://zmf.nl/nieuws/zmf-uitdeelactie-2023-bestel-gratis-boompjes-en-haal-de-natuur-dichtbij/>

<https://landschapsbeheerzeeland.nl/nieuws-activiteiten/ruim-18000-boompjes-naar-zeeuwse-tuinbezitters>

Op 7, 8 en 9 december zijn de boompjes op 13 locaties verspreid over Zeeland uitgedeeld door achterbangroepen / dorpsinitiatieven. In totaal ging het om ruim 18000 boompjes in 12 verschillende soorten:

- 7 bomen: winterlinde, wilde walnoot, boswilg, wilde mispel, kerspruim, wilde kers en lijsterbes
- 5 struiken: hondsroos, sleedoorn, rode bes, zwarte bes, kardinaalsmuts

B: 2 Plantevenementen:

2 Plantevenementen:

- aanplant van bomen op schoolpleinen
- aanplant van bomen / voedselbosje in het Sprenkpark in Middelburg

De aanplant op het schoolplein vond plaats in het kader van het project "de Groene Revolutie", waarbij ook wordt samengewerkt met IVN. De aangeplante bomen zijn gesponsord door het Waterschap Scheldestromen.

In het Sprenckpark in Middelburg is een klein voedselbos gerealiseerd met diverse vrijwilligers.

C: Ontwikkeling nieuw plantproject:

In samenwerking met de ZMf en "meer bomen.nu" hebben we een projectvoorstel uitgewerkt voor de aanleg van 30 beplantingen in 3 jaar in Zeeland. Tijdens de adviesbezoeken komen we vaak op adressen die een flink terrein willen beplanten, maar waar nu geen mogelijkheden zijn om de aanplant te subsidiëren. We verwachten dat dit project voorziet in de behoefte van diverse nieuwe eigenaren van erven en andere terreinen in Zeeland. Het project is ingediend bij Trees for all en het Dynamofonds. De bijdrage van Trees for all is toegezegd, in 2024 gaan we een subsidieaanvraag indienen bij de provincie Zeeland voor het overige budget.

Het totaal aangeplante bomen en struiken door SLZ in 2023 is te vinden in bijlage 11.4 Overzicht aangeplante bomen en struiken in 2023.

5.9 Projectplan Herstel streekeigen erven 2023

De erven en boerderijen in Zeeland vormen een belangrijk onderdeel van het cultuurlandschap. Ze hebben vaak een flinke omvang en omvatten allerlei landschapselementen zoals: hoogstamfruitbomen, heggen, windsingels, knotbomen en veedrinkputten. In totaliteit liggen er zeker 10.000 erven in de provincie.

In dit project wordt achterstallig onderhoud opgepakt en worden streekeigen erven hersteld/gerealiseerd.

Inzet SLZ: In 2023 78 uur medewerkers voor opstellen plannen en begeleiden uitvoering.

Looptijd: 2023

Resultaat: Er worden plannen gemaakt voor het opknappen van minimaal 3 erven. Via het ervenabonnement kunnen structurele afspraken gemaakt worden voor het toekomstig onderhoud van de herstelde erven.

5.10 Projectverslag Herstel streekeigen erven 2023

Doel: Opstellen van plannen en uitvoeren werkzaamheden voor het herstel van streekeigen erven met diverse landschapselementen.

In 2023 zijn 3 plannen opgesteld voor aanleg, herstel en onderhoud van landschapselementen op erven, op deze erven zijn streekeigen landschapselementen hersteld of nieuw aangelegd.

Eigenaren kunnen kiezen voor een eenvoudig plan voor € 250,- of een uitgebreid herstelplan voor € 500,-. In deze plannen worden diverse streekeigen landschapselementen en een kort beheervoorstel opgenomen.

Via het project zijn plannen opgesteld voor streekeigen erven in Nieuw-Haamstede, Wilhelminadorp en 's Heer Hendrikskinderen.

In de plannen voor de 3 erven zijn 2 poelen, diverse laanbomen, hoogstamfruitbomen, Zeeuwse hagen en geschoren hagen en een klein bosje opgenomen. Voor advies van het toekomstig onderhoud van de beplanting op de erven is aangeboden om een ervenabonnement af te sluiten.

In het advies voor het erf in Nieuw Haamstede was ook het herstel van een historische houtwal opgenomen, deze werkzaamheden zijn met een SLZ vrijwilligersgroep opgepakt. Voor het toekomstig onderhoud is een ervenabbonnement afgesloten.

Daarnaast zijn er in 2023 buitenom dit project een aantal plannen gemaakt voor de landschappelijke inpassing van nieuwbouw op boerenerven in Zeeland, vaak zijn deze plannen verplicht i.v.m. aanvraag bouwvergunning nieuwe loods op een erf. Ook hierbij is vaak sprake van de aanleg streekeigen landschapselementen zoals een brede windsingel en de aanplant van diverse streekeigen laanbomen, zoals noten en grauwe abeel. Deze plannen zijn geheel betaald door de eigenaren.

5.11 Kleine bosjes

Veel kleine bosjes in Zeeland (terreintjes van 1 of 2 ha) zijn ecologisch gezien van geringe betekenis. Door een aantal eenvoudige maatregelen toe te passen, krijgen deze bosjes een hogere landschappelijke en ecologische waarde. 19 eigenaren van kleine bosjes hebben een abonnement bij SLZ en worden voorzien van advies over te nemen maatregelen en/of kunnen praktische hulp krijgen bij het uitvoeren van maatregelen. Omdat het accent bij de abonneerders steeds meer is komen te liggen op advies en vervolgens uitvoering van de geadviseerde maatregelen is besloten deze adressen niet meer via de projectmedewerkers, maar via werkvoorbereiders te laten lopen. In 2024 worden ze ook administratief overgeheveld. De grotere bosjes waarvoor vaak een uitgebreider advies of plan nodig is, gaan nog via de gebruikelijke projectmatige weg, maar in 2024 zal ook voor deze locaties een administratieve verschuiving plaatsvinden van 'bosjes abonnement' naar 'SLZ-abonnement'. In 2023 maakte SLZ 4 plannen voor een bosje en in totaal is op 9 locaties advies uitgebracht en werk uitgevoerd.

5.12 Abonnementen

5.12.1 Hoogstamfruit

In 2023 waren er 115 hoogstamabonnementen bij particulieren, terreinbeheerders en bedrijven. Abonnementhouders worden één keer in de twee jaar bezocht waarbij de bomen worden beoordeeld op stabiliteit en vitaliteit en er wordt gekeken welk onderhoud de bomen nodig hebben. Dit wordt verwerkt in een adviesrapport die de eigenaar ook ontvangt. De eigenaar kan kiezen om onderhoud zelf uit te voeren dan wel door een SLZ hoogstamploeg bestaand uit vrijwilligers onder leiding van een SLZ voorman. De ploeg voert onderhoudswerk uit zoals het snoeien van de, verwijderen stamschot of het onderhoud aan de boombescherming zoals het voorkomen van ingroei in de boom. In 2023 is bij 55 van de 115 eigenaren een adviesrapport gemaakt en bij 52 eigenaren is het werk door de SLZ ploeg uitgevoerd aan 1749 hoogstamfruitbomen en hebben SLZ medewerkers 1433 uur gewerkt.

Afbeelding 5.1: Hoogstamfruitploeg aan het werk in boomgaard 'de Notenwei' van de gemeente Goes. (Foto Gezina de Moor)

5.12.2 Streekeigen erven

In 2023 liepen er 83 ervenabonnements. Eigenaren zijn bezocht, adviesrapporten opgesteld en bij 28 adressen zijn werkzaamheden uitgevoerd en SLZ medewerkers hebben daar 652 uur ingestoken om alles uit te voeren.

Het ervenabonnement is bedoeld voor eigenaren van streekeigen erven met verschillende landschapselementen. Denk daarbij aan elementen als knotbomen, (strakke of uitgroeiende) hagen, hoogstamfruitbomen, laanbomen (solitair of als lijnvorm bij oprijlanen) of weides. In het advies worden deze elementen meegenomen en er wordt aangegeven wanneer welk onderhoud nodig is de komende paar jaar. Ook wordt er een offerte uitgebracht voor het werk wat in dat jaar nodig is. Is de eigenaar akkoord met de offerte dan komt een SLZ vrijwilligersploeg onder begeleiding van een voorman het werk uitvoeren. Specialistische klussen worden door de voormannen uitgevoerd.

Afbeelding 5.2: Erf van één van de deelnemers van een ervenabonnement met elementen als poel, hoogstamfruitbomen en een strakke haag

5.12.3 Grenslinden

Van de vele grenslinden die voornamelijk in de Zak van Zuid-Beveland voorkomen, zitten er 156 in het grenslindenabonnement. De bomen zijn eigendom van Natuurmonumenten, Waterschap Scheldestromen of van particuliere eigenaren. Ook in 2023 zijn de vrijwilligers weer op pad geweest voor onderhoud aan de bomen. Er is gebleken dat bij twee bomen uitgebreidere snoei nodig was. SLZ heeft hiervoor in

overleg met het Waterschap een boomverzorgers voor ingehuurd. Totaal hebben SLZ medewerkers 47 uur gewerkt aan onderhoud en aansturing van de vrijwilligers.

5.13 Onderhoudsovereenkomsten

SLZ heeft in het verleden onderhoudsovereenkomsten (VOL overeenkomsten) afgesloten voor kleine landschapselementen met particuliere eigenaren. De eigenaar verzorgt zelf het onderhoud en ontvangt daarvoor van SLZ een vergoeding. SLZ controleert de overeenkomsten en betaalt uit.

In 2023 hebben we diverse werkzaamheden verricht aan de administratieve en financiële verwerking van de overeenkomsten, het bezoeken van eigenaren met een VOL-overeenkomst en het controleren en beëindigen van de VOL-overeenkomsten. Sinds enkele jaren is er geen budget meer beschikbaar voor het verlengen van VOL-overeenkomsten. In het laatste jaar van de overeenkomst wordt er contact opgenomen met de eigenaar en wordt besproken hoe het onderhoud in de toekomst kan worden opgepakt.

Looptijd: tot eind overeenkomsten.

Resultaat:

In 2023 liepen er 27 contracten voor het onderhoud van:

6 drinkputten;

557 meter heg/ houtwal;

780 knotbomen (voornamelijk knotwilgen).

5.14 Landschapselementen Terneuzen

In 2021 is het project "herstel van landschapselementen Terneuzen" aangevraagd en gehonoreerd voor subsidie bij het Innovatiefonds Biodiversiteit. Naast het Innovatiefonds dragen de gemeente Terneuzen en de eigenaren ook bij aan het project. In 2023 zijn er op 10 locaties werkzaamheden verricht in het kader van dit project.

In totaal zijn op de 10 locaties 58 laanbomen, 61 hoogstamfruitbomen, 37 halfstammen, 27 knotbomen en 1950 bosplantsoen aangeplant in 2023.

In een bosperceel op Koewacht zijn diverse werkzaamheden uitgevoerd, zoals het herstel van 2 dichtgegroeide poelen.

In 2 collectieboomgaarden tussen Westdorpe en Terneuzen zijn nieuwe oude rassen hoogstamfruitbomen bijgeplant, de panelen zijn vernieuwd en er zijn diverse beplantingswerkzaamheden verricht met een vrijwilligersgroep.

5.15 Meetnet landschapselementen

Het doel van het landelijk project Meetnet LandschapsElementen (MLE) is inzicht krijgen in de staat van de Nederlandse landschapselementen en welke veranderingen in landschapselementen en het landschap plaatsvinden. Landelijk worden 120 plots (opgesteld door een representatieve verdeling van 8 hoofdlandschapstypen van Nederland) regelmatig gemonitord. In Zeeland worden 10 plots regelmatig gemonitord. In 2023 hebben 7 vrijwilligers een cursus gekregen voor de monitoring in het kader van MLE, is een gebied bij Dreischor geïnventariseerd en zijn 2 gebieden (Zuidzande en Scherpenisse) deels geïnventariseerd. Het is de opzet dat Landschappennl iedere 5 jaar een landelijke rapportage maakt over de staat van het Nederlandse landschap.

5.16 Voedselbossen

Namens de Provincie Zeeland coördineert SLZ het Kennisnetwerk Voedselbossen in Zeeland om de aanleg van voedselbossen in onze provincie te stimuleren d.m.v. kennisdeling en advies. Alles komt samen op de webpagina www.voedselboszeeland.nl SLZ legt daarbij onder meer de nadruk op de inzet van inheems, autochtoon en streekeigen plantmateriaal, om de lokale biodiversiteit zoveel mogelijk te dienen.

In december 2022 zijn wij gestart, na opdracht van de Provincie Zeeland, met een meerjarenproject (2022 t/m 2025), waarbij we op zoek gingen naar mensen die een Zeeuws Voedselbos op willen zetten. Deze kunnen wij via dit project een steuntje in de rug geven. Zowel particulieren als agrariërs konden aanhaken. Er waren vele aanmeldingen en daaruit zijn er uiteindelijk zes gekozen die voldoen aan de randvoorwaarden en het best passen in dit project. Helaas vielen er aan het eind van het jaar toch nog een paar af omdat zij niet aan de voorwaarden konden of wilden voldoen. Daarom zijn er 3 nieuwe initiatiefnemers ingeschoven. Begin volgend jaar starten we met het schrijven van inrichtingsplannen en beplantingslijsten. Samen met de deelnemers maken we een definitieve lijst van de soorten die ze willen aanplanten, benodigde beschermingsmaterialen en eventuele andere materialen die nodig zijn voor de aanplant. We verwachten in 2024 een groot gedeelte van het plantmateriaal geplant te hebben in deze 6 voedselbossen. Het betreft: 2 in West Zeeuws Vlaanderen, 1 in Oost Zeeuws Vlaanderen, 1 op Schouwen Duiveland, 1 op Walcheren en 1 in Zuid Beveland met totaal 12 hectare. Alle initiatiefnemers zijn erg enthousiast.

5.17 Project Waardevolle natuur- en landschapselementen in Zeeland

Dit project bestaat uit 3 onderdelen:

5.17.1 Herstel van de bloemdijk 'Rietdijk' te Zonnemaire

Op Schouwen-Duiveland hebben we op de Oude Rietdijk de overwoekerende vegetatie van struweel, brandnetels en bramenstruiken teruggebracht om zo meer ruimte te geven aan de wilde bloemen vegetatie. In juni 2023 hebben wij de ruigere delen gemaaid en afgeharkt. Hierdoor verschaalt de vegetatie en geeft het ruimte aan diverse bijzondere bloemdijkplanten. We zagen bijvoorbeeld al beemdkroon, bevertjes, kruisdistel en Sint-janskruid. In september hebben we de gehele dijk gemaaid, afgeharkt. Het maaisel is afgevoerd om verschraling te bewerkstelligen.

5.17.2 Herstel van de voortplanting- en overwinteringsbiotoop voor de rugstreppad

Op Tholen treffen we maatregelen ten behoeve van de rugstreppad. De rugstreppad is aandachtsoort in het beleid van de provincie Zeeland. Hij komt steeds minder voor en is een moeilijke soort om beheer- of beschermingsmaatregelen voor te treffen. In de Willempolder te Anna Jacobapolder is het talud van een bestaande poel flauwer gemaakt en een nieuwe poel gegraven. Aan de Krammersweg bij het bosje van Klompe zijn twee nieuwe poelen aangelegd met zeer flauw talud. En in de Bruintjeskreek is een lager gelegen deel iets verder uitgediept en tot poel verwerkt zodat in het voorjaar een dunne waterlaag blijft staan. De uitkomende grond is telkens verwerkt tot flauwe grondwal nabij de gegraven poelen. Ook hebben we van een uitgediepte poel de uitkomende grond verwerkt tot bijenwand.

5.17.3 Herstel en uitbreiding van Steenuil-biotopen

Op een boerenerf met een stuk landbouwgrond van ongeveer 1 hectare in Hoofdplaat hebben we een Zeeuwse haag aangeplant waardoor het terrein wat meer besloten wordt. De haag zorgt met de doorns, fraaie bloeiwijze en bessen voor een prima biotoop voor o.a. insecten, kleine zangvogels en zoogdieren. Deze zijn op hun beurt weer voedsel voor de steenuil. Ook zijn er 16 stuks hoogstamfruitbomen aangeplant. Fruitbomen trekken veel insecten aan en zijn op termijn goede schuil- en broedlocaties voor de steenuil. Als natuurlijke afbakening tussen de weide en de boomgaard is een geschoren haag geplant die 1 of 1,5 meter hoog mag groeien en ook een rij populieren. Verder is er een drinkput gegraven. Zoete (en licht-brakke) drinkputten hebben een hoge natuurwaarde. Denk hierbij aan diverse waterplanten, libellen en amfibieën, zoals de zeldzame kamsalamander. Uitkomende grond is verwerkt als grondwal aan noordzijde. Aan de voet zijn knotwilgen geplant, waarvan het geknotte hout op termijn op rillen gelegd kan worden, zodat amfibieën hier ook schuil- en overwinteringsgebied vinden.

Bovenstaande projecten zijn onderdeel van grotere projecten waarbij meerdere maatregelen zijn uitgevoerd op diverse locaties.

5.18 Bakkersweel

De Bakkersweel is een historische weel uit de 16^e eeuw bij Nieuwerkerk, Schouwen-Duiveland. De weel is sinds zijn bestaan nog nooit uitgebaggerd en in de loop der jaren steeds verder dichtgegroeid met riet. Ook is er een dikke sliblaag in aanwezig. Om te voorkomen dat de weel zal verlanden - en daarmee op termijn uit het landschap verdwijnt- is de weel in oktober 2023 met subsidie van de Provincie Zeeland door een aannemer begeleid door SLZ uitgebaggerd. 70% van het riet is verwijderd en 3,5 kub slib is naar een depot bij de naburige landbouwer gepompt. Dit depot zal het komende jaar nog regelmatig bewerkt worden om de slib te verwerken en het depot af te bouwen. 30% van het riet is blijven staan ten behoeve van een broedend paar bruine kiekendieven. Deze soort zal meeprofiteren van het baggerwerk, aangezien verlanding anders verruiging met bomen in de hand zou werken en daarmee predatie door kraaien.

6. Prestatieveld Communicatie en Kennis

Communicatie is een belangrijke drager voor alle activiteiten en projecten die SLZ uitvoert en bestaat uit de onderdelen Corporate Communicatie, Interne Communicatie en Project Communicatie. Het accent ligt op het delen van kennis en het samenwerken in het landschap. De communicatiemedewerkers zijn verantwoordelijk voor de vormgeving en inhoud van de communicatie.

6.1 Corporate Communicatie

In de externe communicatie is samenwerking en kennisdeling met partners, overheden, burgers en vrijwilligers een doorlopend punt van aandacht. Door het inzetten van diverse communicatiemiddelen wordt gewerkt aan zichtbaarheid, voorlichting en het creëren van draagvlak bij de bevolking en subsidiegevers en op kwaliteitsontwikkeling van de organisatie en haar activiteiten. Via diverse media werkt SLZ aan een grotere naamsbekendheid en betere bekendheid met wat SLZ allemaal doet bij het Zeeuwse publiek.

De werkzaamheden bestaan uit het up-to-date houden van de website, het verspreiden van berichten en foto's via sociale media zoals Facebook, Instagram, Linked-In en X, (instructie)filmpjes via ons eigen YouTube kanaal, het maken van persberichten en verzenden aan diverse media inclusief eerste contactpersoon voor de pers en het regelen en vertegenwoordigd zijn met een kraam bij evenementen zoals de Landschapsmarkt. We leveren regelmatig een inhoudelijke bijdrage aan door anderen georganiseerde activiteiten zoals aan een tuindersclub, scholen of serviceorganisaties zoals de Rotary, ter promotie van onze stichting. Ook werken wij regelmatig mee aan radio-, internet- en televisieopnames. Tot de corporate activiteiten horen ook het regelen van autobeletering, inkopen van relatiegeschenken en promotiemateriaal, huisstijl bewaking en doorvoeren en het vormgeven van corporate bedrijfskleding, uitnodigingen en folders. Het verzorgen van de verantwoording naar partners zoals de Nationale Postcode Loterij en de Provincie Zeeland maar ook het samenstellen en vormgeven van het jaarverslag horen ook tot dit onderdeel. Essentiële benodigde input hiervoor is het onderhouden van de SLZ-Activiteitenagenda en Contentkalender. Via ons tijdschrift 'Landschapsbeheer Zeeland' informeert SLZ haar relaties over haar activiteiten om draagvlak te creëren en kennis te delen. De inhoud omvat diverse artikelen met uiteenlopende onderwerpen binnen het landschapsbeheer. De artikelen zijn gericht op het uitwisselen van kennis en ervaring, met als voornaamste doelgroep de particuliere eigenaren en vrijwilligers. Hierdoor ontstaat een grotere naamsbekendheid en betere bekendheid met werkzaamheden SLZ bij het Zeeuwse publiek. Tevens vergroten we hiermee het draagvlak voor natuur, cultuurhistorie en landschap.

6.2 Interne Communicatie

Aan de interne communicatie wordt doorlopend aandacht gegeven, met als doel het verhogen van de verbondenheid, saamhorigheid, kennisdeling en betrokkenheid tussen medewerkers onderling en met het bestuur. Hiervoor zijn er diverse interne overleggen geweest, verzonden we 2-wekelijks een interne nieuwsbrief, is er overleg geweest met LandschappenNL en namen we deel aan het communicatieberaad van alle landschappen nationaal. Tevens organiseren we de jaarlijkse informatiedag/teambuildingsdag voor de medewerkers en het bestuur en een eindejaarsbijeenkomst voor SLZ medewerkers als afsluiting van het jaar. Wekelijks lunchen collega's samen, op afwisselende dagen om zo veel mogelijk collega's te zien.

6.3 Project Communicatie

Ondersteuning aan collega's wordt geboden bij communicatie in projecten, zoals bij openingen, evenementen of persmomenten, zowel inhoudelijk als procesmatig. Denk hierbij aan het regelen van een informatiebord, persbericht, promotie via social media, aanmaken of updaten projectpagina op onze website, een artikel in ons tijdschrift, ondersteuning bij het organiseren van activiteiten of evenementen, etc. Hierdoor is de doelgroep binnen het Zeeuwse publiek goed op de hoogte van wat het project inhoudt en wat er eventueel van hen verwacht wordt.

6.4 Media

6.4.1 Website

De website van SLZ (www.landschapsbeheerzeeland.nl) werd in 2023 ruim 73.000 keer bezocht. 60% van de websitebezoekers bekeek onze website op hun mobieltje. De meest bezochte pagina's ziet u in het schema hieronder.

PAGINATITEL EN SCHERMKLASSE
Home Stichting landschapsbeheer Zeeland
Nieuws & Activiteiten Stichting landschaps...
Wat moet ik doen met een vleermuis in huis...
Hoe beperk ik de overlast van een veenmol?...
Delta actie: Win een Zeeuws cadeau pakket!...
Werkzaamheden Stichting landschapsbeh...
Wandelen in Zeeland: 3000 kilometer wand...

Afbeelding 6.1: Meest bekeken pagina's op onze website (bron: Google Analytics)

6.4.2 Sociale Media

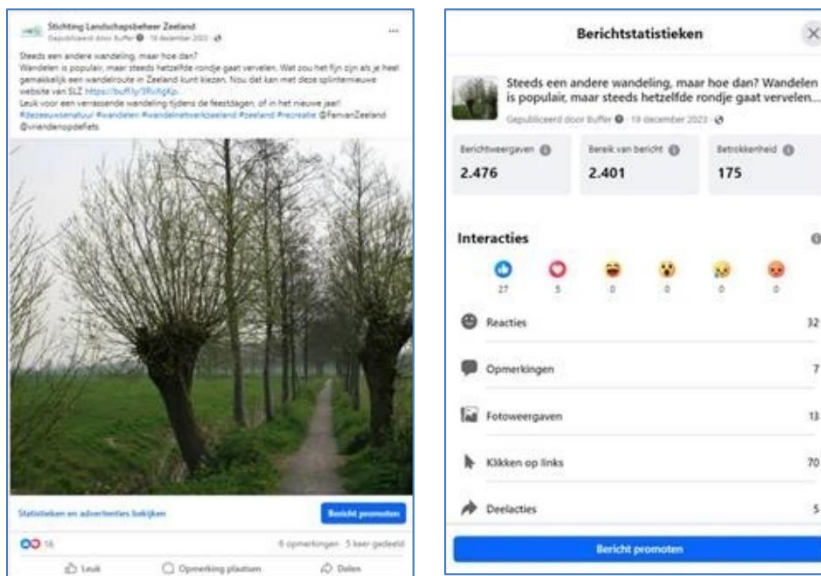
We zetten sociale media in om activiteiten en kennis te delen, maar ook om deelnemers te werven voor activiteiten, vrijwilligers te bereiken en de naamsbekendheid van SLZ te vergroten.

Op alle sociale mediaplatformen waarop we actief zijn hebben we afgelopen jaar weer een gestage organische groei van het aantal volgers gezien:

- Facebook: 1431 volgers (99 meer dan in 2022)
- Twitter/X: 1048 volgers (4 meer dan in 2022)
- Instagram: 1125 volgers (85 meer dan in 2022)
- LinkedIn: 605 volgers (119 meer dan in 2022)
- YouTube: 119 volgers (61 meer dan in 2022)

De verdubbeling van het aantal abonnees op YouTube is te verklaren door de maandelijkse veldwerk vrijdagfilmmpjes die sinds dit jaar worden geplaatst. Deze berichten hebben regelmatig tot media-aandacht geleid van o.a. Omroep Zeeland.

Onderstaand bericht was een van de meest populaire berichten.

Afbeelding 6.2: Een van de meest populaire berichten 2023

6.4.3 Traditionele media

Ook in 2023 is SLZ regelmatig door diverse media opgepikt.

In bijlage 11.5 is een groot deel terug te vinden van (online) kranten, TV, internet, radio en nieuwsberichten op websites van organisaties. De vele persberichten die SLZ verstuurt worden door diverse media goed gelezen. De lokale en regionale media, zoals Omroep Zeeland en PZC plaatsen vaak onze berichten of vragen ons om een toelichting te geven live op de radio of tv.

6.4.4 Tijdschrift 'Landschapsbeheer Zeeland'

Het tijdschrift 'Landschapsbeheer Zeeland' is een uitgave van Stichting Landschapsbeheer Zeeland en wordt drie keer per jaar verzonden aan vrijwilligers in het landschapsbeheer in Zeeland, overeenkomst- en abbonementhouders, relaties en medewerkers. De oplage van de druk is 1550 exemplaren waarvan 1417 exemplaren direct worden verzonden. Daarnaast ontvangen 270 relaties een digitale versie van het blad. De meest recente edities zijn te downloaden van onze website via deze link: <https://landschapsbeheerzeeland.nl/tijdschrift>. Eerdere nummers, vanaf 1987, zijn te raadplegen in het archief van de Tijdschriftenbank Zeeland van de ZB: www.tijdschriftenbankzeeland.nl.

6.5 Interne kennisuitwisseling

Binnen SLZ is veel kennis aanwezig. Om kennis uit te breiden en te behouden zijn diverse activiteiten aangeboden aan de medewerkers en de vaste vrijwilligers van SLZ. De communicatie-kennismedewerkers initiëren en geven inhoudelijke ondersteuning bij cursussen. Zij planden en organiseerden cursussen en verzorgden het benodigde documentatiemateriaal.

Naast de inhoudelijke kennis vinden we het belangrijk om elkaar op de hoogte te houden van de laatste ontwikkelingen binnen de verschillende vakgebieden en de vele projecten van SLZ. Naast speciaal georganiseerde bijeenkomsten, werd er regelmatig input gegeven in projecten of bij gemaakte plannen of adviezen. Via periodiek organisatie-breed overleg en diverse workshops wordt kennis met collega's gedeeld. In 2023 organiseerden we de meeste bijeenkomsten 'hybride': deels in de vergaderzaal

en deels digitaal. Thema's die aan de orde kwamen waren: advies geven, ramen en begroten, voedselbossen, leefwijze en maatregelen voor amfibieën en uilen, kleine zoogdieren. Ook werd de opfrisdag snoei hoogstamfruit voor alle collega's georganiseerd, dit keer in Kapelle. De communicatiemedewerkers organiseerden dit jaar voor de medewerkers en bestuursleden weer de jaarlijkse de eindejaarsbijeenkomst als afsluiting van het jaar.

Vanwege hun specialistische kennis worden verschillende collega's gevraagd inhoudelijk bij te dragen of te adviseren in projecten of activiteiten van SLZ. Dit was o.a. het geval bij Agrarisch natuurbeheer, Poelen.nu, Rugstreeppad en verschillende plannen voor o.a. bosjes en erven. Om onderling kennis te delen en elkaar op de hoogte te houden, worden de voor derden gemaakte rapporten in de digitale infobalie opgeslagen. Via links in de interne nieuwsbrief worden medewerkers er op geattendeerd. Een overzicht van de in 2023 gemaakte SLZ-rapporten is te vinden in bijlage 11.6.

6.6 Externe kennis uitwisseling

Om mensen te betrekken bij de werkzaamheden, draagt SLZ via vele activiteiten kennis uit. Zie ook de prestatievelden Natuur en landschapsbeheer, Toegankelijkheid, Biodiversiteit en Agrarisch Natuurbeheer voor inbreng van kennis vanuit deze specifieke werkvelden middels advies en overleg. Los van de algemene en projectgebonden kennisoverdracht levert SLZ op verzoek ook inhoudelijke bijdragen aan bijeenkomsten en activiteiten van andere organisaties. De thema's bos, klimaat en vegetatiebeheer kwamen daarbij regelmatig aan de orde.

Regelmatig nemen medewerkers deel aan bijeenkomsten die gerelateerd zijn aan SLZ-werkzaamheden, bijvoorbeeld aan netwerkbijeenkomsten Erfgoed Zeeland, de Rijksdienst, regionale overheden of terreineigenaren. Kennis wordt ook verspreid via de website, media, diverse artikelen en series in ons tijdschrift Landschapsbeheer Zeeland en in vakbladen.

6.7 Projectontwikkeling en -verkenning

Er lagen afgelopen jaar weer veel kansen waar SLZ mee aan de slag zou kunnen gaan. Vooral op het gebied van het realiseren van beplanting in het landelijk gebied. Een aantal medewerkers heeft verschillende ideeën uitgewerkt tot een concreet project inclusief aanvraag. Deze projecten zijn ingediend bij subsidiegevers en fondsen. De projecten Erf+, Boeren voor natuurinclusieve landbouw, Niet Productieve Investerings (NPI) en Kleine bosjes Grote biodiversiteit zijn ontwikkeld, waarbij Kleine bosjes Grote biodiversiteit eind 2023 al kon starten. Een aantal kleinere projecten werden opgezet, zoals Biodiverse waterbasins en Nisse VR wandeling. N.a.v. het 40-jaar SLZ jubileum werd alsnog subsidie verstrekt voor het maken van een film over de werkzaamheden van SLZ, wat in projectvorm is gegoten.

6.8 Activiteiten overzicht

Zie hieronder een overzicht van onze activiteiten (cursussen, lezingen, kraampjes, evenementen, bijeenkomsten, excursies) met als doel onze kennis te delen, zowel intern (medewerkers) als extern. *sommige excursies of cursussen zijn meerdere malen georganiseerd.

Activiteit	Doelgroep
Workshop 'BIJpoten op je terrein'	Recreatieondernemers
Terugkombijeenkomst Patrijzentellers	Vrijwilligers patrijzenmeetnet
Verplantacties meerbomen.nu	Geïnteresseerden
Herhalingscursus motorkettingzaag lichte velling	Medewerkers
Themabijeenkomst: ramen en begroten	Medewerkers
Bosmaaier basiscursus	Medewerkers
Vleermuis netwerk bijeenkomst	gemeenten Z-VI
Cursus bomen en struiken herkennen	Medewerkers
Begeleiden planten van bomen in Claverveld fase 2	Bewoners nieuwbouwwoningen
Cursus zaag- en veltechniek	Medewerkers
Cursus werken langs de weg	Medewerkers en vrijwilligers
Snoeicursus dorpsboomgaarden Sch-D	Vrijwilligers dorpsboomgaarden
Themabijeenkomst: advies geven hoe doe je dat?	Medewerkers
Excursie voedselbossen	Geïnteresseerden
Themabijeenkomst: Voedselbossen (kennis en	Medewerkers
Snoeicursus dorpsboomgaarden Z-VI	Vrijwilligers dorpsboomgaarden
Kennisuitwisseling snoei hoogstamfruit	Medewerkers
Uitwisselingsbijeenkomst	Ambtenaren Prov Zld
Excursies POP project	(potentiele) Deelnemers
Rondleiding begraafplaats Zaamslag	Cultuurhistorische vrijwilligers
Themabijeenkomst: amfibieën en roofvogels	Medewerkers
Excursies kwetsbare bijen	Terrein eigenaren/beheerders
Wandel evenement	Alle betrokkenen bij WNZ
Snoeicursus dorpsboomgaarden Z-VI	Vrijwilligers dorpsboomgaarden
Excursie natuurgebiedjes Mannee, Goese Diep	Buurtbewoners, vrijwilligers knnv
Rondleiding begraafplaats Zaamslag	Cultuurhistorie vrijwilligers
Cursus bomen en struiken herkennen (zomercursus)	Geïnteresseerden
Jubileumfestival SLZ (publieksdag en mini	Diversen
2e bijeenkomst DZN 'Veilig Vrijwilligerswerk'	Vrijwilligers
Cursus ecologisch maaibeheer	Gemeenten
Lezing op STONE bijeenkomst	Aanwezigen bijeenkomst
Input aan bijeenkomst Vlinder en Libellen werkgroep	Leden Vlinder en
Vleermuis netwerk bijeenkomst	Gemeenten NMZ
Bijdrage aan cursus Kleurkeur: biodiversiteit in	Deelnemers Kleurkeur
1e bijeenkomst DZN 'Veilig Vrijwilligerswerk'	Vrijwilligers
Vleermuisbijeenkomst	Vergunningverleners
Workshop bijvriendelijk gazon (en/of aanleg en	Recreatieondernemers, via proj
Erf Excursie	Erf eigenaren
Biodivers bos: hoe doe je dat?	Boseigenaren/ particulieren
Aanleg en beheer bloemenweide / bloemrijk gazon	Eigenaren/recreatieondernemers
Themabijeenkomst: kleine zoogdieren	Medewerkers
Het Zeeuwse Boeren Erf - cursus module 1: Natuur	Geïnteresseerden
Ecologisch maaibeheer/ meer bloemen voor bijen	Recreatieondernemers
Het Zeeuwse Boeren Erf - cursus module 2: Cultuur	Diversen/ erfeigenaren
Uitreiking Erftroufee ism Boerderijstichting en ZLTO	Erfeigenaren
Cursus veldhulpverlening	Vrijwilligers/medewerkers
Ecologisch maaibeheer/ meer bloemen voor bijen	Recreatieondernemers
Het Zeeuwse Boeren Erf - cursus - module 3:	Diversen/ erfeigenaren
Cursus maaien met de zeis	Diversen
Cursus De 4 jaargetijden van de Hoogstamfruitboom	Diversen/ erfeigenaren
Opfriscursus hoogstamfruit snoeien	Voormalig beginnende cursisten
Excursie mbt POP3 project	Erfeigenaren / deelnemers POP3

Tabel 6.1: Activiteiten SLZ

6.9 Jubileum

Op 27 september 1982 is Stichting Landschapsverzorging Zeeland opgericht. In mei 1983 werden de eerste medewerkers aangenomen en was de eerste bestuursvergadering. In 1995 is de naam gewijzigd in Stichting Landschapsbeheer Zeeland. Ons 40-jarig jubileum vierden wij in ons jubileumjaar van 27 september 2022 - 27 september 2023! We organiseerden een heel jaar leuke activiteiten in het kader van dit jubileum, o.a.:

- Jubileum Festival én Symposium op zaterdag 10 juni 2023;
- Uitgave boek 40 Zeeuwse Landschapselementen;
- Studiereis voor personeel;
- Fotoprijsvraag waarin we op zoek gingen naar het SLZ logo 'in het echt'
- Rondje langs gemeentes om te laten zien wat we in elke gemeente doen.

Afbeelding 6.3: Communicatie materiaal jubileum

6.10 Automatisering en Netwerk

In 2023 heeft SLZ een grote stap gemaakt naar 'werken in de Cloud'. De eerste stap hiertoe was het aanschaffen van een laptop voor iedere medewerker. De tweede stap was de server verplaatsen naar Pluym ICT. Vanaf nu kan iedereen plaats-onafhankelijk inloggen met zijn laptop. De volgende stap (2024) zal het uitfasen van de server zijn en dus alle data in de Cloud.

Qua beveiliging heeft de firewall nog een update gekregen. Dit betrof zowel hardware als software. Eind 2023 hebben we i.p.v. 'losse' telefoonabonnementen een groepsabonnement genomen. Dit is goedkoper en efficiënter in beheer. In 2024 zullen de laatste 'losse' abonnementen aansluiten. Voor het project Meetnet Landschapselementen zijn er in 2023 twee tablets aangeschaft. Ook deze tablets krijgen een telefoonabonnement binnen het groepsabonnement.

In 2023 zijn we voor onze payroll administratie overgestapt op Afas. En vanaf 2024 gaat ook onze financiële administratie over op Afas. Als we in de toekomst ook nog projectadministratie en CRM in Afas hebben, hebben we één mooi ERP systeem. Het uitnutten van één systeem heeft de voorkeur t.o.v. meerdere systemen aan elkaar gekoppeld. Om goed met Afas te kunnen werken zullen de medewerkers wel de nodige trainingen moeten volgen.

6.11 AVG

Er zijn geen noemenswaardige situaties voorgevallen op het gebied van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), (behalve de standaard cc's i.p.v. bcc's).

6.12 Project Ken je erf

Met dit project wil SLZ de krachten van eigenaren van erven en landschapselementen bundelen en een duurzame relatie tussen SLZ en de eigenaren opbouwen. Samen met bewoners van het buitengebied kunnen we de landschappelijke kwaliteit van de Zeeuwse streekeigen erven voor langere tijd waarborgen.

Om erfeigenaren, vrijwilligers, ambtenaren, hoveniers, studenten en overige geïnteresseerden inzicht te geven in het ontstaan, de typische kenmerken, het belang voor de biodiversiteit én het onderhoud van oude Zeeuwse erven, organiseerden we de 3-delige cursus 'Het Zeeuwse Erf' (26 sept., 3 en 7 okt.) en de 'Dagcursus over de 4 jaargetijden van de Hoogstamfruitboom' (11 nov.), - Winter-module, waarbij men zelf hoogstamfruitbomen leerde snoeien tijdens het praktijkgedeelte.

Omdat veel eigenaren graag hun eigen appels laten persen, hebben we ook dit jaar de mobiele fruitpers naar Zeeland laten komen (29 sept.). We krijgen regelmatig de vraag of het mogelijk is om ook walnoten te laten persen. Hierover informeren wij erfeigenaren via onze website wat de mogelijkheden zijn.

Erfeigenaren kunnen ook veel van elkaar leren door een kijkje te nemen op elkaars erf. Hiervoor hebben we een excursie georganiseerd op een erf in Noordgouwe. (23 sept.) Om het behoud van cultureel erfgoed op en rond Zeeuwse boerderijen aan te moedigen wordt ieder jaar namens de Boerderijenstichting Zeeland (BSZ), de Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO) en Stichting Landschapsbeheer Zeeland (SLZ) de Zeeuwse Erftrofee uitgereikt. Dit jaar was de Boerderijenstichting aan de beurt om een winnaar te kiezen. Familie de Voogd van 't Hof Olmenstein in Kloetinge zijn de winnaars van de Zeeuwse Erftrofee 2023! Op 9 september hebben zij deze waardering uitgereikt gekregen door de heer H. van der Maas, lid van het college van Gedeputeerde Staten van Zeeland.

Door al deze activiteiten zijn erfeigenaren (beter) op de hoogte van de kansen en mogelijkheden van hun erf en weten hiervoor SLZ te vinden. Tevens leidt dit tot meer draagvlak voor bijv. de ontwikkeling van streekeigen landschapselementen.

6.13 De Zeeuwse Natuur

Onder de naam "De Zeeuwse Natuur, Beleef, Beweeg en Leer" bundelen Het Zeeuwse Landschap, Terra Maris, IVN Natuureducatie, Nationaal Park Oosterschelde en Stichting Landschapsbeheer Zeeland hun krachten en activiteiten op het gebied van natuureducatie.

Diverse keren was er een partner- en branding overleg waaraan we deelnamen. Dit jaar hebben we ook DZN mede-vertegenwoordigd op de Toeristische Ontmoetingsdag op 23 november 2023 in Vlissingen. Voor de gezamenlijke ommetjescampagne hebben wij het ommetje in Dreischor vanuit SLZ aangeleverd. Een aantal keren hebben we op onze socials aandacht geschonken aan de ommetjes campagne onder de noemer: Open voor een Ommetje, met verwijzing naar de landingspagina: <https://www.zeeland.com/nl-nl/visit/wat-te-doen/natuur-in-zeeland/ommetjes-tijdens-het-najaar-en-de-winter>

Afbeelding 6.4: Altijd open actie de Zeeuwse Natuur

Voor het onderdeel 'Buitenlokalen' hebben we deelgenomen aan de gezamenlijke overleggen (30-01, 15-05, 26-06, 5-09). Hieruit is het idee gekomen om een doorlopende leerlijn te ontwikkelen waardoor alle leerlingen van Zeeland de buitenlokalen kunnen beleven. De rol van SLZ was vooral het ondersteunen en meedenken met dit idee. Aangezien SLZ geen eigen terreinen heeft, maar wel jaarlijks op veel locaties buitenactiviteiten organiseert voor schoolkinderen, kunnen wij vanuit dit aanbod bijdragen aan het concept van de buitenlokalen. Op de website van IVN staat een link naar de SLZ pagina voor de buitenwerkzaamheden met klassen: <https://www.ivn.nl/provincies/zeeland/aanbod/groene-revolutie-zeeland/menu-natuureducatie/>

Tijdens de kick-off van de groene revolutie (georganiseerd door IVN) is er door SLZ een presentatie gegeven over inheemse plantensoorten op een groen schoolplein, aan leraren van scholen die meededen met de kick-off om zelf ook een groen schoolplein te ontwikkelen. Na aanleiding van deze presentatie zijn er twee uitgebreidere beplantingadviezen geven. De eerste was voor een nieuwbouw school Parelburcht (advies 3-07-2023). Dit advies ging over informatie over plantgoed, snoei en aanplant en elementen die nog toegevoegd kunnen worden in het ontwerp. Het tweede advies was voor De Wissel uit Vlissingen over de inrichting met natuurlijke elementen met de nadruk op welke soorten beplanting er op hun schoolplein past. De leerlingen van de Regenboogschool in Terneuzen zijn op 21-3-2023 met SLZ gaan knotten, op een locatie vlakbij de school. Dit op verzoek van de leerkrachten van de Regenboog.

Afbeelding 6.5: Boomstammetjes tbv groen schoolplein bij De Wissel. NB: foto is 'geblurd' ivm AVG kinderen op de foto

Verder is er overleg geweest met zorginstelling Travalje subiet uit Oostburg over het heropstarten van de samenwerking. Indien Travalje voldoende cliënten weet te vinden die in het groen willen werken kan een ploeg van hun zich aansluiten bij een bestaande SLZ ploeg. Verder hebben we overleg en onderhoud gedaan van onze goede contacten met Zorginstelling Zeeuwse Gronden.

We hebben een workshop 'BIJpoten op je terrein: biodiverse inrichting van je bedrijfsterrein' georganiseerd, hierbij waren 23 deelnemers. Dit was op 19 en 24 jan. in Poppendamme en Retranchement. Tijdens deze workshop is er zowel informatie gegeven over het inrichten van een recreatieterrein voor wilde bijen als een praktisch onderdeel voor de deelnemers. De inhoud van de workshop was gegeven met het doel om te inspireren en informeren over inheemse plantensoorten die waardevol zijn voor de Wilde Bij. Onderdelen die behandeld zijn tijdens de workshop: Wat hebben wilde bijen nodig, oorzaken achteruitgang bijen, actuele situatie Zeeland, wat kun je doen en wat moet je laten. De deelnemers kregen daarnaast ook een voucher ter waarde van € 150,- voor aanschaf inheems plantmateriaal, de bestellingen zijn via SLZ verwerkt. In het najaar hebben we 2 workshops 'ecologisch beheer van je terrein' gegeven. Deze workshop ging over het beheer en onderhoud van het BIJvriendelijke terrein. Specifiek met betrekking tot ecologisch maaibeheer en natuurlijk vegetatie

beheer. Kortom meer bloemen voor de bijen dus! Dit was op 2 oktober in 'In de Morelleput' en 10 oktober bij Terra Maris.

Op donderdag 25 mei 2023 was het weer tijd voor het jaarlijkse wandelevent van SLZ. Dit jaar was het in Veere. We hebben dit aangekondigd op onze eigen media kanalen, via de Zeeuwse media en via www.zeeland.com Het wandelnetwerk Zeeland is diverse malen gepromoot, mede onder de noemer van De Zeeuwse Natuur, via de diverse Zeeuwse media kanalen.

Vanuit het onderdeel Groene Vrijwilligers was er een inspiratiebijeenkomst op 27-11-23: Krachtig werven en communiceren met vrijwilligers op Hof Olmenstein, zie foto. Op 15 mei en 12 juni hebben we de 2-delige bijeenkomst 'Veilig Vrijwilligerswerk' georganiseerd samen met Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. Dit keer was het in Zeeuws Vlaanderen. Diverse malen hebben wij onze cursussen, waar nog plaats vrij was, gedeeld met de samenwerkingspartners van DZN. Bijvoorbeeld de cursus 'wilgen knotten met de kettingzaag'.

Afbeelding 6.6: Groene Vrijwilligers samenwerkingspartners

We hebben de website www.natuurwerkzeeland.nl beheerd en onderhouden. Er stonden dit jaar gemiddeld 38 vacatures op van diverse groene organisaties zoals het Fruitteeltmuseum, MEC de Bevelanden, Stichting tot beheer van R.K. begraafplaats Axel, NPO, KNNV de Bevelanden, Natuurbeschermingsvereniging 't Duumpje, City Seeds Middelburg, Landschapsverzorging Walcheren, Speelhof Hoogerzaal, Wandelnet, Uilenwerkgroep, Natuurbeschermingsvereniging de Steltkluut en SLZ. Helaas hebben onze samenwerkingspartners besloten om niet meer te willen investeren in het behoud van deze website. Daarom is deze per 1 november 2023 offline gegaan.

6.13.1 Delta Energie

Van iedere 1.000 kuub verbruikt groen gas doneert 'Delta Energie Groen Gas' vijf euro aan De Zeeuwse Natuur. Deze bijdrage wordt verdeeld onder de participanten. In 2020 hebben we hiervoor gereedschap gekocht tbv de natuurwerkdag, in 2021 hebben we drie buitendijkse nestheuvels bij Paulinaschor in Biervliet t.b.v. kwetsbare bijen de Schorzijdebij en Schorviltbij gerealiseerd, in 2022 hebben we deze nestheuvels geëvalueerd, beheerd en monitoring gedaan en in 2023 hebben we een zwaluwtil geplaatst als nestlocaties voor huiszwaluwen. Vervolgens volgen we het nestgedrag van zwaluwen om daarvan te leren. Meer info op <https://www.deltaenergie.nl/zeeuwsenatuur/>

Delta actie: Win een Zeeuws cadeau pakket!

Samen met Delta hebben we dit jaar weer een winactie georganiseerd. Klanten van Delta Energie konden hieraan meedoen. Zij moesten antwoord geven op de vraag: 'Welke vogels profiteren van een project van Stichting Landschapsbeheer Zeeland dat in 2023 een financiële bijdrage krijgt van DELTA Energie?'. We zagen hierbij een duidelijke piek in ons websitebezoek, want het antwoord kon men daar vinden. We hopen hiermee onze naamsbekendheid te hebben verhoogd. 10 winnaars kregen een cadeaupakket thuisgestuurd met daarin typisch Zeeuwse producten gemaakt van oude rassen en van Zeeuwse afkomst. <https://www.deltaenergie.nl/cadeaupakket/>

Afbeelding 6.7: Piek in websitebezoek n.a.v. Delta winactie

7. Prestatieveld Cultuurhistorie

Behoud en beheer van cultuurhistorisch waardevolle landschapselementen is een belangrijk aandachtsveld voor SLZ. Het ontwikkelen van uitvoeringsgerichte projecten, samenwerkingsverbanden en het creëren van draagvlak voor landschap en erfgoed zijn daarbij de belangrijkste activiteiten. De uren die gemaakt zijn door vrijwilligers zijn opgenomen in het overzicht bij het prestatieveld Vrijwilligerswerk.

7.1 Overleg en samenwerking

SLZ heeft in 2023 als agenda-lid en adviserende partij deelgenomen aan de bijeenkomsten van de Zeeuwse Erfgoed Coöperatie (voorheen Netwerk Erfgoedorganisaties), een samenwerkingsplatform voor (grotendeels vrijwillige) erfgoedorganisaties in Zeeland. De deelnemende vrijwilligersorganisaties hebben zich in 2023 officieel verenigd in een coöperatie. Eveneens heeft SLZ in 2023 actief deelgenomen aan de verkennende overleggen m.b.t. de creatie van een Zeeuwse erfgoed-werkplaats (centrum voor demonstratie, educatie en werkplaats t.b.v. materieel en immaterieel erfgoed).

7.2 Zeeuwse ankers

SLZ is sinds 2014 aangesloten bij het samenwerkingsverband 'Zeeuwse Ankers'. Onder de slogan 'verhalen over landschap, monumenten, voorwerpen en mensen' is de structuur van digitaal platform, ankernetwerk en ankerplaatsen gerealiseerd. SLZ heeft een bijdrage geleverd in de vorm van participatie en meedenken in het bestuurlijk overleg (2x) en inhoudelijk overleg via de kerngroep (4x). De verslagen van het bestuurlijk overleg zijn gemaakt door het secretariaat van Zeeuwse Ankers. De verslagen van de kerngroep zijn gemaakt door Erfgoed Zeeland. In 2023 heeft SLZ het onderhoud verzorgd van de QR-bordjes in het veld die zijn gekoppeld aan verhalen op Zeeuwse Ankers periodiek door deze te beoordelen en zo nodig te vervangen. Daarnaast heeft SLZ actief geparticipeerd in een werkgroep gericht op het tot stand brengen van een nieuwe Z.A.-website, die een breed publiek moet gaan dienen. Op basis van een strategische overweging is er wel besloten om vanaf 2024 niet meer deel te nemen aan het samenwerkingsverband.

7.3 Streekeigen erfgoed en vrijwilligers

SLZ inventariseert, verzamelt kennis en voert onderhoud- en herstelwerkzaamheden uit rondom de thema's: historische begraafplaatsen en kerkerreinen, overige historische locaties zoals bunkers en historische grensstenen, -palen en -bomen. Op historische buitenplaatsen zijn vrijwilligers actief in het groene erfgoed.

Vrijwilligers spelen een belangrijke rol bij behoud en beheer. Zij vormen een netwerk waarop een beroep kan worden gedaan voor het leveren van kennis of het inzetten van specifieke vaardigheden. De inzet van vrijwilligers is in het onderdeel Vrijwilligerswerk gekwantificeerd.

7.3.1 Historische begraafplaatsen en kerkerreinen

Op negen waardevolle begraafplaatsen is door vrijwilligers onderhoudswerk verzet. Bij de ene groep lag het accent vooral op het verzamelen en vastleggen van informatie, bij de andere vooral op het uitvoeren van beheerwerk. Naast de reguliere snoei- en maaierwerkzaamheden, is er door SLZ bijvoorbeeld ook, op basis van meerjarige onderhoudsplannen, groenonderhoud gedaan op begraafplaatsen in Zeeuws-Vlaanderen en op Schouwen-Duivenland.

7.3.2 Overige Historische locaties

De vrijwillige uitvoeringsploeg Zeeuws-Vlaanderen heeft maaiwerkzaamheden uitgevoerd op en rond de historische locaties Zwartenhoekse Zeesluis en Mauritsfort bij Westdorpe. Ook bij de bunkers te Philippine en te Zandstraat is groenonderhoud verricht.

7.3.3 Historische buitenplaatsen

Evenals in voorgaande jaren waren er in 2023 op verschillende Zeeuwse historische buitenplaatsen aan SLZ verbonden werkgroepen actief. Het betreffen de volgende buitenplaatsen:

- Zeeduin, Oostkapelle
- Ter Hooge, Middelburg
- Oranjebosch, Oostkapelle
- Overduin, Oostkapelle
- Moesbosch, Koudekerke
- Buitenplaats Kloetinge, Lenshoek, Kloetinge

Per buitenplaats wordt gekeken wat de rol van SLZ inhoud qua begeleiding van de werkzaamheden. De buitenplaatsen betalen een kleine bijdrage voor deelname aan het project.

7.4 Herstel van Klein Erfgoed

- In 2023 is er verder gewerkt aan de restauratie en de terugplaatsing van een drietal historische grafzerken uit de kerktuin van de Odulphus-kerk in Meliskerke. Er wordt door vrijwilligers onderzoek gedaan naar de geschiedenis van de begravenen.
- Er zijn eerste verkenningen gedaan naar de mogelijkheden voor herstel van een oude grafkelder bij Grijskerke en de oude begraafplaats bij de kapel van Hoogelande.

8. Prestatieveld Biodiversiteit

Biodiversiteit is een van de kernwaarden van het landschap en het bevorderen er van een doelstelling voor SLZ. Op diverse manieren heeft SLZ samengewerkt met gemeenten, inwoners en ondernemers om ecologische doelstellingen op te nemen in hun beleid of de inrichting van de leef- en werkomgeving zodanig aan te passen dat dit de diversiteit aan soorten bevordert en versterkt. SLZ werft, bindt en ondersteunt vrijwilligers die actief zijn in soortenbescherming en neemt deel aan de Provinciale Werkgroep Soortenbeleid. Projecten voor provinciale doelsoorten t.b.v. biotoopverbetering en soortenbescherming worden uitgevoerd, nieuwe projecten worden ontwikkeld en in uitvoering gebracht. Tenslotte verzorgt SLZ advies en voorlichting aan particulieren m.b.t. soorten.

8.1 Werkzaamheden biodiversiteit

Naast deelname aan het overleg van de Soortenwerkgroep van de Provincie, was SLZ o.a. betrokken bij het landelijk overleg Boerenlandvogels van LandschappenNL, het Zeeuws Vogelaarsoverleg en het Platform Bijvriendelijk Zeeland.

In 2023 zijn er bij SLZ 17 vragen met het thema biodiversiteit binnen gekomen en afgehandeld. Meestal via mail of telefoon, regelmatig door middel van een bezoek ter plaatse. Een aantal vragen over ecologisch beheer van gazons kwamen van buiten Zeeland. Vrijwilligers maaiden en harkten in het Duingebied bij Valkenisse t.b.v. de kleine parelmoervlinder, blauwvleugelsprinkhaan en levendbarende hagedis. Er is intensief gemonitord door twee vrijwilligers. Daarbij werd gekeken naar o.a. planten, hagedissen en insecten.

Ongeveer 75 vrijwilligers zetten zich in voor het beschermen van kerkuilen en steenuilen in Zeeland. Zij inventariseren en controleren gezamenlijk zo'n 850 nestkasten.

Een behoorlijk aantal projecten voor Provinciale doelsoorten t.b.v. biotoopverbetering en soortenbescherming werden uitgevoerd: Vleermuizen in Zeeland, Kwetsbare bijen en Rijke dijken, Steenuil Z-VI, POP3 project Streekeigen landschapselementen voor een robuuste natuur en een volhoudbare landbouw, Rugstreepad, Ecologisch gazonbeheer, Poelen.nu/kamsalamander, exotenbestrijding met vrijwilligers. Daarnaast werden projecten ontwikkeld en opgestart, zoals het Patrijzenmeetnet en het Nestkastenproject.

8.2 Project Kwetsbare bijen en Rijke dijken in Zeeland

Samen met EIS Kenniscentrum Insecten en Grauwe Kiekendief – Kenniscentrum Akkervogels wil Stichting Landschapsbeheer Zeeland kansrijke gebieden inrichten en herstellen als leefgebied voor kwetsbare wilde bijen en andere organismen. Aanvullend wordt onderzoek gedaan naar de ecologische betekenis van dijken en de factoren die daarin een rol spelen. In 2023 werd getracht een grote dijkcluster aan te pakken en een tweede te vormen. Met verschillende terreinbeheerders is overleg geweest om nieuw te realiseren hotspots voor bijen in beeld te brengen. Overleg met gemeenten heeft geresulteerd in enkele nieuwe locaties. Een aantal bestaande hotspots, waaronder die van De Piet van SBB bij Arnemuïden heeft via het project een extra maaibeurt gekregen, om verruiging tegen te gaan. Daarnaast is er op enkele andere plaatsen kleinschalig en specifiek op bijen gericht beheer uitgevoerd. Zo is de berm bij St. Anna (bij Terneuzen) voor de Knautiabij 2 keer gehooïd en zijn alle buitendijkse

nestheuvels voor de schorzijdebijen en schorviltbijen weer beheerd. Van deze kleinere projecten zijn weer verslagen over 2023 gemaakt. Daarnaast is gemonitord bij Terneuzen (ten behoeve van de Knautiabij) en de buitendijkse bijenhôtels. Van beide zijn verslagen opgesteld.

8.3 Project Vleermuizen

Het meerjarige project Vleermuizen eindigde in 2023 en bevatte drie onderdelen:

1. **Bescherming Griuze grootoorvleermuis**

Aan de hand van de GISkaart die per dorp waar de Griuze grootoor in kerken zit, is gemaakt, is een analyse van de knelpunten gemaakt. Voor vijf locaties zijn voorstellen gemaakt en na overleg met de eigenaren zijn deze ontbrekende verbindingselementen hersteld. In 2023 is de laatste verbindende lijnen bij Heikant gecreëerd in samenwerking met Waterschap Scheldestromen.

Een onderzoeksbureau deed onderzoek naar gebruik van het landschap door Griuze grootoorvleermuizen en een stagiair deed onderzoek naar lichthinder voor deze soort.

2. **Herstellen van winterverblijven**

In 2023 is 1 locatie geoptimaliseerd, maar tijdens het hele project is een reeks van in totaal 21 winterverblijven is geschikt gemaakt als winterverblijf voor vleermuizen. Het gaat om verblijflocaties op terrein van Natuurmonumenten, Het Zeeuwse landschap, Staatsbosbeheer en enkele particulieren en agrariërs.

3. **Verbeterslag vleermuizen en renovatie van monumentale gebouwen.**

Afgelopen jaar is in overleg met een aantal gemeenten opnieuw samen gezeten rondom de problematiek hoe men goed om kan gaan met verantwoordelijkheid t.a.v. beschermde soorten in oude gebouwen. Kennis en ervaringen werden gedeeld. De intentie is met deze gemeenten in contact te blijven over deze materie na beëindiging van het project. Over een vorm wordt nog nagedacht.

8.4 Project Actieplan Steenuil Zeeuws-Vlaanderen

Dit project eindigde in 2023. Doel van het project is om de achteruitgang van de steenuil in Zeeuws-Vlaanderen een halt toe te roepen met maatregelen t.b.v. de broedgelegenheid (d.m.v. nestkasten) en het biotoop te verbeteren met focus op de witte-vlek gebieden (gebieden zonder steenuilen).

In 2020 is een eerste gebiedsanalyse van een witte-vlekgebied in West Zeeuws-Vlaanderen (Aardenburg-Oostburg) gemaakt. In 2022 is een gebiedsanalyse van het gebied rond Graauw in Oost-Zeeuws-Vlaanderen en in 2023 voor het gebied IJzendijke-Biervliet. In de afgelopen projectjaren zijn op kansrijke locaties nestkasten geplaatst door vrijwilligers van STONE, de vogelwerkgroepen de Steltkluut en 't Duumpje. De nestkasten worden gemaakt door vrijwilligers en sociale werkplaatsen. In totaal zijn vanaf 2020 zo'n 150 nestkasten opgehangen. In 2023 vond opnieuw een 4-jaarlijkse gebiedsdekkende inventarisatie plaats. Daaruit bleek dat de afname in Oost Zeeuws-Vlaanderen een halt is toegeroepen; er werd een kleine toename geconstateerd. In West Zeeuws-Vlaanderen nam de populatie echter nog steeds licht af. Wel werden er op locaties waar een nestkast werd opgehangen, ditmaal steenuilen geconstateerd.

Afgelopen jaren werden tevens verschillende locaties en erven bezocht voor biotoopmaatregelen. In 2023 zijn er nog eens 5 erven/terreinen ingericht, waardoor er in het totale project 15 locaties zijn ingericht ten behoeve van de steenuil.

Daarbovenop zijn er ter gelegenheid van het 25-jarige jubileum van STONE nog eens 2 extra locaties geschikt gemaakt voor de steenuil door de aanplant van hoogstamfruitbomen.

8.5 Project Rugstreepad

Ook dit project eindigde in 2023. Het Project Rugstreepad startte in 2020 in een nieuwe vorm, met subsidie van de Provincie Zeeland, en werd uitgevoerd door SLZ en RAVON. De rugstreepad is een soort die verspreid door vrijwel heel Zeeland nog wordt waargenomen, maar veel populaties in het landelijke gebied gaan achteruit. Sommige locaties liggen vrij geïsoleerd. De rugstreepad is een pionierssoort, met weinig concurrentiekracht. Zijn leefgebied krimpt door een strak ingericht buitengebied met drainage en door het verdwijnen van natte gebiedjes, landschapselementen en overhoeken.

Om meer zicht te krijgen op de verspreiding in Zeeland is in 2021 een netwerk van 20 vrijwilligers opgestart dat rugstreepadden in het voorjaar is gaan monitoren. Een groot deel van het landschappelijk gebied (vooral buiten de grotere natuurgebieden) in Zeeland is afgelopen jaren gebiedsdekkend geïnventariseerd om een exact beeld van de verspreiding te verkrijgen. Daarvoor is er ook een speciale app ontwikkeld waardoor vrijwilligers precies kunnen zien welke hokken al gedaan zijn. Met name het oostelijke deel van Schouwen-Duiveland, Tholen, het westelijke deel van Walcheren en het centrale en oostelijke deel van Zeeuws-Vlaanderen zijn goed onderzocht en een goede aanvulling op gegevens uit de NDFF.

Een van de gebieden waar nog rugstreepadden worden waargenomen is bij Othene, Terneuzen. In 2020 werd hier al nieuw biotoop aangelegd, maar nog niet in gebruik genomen door de rugstreepad. Mogelijk is het terrein nog iets te klein. Daarom werd in december 2022 het gebied vergroot met meer poelen en grondwallen van verschillende diepte en hoogte en in 2023 op een erf iets verderop ook een poel gegraven. Ook werd er biotoop aangelegd op particuliere landbouwgrond in Wemeldinge aan de Yerseke Moer, buiten Middelburg aan de St. Laurens weihoek en op St. Philipsland in terreinen van Het Zeeuwse Landschap. Allen op locaties waar nog rugstreepadden in de buurt voorkomen.

8.6 Ecologisch gazonbeheer

Het is nuttig te onderzoeken of het mogelijk is om tenminste een deel van de gazons op een natuurvriendelijker manier te kunnen beheren. In het kader van het project zijn veel beheertypen onderzocht op natuur, milieu en beleving. Gemiddeld genomen is er een toename van biodiversiteit van regulier gazon naar extensief gazon en wordt dit positief gewaardeerd. De resultaten tot nu toe werden gepubliceerd en zijn te vinden op onze website. In het laatste jaar van dit project haakte toch nog een nieuwe gemeente aan. Samen met de deelnemende gemeenten werden de resultaten en opgedane kennis gedeeld met andere gemeenten en gazonbeheerders. Tijdens het Flora Festival van FLORON in november 2023, stond een van de workshops in het teken van dit project. De opname van deze bijdrage aan het festival is op de FLORON site terug te vinden.

https://www.youtube.com/results?search_query=op+weg+naar+ecologisch+gazonbeheer

8.7 Poelen.nu / Kamsalamander 2021-2024

Poelen zijn een belangrijk onderdeel van het landschap, zowel in natuur- als agrarische gebieden. In Zeeland liggen vele honderden tot enkele duizenden poelen. Ze vormen habitat voor tal van organismen zoals amfibieën, libellen, waterkevers en water- en moerasplanten.

Binnen het project Poelen.nu/Kamsalamander 2021-2024 heeft SLZ in 2023 het volgende bereikt:

- Er is, in samenwerking met RAVON, twee keer een workshop georganiseerd (15 april en 14 oktober 2023) voor potentiële vrijwilligers om met het monitoren van poelen in Zeeland aan de slag te gaan. Beide workshops trokken ca. 15 deelnemers. Tijdens de workshops kwamen de volgende thema's aan bod:
 - het ecologisch belang van poelen en de situatie in Zeeland
 - de amfibieën in Zeeland
 - het beoordelen van de kwaliteit van poelen
 - het invoeren van inventarisatiegegevens op poelen.nu.
- Er hadden zich eind 2023 25 personen onder de vlag van SLZ op poelen.nu geregistreerd als vrijwilliger voor het monitoren en invoeren van poelen.
- Op basis van een gezamenlijke prioritering door RAVON en SLZ m.b.t. herstel en aanleg van kamsalamanderbiotopen (voortplantingswateren en zomer-/winterbiotopen) in Oost-Zeeuws-Vlaanderen zijn in 2023 de eerste herstelwerkzaamheden van start gaan. Er zijn in 2023 in totaal 10 bestaande poelen hersteld/vergroot. Op twee locaties is tevens struweel aangeplant om dienst te doen als zomer-/winterbiotoop.

8.8 Bestrijding Invasieve exoten met vrijwilligers

In 2021 zijn de Provincie Zeeland en SLZ een meerjarige samenwerking aangegaan voor het bestrijden van invasieve exoten (flora). Het project richtte zich in de eerste instantie op de Reuzenbalsemien en de Reuzenberenklauw maar in de loop van 2023 zijn hier 7 andere prioritaire soorten bijgekomen, nl. Japanse duizendknoop, rimpelroos, dijkviltbraam, hemelboom, alsemambrosia, vlinderstruik en pampagras. Eveneens is op verzoek van de Provincie de taakstelling opgenomen om een serie trainingen te ontwikkelen voor het opsporen van nesten van de Aziatische hoornaar, een soort die zich explosief door de provincie heeft verspreid. De doelstellingen van het project zijn: in kaart brengen van de verspreiding van geselecteerde exoten, stimuleren van bewustwording en samenwerking, evenals inzetten van vrijwilligers bij het bestrijden van geselecteerde soorten. In 2023 heeft SLZ:

- de bestrijding van exotische flora samen met vrijwilligers doorgezet;
- vijf nieuwe vrijwilligers aangenomen die aan de slag willen gaan met de bestrijding van exoten;
- een exotencursus (flora) ontwikkeld gericht op gemeenten en semioverheden, vrijwilligers en medewerkers van SLZ. De cursus is gericht op bewustwording van de exotenproblematiek en het geven van handvatten voor herkenning en bestrijding. De cursus is in november 2023 ingezet als gastles op het Scalda Groen-college in Goes aan aankomend hoveniers en werd daar goed ontvangen. In het kader van de cursus zijn negen veldbladen opgesteld, als geheugensteun bij de herkenning en bestrijding van de respectievelijke doelsoorten;

- samen met de Provincie Zeeland de digitale exoten-verspreidingskaart (in beheer bij de Provincie) verder ontwikkeld; actief geparticipeerd in de provinciale Werkgroep Invasieve Exoten.

8.9 POP3 project "streekeigen landschapselementen voor een robuuste natuur en een volhoudbare landbouw"

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert in zijn platteland

Afbeelding 8.1: Sponsors POP3 project

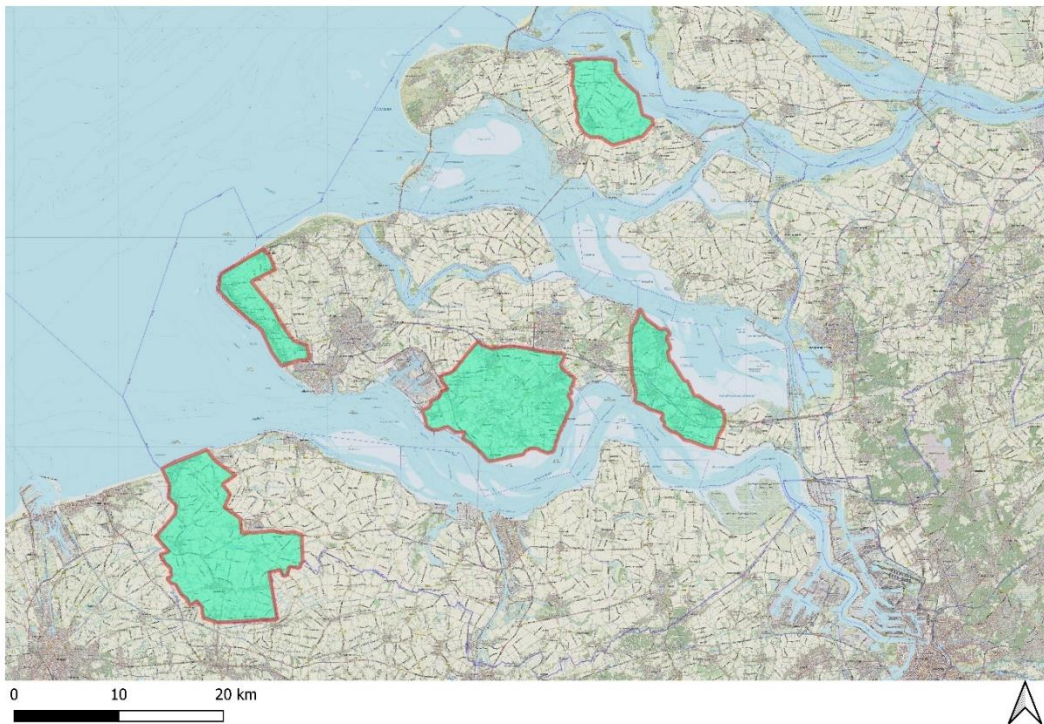
Eind 2022 is het POP3 project "streekeigen landschapselementen voor een robuuste natuur en een volhoudbare landbouw" van start gegaan. Het project wordt gefinancierd door Europa en de provincie Zeeland. Het onderdeel "borging duurzaam beheer en samenwerkingsovereenkomst" is door de provincie Zeeland als aparte opdracht gehonoreerd.

Het POP3 project wordt gesubsidieerd via een Europese subsidie voor plattelandsontwikkeling. De maatregelen passen onder maatregel 4 uit het POP3-programma: investeringen voor verdere verduurzaming van de landbouw, met name gericht op landschap, omgevingskwaliteit en biodiversiteit. Landschapselementen zijn in het landschap van grote natuurlijke en maatschappelijke waarde. Ze dragen bij aan biodiversiteit, zuiveren de lucht, leveren schoon water, helpen het klimaat en produceren hout. Bovendien zorgen landschapselementen voor een aantrekkelijk landschap, wat ook bedrijven en toerisme kan aantrekken en de vastgoedwaarde doet stijgen.

Op veel plekken zijn landschapselementen die er van oudsher voorkwamen in de loop der jaren verdwenen, zoals bv dijken, oevers, poelen en bepaalde beplanting. Het terugbrengen van landschapselementen draagt bij aan herstel van de kenmerkende soorten, het historische cultuurlandschap en het karakter van de streek. Samen met particuliere eigenaren, agrariërs, (agrarische) natuurverenigingen, ZLTO, terrein beherende organisaties en overheden wil SLZ landschapselementen realiseren die bijdragen aan een natuurlijker en aantrekkelijker landelijk gebied

Dit project werkt met kerngebieden (zie kaartje) waarbinnen stapstenen en verbindingzones zijn vormgegeven. Hiermee wordt de natuur en (natuurinclusieve) landbouw met elkaar verbonden en wordt de biodiversiteit in het Zeeuwse landschap bevorderd. Er zijn vijf kerngebieden aangeduid met elk een eigen doelstelling:

1. Zonnemaire: dijken, bermen, oevers, overhoeken (minder gemakkelijk te beheren stukken) en erven t.b.v. wilde bijen, koninginnenpage en de patrijs
2. Ovezande: kleinschalig landschap met dijken en erven t.b.v. steenuil, argusvlinder en vleermuizen
3. Meliskerke: landschapselementen en erven t.b.v. de zomertortel en grote vos
4. Zwinregio: kleinschalig landschap t.b.v. kamsalamander, boomkikker en steenuil
5. Reimerswaal West: natte elementen en erven t.b.v. marterachtigen en erfvogels zoals ringmus en boerenwaluw.

Afbeelding 8.2: POP3 zoekgebieden

In alle 5 de kerngebieden is in 2023 overleg geweest met de verschillende ANV's. Bij de ANV "Milieucoöperatie Zak van Zuid-Beveland" en de ANV "Bloeiend West" is op een ledenavond een presentatie over het project gegeven.

Begin 2023 is er overleg geweest met de ZLTO en Zeeuws particulier grondbezit over het project, de PR en werving van deelnemers.

In de loop van 2023 hadden we totaal ruim 70 aanmeldingen. Alle aanmeldingen zijn bezocht en in overleg met de eigenaar is een plan voor herstel van landschapselementen opgesteld.

In 2023 zijn er 45 contracten afgesloten (zie project borging POP3 project").

In 2023 zijn er op 41 locaties werkzaamheden verricht. Op 33 locaties is beplanting geleverd. Op 15 locaties is een poel hersteld of een nieuwe poel aangelegd.

Beplanting (geleverd)	
laanbomen*	79 st.
hoogstamfruit**	212 st.
halfstamfruit**	0 st.
notenbomen	13 st.
bijzonder fruit***	71 st,
bosplantsoen****	14675 st.
wilgenpoten	0 st.
boompalen	580 st.
boomkorven	151 st.
* = incl. leibomen (geen fruit)	
** = appel, peer, kers, pruim	
*** = moerbeï, mispel, kweepeer, vijg, framboos e.d.	
**** = bosplantsoen en veren	

Poelen	
Hersteld	6 st.
Nieuw	12 st.
Oever	200 m.

Tabel 8.1: Beplantingsmateriaal 2023 POP3

Op vrijdagmiddag 17 november is er een uitwisselingsbijeenkomst in het kader van het project georganiseerd op een erf in Oudelande (Zak van Zuid Beveland) voor de deelnemers aan het project. Tijdens de bijeenkomst is een korte toelichting op het project gegeven en daarna is een korte excursie over het erf gegeven. Tevens is een toelichting gegeven op de manier dat aanplantwerkzaamheden dienen plaats te vinden.

8.10 Borging POP3 project

Een klein deel van het POP3 project is niet gehonoreerd door RVO. Dit onderdeel is begin 2023 door de provincie Zeeland als aparte opdracht aan SLZ gegund. Het betreft het opstellen van de samenwerkingsovereenkomsten voor het POP3 project om de duurzame instandhouding van de aangelegde landschapselementen te borgen. De elementen worden aangelegd in het kader van het POP3 project "streekeigen landschapselementen voor een robuuste natuur en een volhoudbare landbouw". In 2023 zijn er totaal 45 contracten afgesloten met de deelnemers aan het POP3 project.

8.11 Project Oude rassen en Dorpsboomgaarden

In 2023 hebben er voor het onderdeel Oude rassen weer diverse activiteiten plaatsgevonden. Het project is verbreed naar Oude rassen, we nemen in dit project dan ook de oude graangewassen en oude rassen (klonen) van boomsoorten mee.

8.11.1 Oude fruitrassen

Er zijn 13 collectieboomgaarden met totaal ruim 1000 hoogstamfruitbomen, in deze boomgaarden lopen afspraken voor het onderhoud van de bomen en indien nodig inboet van de fruitbomen met speciale oude rassen. Veel collectieboomgaarden worden onderhouden via een hoogstamabonnement.

Vanaf 2020 is een speciale vrijwilligersgroep opgericht die het onderhoud van enkele collectieboomgaarden op Zuid-Beveland uitvoert. Het betreft diverse werkzaamheden zoals de controle van boombescherming en bordjes e.d. Het snoeien van de bomen gebeurt via de vrijwilligersgroepen uit het hoogstamabonnement. In winter 22-23 en 23-24 hebben ze enkele hoogstamfruitbomen ingeboet in hoogstamboomgaarden van de gemeente Goes.

Een vrijwilliger uit Vogelwaarde ent speciale oude fruitrassen op wilde onderstammen en kweekt deze bomen op in zijn eigen kwekerij op tot leverbare bomen voor aanplant in de collectieboomgaarden. In de winter 2022-2023 waren 35 bomen leverbaar voor aanplant.

Er zijn een 30-tal speciale fruitbomen geplant in de volgende collectieboomgaarden: Hollandse Hoeve 7 stuks, Mannee 5 stuks, Oud Vossemeer 2 stuks, Zwaakse weel 1 stuks, Groene Knoop 12 stuks, Perkpolder 2 stuks.

Tevens zijn er 4 bomen van speciale oude fruitrassen gebracht naar de eigenaren waar we ooit de enten hebben geknipt, als dank voor het beschikbaar stellen van het entmateriaal.

In winter 2022-2023 zijn weer een 100-tal onderstammen gekocht om nieuwe enten op te zetten, deze winter sluit ook een vrijwilliger uit Nieuwerkerk aan voor opkweek van speciale oude fruitrassen.

8.11.2 Streekeigen Populierenklonen

Op de kwekerij in Vogelwaarde worden ook stekken opgekweekt van de speciale oude populierenklonen "Serotina, Forndorf en autochone Zwarte Populier ", deze stekken zijn te bestellen door belangstellenden om her en der in Zeeland uit te planten. In totaal zijn in 2023 ongeveer 60 stekken opgehaald en uitgeplant op diverse locaties in Zeeland.

8.11.3 Oude Zeeuwse Graangewassen:

Op het perceel van de tijdelijke natuur van North Seaports in de Koegors bij Terneuzen worden ism de agrarische natuurvereniging "de groene Oogst" diverse oude graangewassen geteeld.

Een overzicht van de oude graangewassen (zaaikaart) kun je terugvinden op de website van SLZ: <https://landschapsbeheerzeeland.nl/werkzaamheden/behoud-oude-graangewassen>

De kosten van het telen van de oude graangewassen en de organisatie van het beheer van het terrein door SLZ (incl. excursies) wordt jaarlijks vergoed via North Seaports.

8.11.4 Dorpsboomgaarden

In 2015 is gestart met het project Ieder dorp zijn boomgaard/ Dorpsboomgaarden, waarbij bewonersparticipatie centraal staat: de bewoners moeten betrokken zijn bij de boomgaard en zelf werkzaamheden aan de boomgaard uitvoeren. Momenteel zijn er in totaal 30 dorps-/wijkboomgaarden gerealiseerd.

In diverse dorps- en wijkboomgaarden heeft er in 2023 onderhoud plaatsgevonden. Bij het Sprencpark en Co van Schaikpark verzorgde SLZ de begeleiding van het onderhoud door de vrijwilligers. Voor het onderhoud van een enkele dorpsboomgaard is een hoogstamabonnement afgesloten.

In de loop van 2023 heeft de dorpsraad van het Zeeuws Vlaamse Driewegen een aanvraag ingediend voor realisatie van een kleine dorpsboomgaard op een terrein van de gemeente Terneuzen.

Voor deze boomgaard en andere beplanting is een klein plan uitgewerkt en er is overleg geweest met de gemeente. Helaas liggen op deze locatie erg veel kabels en leidingen, de vraag is of de boomgaard hier kan worden gerealiseerd.

Samen met de imkervereniging, de Rotary en de gemeente Schouwen Duiveland is in 2023 verder gewerkt aan de uitvoering van het project voor aanleg van 16 dorpsboomgaarden op Schouwen Duiveland. Het project wordt gefinancierd vanuit het VSB fonds, de Stichting Renesse, de gemeente, plaatselijke hoveniers en enkele kleinere cofinanciers. In 2023 zijn door diverse omstandigheden geen nieuwe boomgaarden gerealiseerd. Er zijn wel voorbereidende werkzaamheden gedaan voor realisatie van de boomgaarden in Sir Jansland, Nieuwerkerk en Renesse.

8.12 Natuur op bedrijfsterreinen

Bedrijventerreinen bieden vaak uitstekende mogelijkheden voor het vergroten van lokale natuurwaarden: ze zijn vaak ruim van opzet, hebben geen of weinig natuurwaarde en omvatten vaak terreinen die niet of nauwelijks betreden worden. Voor bedrijven is het verhogen van de natuurwaarden op eigen terreinen een goede manier om invulling te geven aan de eigen milieu- of mvo-doelstellingen. Via dit project wordt het beheer van dergelijke terreinen begeleid en onderzoeken we de verdere mogelijkheden voor het uitvoeren van maatregelen voor natuur en landschap op terreinen van andere bedrijven.

In 2023 is er op 2 terreinen van Zeeland Refinery (Total Energies) gewerkt aan een herinrichting als 'tijdelijke natuur' (waarbij van overheidswege ontheffing wordt verleend i.h.k.v. de Wet Natuurbescherming mocht het in de toekomst tot een verwijdering van de natuur (en specifiek beschermde soorten) die zich in de tussentijd op het terrein heeft ontwikkeld):

- Op een terrein van een kleine 7 hectare aan de Luxemburgweg te Nieuwdorp is rondom een verlaten boerderijwoning nieuwe natuur aangelegd in de vorm van struwelen, laanbomen, twee grote poelen, hoogstamfruitbomen, evenals nestvoorzieningen voor marterachtigen, kerkuil en steenuil.
- T.b.v. de herinrichting van een terrein van ca. 1 hectare aan de Lange Zuidweg te Borssele als "tijdelijk bos" is in 2023 een ontheffingsaanvraag voorbereid (inrichtingsplan, 0-meting soorten, activiteitenplan t.b.v. beschermde soorten die zich er mogelijk gaan vestigen). In 2024 zullen we overgaan tot uitvoering van het opgestelde inrichtingsplan.

9. Prestatieveld Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

SLZ zet zich in voor het versterken van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Ze ondersteunt het collectief Poldernatuur Zeeland, evenals regionale agrarische natuurverenigingen (door meedenken over nieuwe initiatieven, begeleiden van lopende activiteiten en bijdragen aan studiebijeenkomsten), adviseert individuele agrariërs m.b.t. onderhoud en herstel van kleine landschapselementen, akkervogelmaatregelen en ecologie en stelt, als externe opdracht, onafhankelijke beoordelingen flora en fauna op.

In 2023 zijn een aantal medewerkers ingewerkt in het nieuwe GLB en hebben aan mede-collega's een voorlichtingsbijeenkomst gegeven. Dankzij deze informatie hebben SLZ medewerkers al aan diverse agrarische ondernemers advies gegeven hieromtrent in relatie tot natuur en landschap.

Naast het bovenstaande werkt SLZ ook aan de versterking van agrarisch natuur- en landschapsbeheer door het ondersteunen van vrijwilligers binnen de werkvelden Biodiversiteit (weidevogels, kiekendief, ed.)

9.1 Stichting ZeeBra

Stichting ZeeBra is een samenwerkingsverband van ZLTO, Brabants Landschap, Zeeuws Particulier Grondbezit, Brabants Particulier Grondbezit en Stichting Landschapsbeheer Zeeland. In opdracht van ZeeBra levert SLZ diensten aan het collectief Poldernatuur Zeeland t.b.v. agrarisch natuurbeheer in Zeeland. We gaven advies op het gebied van ecologie en beheervorschriften en verzorgden GIS kaarten voor Poldernatuur Zeeland. In 2023 lag de nadruk op het begeleiden van de beheermonitoring van akkervogels in Zeeland en analyseren van de telresultaten. We verzorgden in diverse regio's Telcafe's om de resultaten aan ANLb deelnemers en vrijwilligers terug te koppelen én veldexcursies te geven in een gebied met akkerranden. Om meer uit deze zgn. beheermonitoring werd een meerjarenplan opgesteld en gesproken over een onafhankelijke (kwaliteits) monitoring van akkervogels.

Daarnaast was SLZ actief betrokken bij het controleren en adviseren van nieuwe intekeningen in het ANLb. Er werd vanuit de beheerstrategie en ecologie van boerenlandnatuur gekeken of intekeningen op de juiste plek lagen en de meest geschikte pakketten zijn gekozen. Daarnaast was er regelmatig overleg met de veldcoördinator van Poldernatuur Zeeland over het beheer en opvolging van diverse ANLb beheermaatregelen.

Als laatste participeerde SLZ in provinciale en landelijke overleggen om de kwaliteit van particulier agrarisch natuur- en landschapsbeheer te verbeteren en de complexiteit te vereenvoudigen.

9.2 Algemeen advies

In 2023 zijn 27 adviezen m.b.t. agrarisch natuur- en landschapsbeheer uitgebracht. Het gaat om adviezen m.b.t. de aanleg en/of beheer van landschapselementen bij agrarisch ondernemers, voor collectieven of collega-terreinbeheerders, maar ook om het bespreken van mogelijkheden van akkerranden en andere maatregelen voor akkervogels. Hiernaast wordt vanuit dit project ondersteuning gegeven aan beleidsvoorbereiding in het kader van agrarisch natuur- en landschapsbeheer bij de Provincie, zoals in 2023 input leveren bij een bijeenkomst over natuurinclusieve landbouw en participatie in het platform BIJvriendelijk Zeeland.

Tevens gaven we input in het bestuurlijk overleg voor Stichting ZeeBra, en gaven we input aan een artikel over keverbanken voor een nieuwskrant op Schouwen-Duiveland. Er werden bovendien enkele presentaties gegeven over agrarisch natuurbeheer, o.a. op de SOVON-ledendag, bij de Vogelwerkgroep Walcheren en op de Rotary Club Goes.

9.3 Topgebied Groede

Dit project liep af in 2023. Het project Topgebied Groede in West-Zeeuws-Vlaanderen ging in 2020 van start. Doel was om gebiedspartijen (natuur, landbouw en vrijwilligers) bij elkaar te brengen en bovendien binnen dit topgebied de biodiversiteit met 30% te verhogen door het gebied voor minimaal 7% aan oppervlak met hoogwaardige maatregelen voor akkervogels (zoals bloemenblokken, vogelakkers, etc.) in te richten en als proeftuin te dienen voor natuurinclusieve landbouw. De coördinatie van het project ligt bij St. Het Zeeuwse Landschap. SLZ stond aan de lat om enkele overhoeken in te richten. In 2021 is er daarvan één gerealiseerd en in 2023 is er nog een gerealiseerd. Helaas is het niet gelukt nog een overhoek te realiseren. Het project heeft diverse uitdagingen gekend, waardoor er in het gebied slechts kleine stappen zijn genomen. Wel heeft SLZ samen met de andere (gebieds)partijen geparticipeerd in bijeenkomsten in Topgebied Groede. De samenwerking tussen de natuurvereniging 't Duumpje, St. Het Zeeuwse Landschap en de landbouwsector (ANV, Poldernatuur Zeeland en individuele boeren) is daarmee versterkt in de regio.

9.4 Project Partridge

Dit project liep af in 2023. Het Interregproject PARTRIDGE had als doel om meer biodiversiteit te creëren op agrarische gronden ten gunste van akkernatuur. Hiervoor worden in samenwerking met landbouwers maatregelen uitgevoerd die passen in een agrarische bedrijfsvoering. Een groot deel van de maatregelen is innovatief. Het uittesten hiervan gebeurt in de PARTRIDGE demonstratiegebieden, waaronder het gebied Burghsluis op Schouwen-Duiveland. Samen met HZL is SLZ hier gebiedscoördinator. De maatregelen zijn Keverbanken, PARTRIDGE Bloemenblok/Bloemenstrook en Winterstoppel. Bovendien wordt in het gebied ook geëxperimenteerd met strokenteelt en een vogelakker.

Afbeelding 9.1: Logo Interreg Partridge

Elk jaar werd met de deelnemende landbouwers besproken hoe het beheer uitgevoerd moet worden. Om het effect van deze maatregelen op de biodiversiteit te meten voerden we elk jaar hazen- en patrijzentellingen uit. Met de ervaringen die we samen met de projectpartners uit heel Europa opdoen kunnen de maatregelen zowel ecologisch als landbouwkundig geoptimaliseerd worden. Maatregelen die een belangrijke bijdrage leveren aan de biodiversiteit en landbouwkundig inpasbaar zijn, zijn opgenomen in het reguliere agrarisch natuur- en landschapsbeheer.

In het project wordt samengewerkt met organisaties uit Engeland, Schotland, Duitsland, België, Denemarken en Nederland. In Zeeland zijn de partners: Poldernatuur Zeeland, WBE Schouwen, Stichting Het Zeeuwse Landschap, SLZ en Vogelbescherming Nederland. Het project in Zeeland wordt gefinancierd door Interreg Northsea. Cofinanciering is verleend door: Provincie Zeeland (soortenbeheer) en Vogelbescherming Nederland.

In 2023 werd het project afgerond. Conclusie is dat de samenwerking in het gebied vruchten heeft afgeworpen. In het akkervogelgebied Burghsluis is ruim 17% van het

areaal ingericht t.b.v. akkernatuur. Dat heeft geresulteerd in een toename van het aantal insecten, broedvogels, wintervogels en bewustwording in de regio. De patrijs laat een stabiele populatie zien. Er is bovendien veel invloed van het project geweest op landbouwbeleid en beleid rondom het agrarisch natuurbeheer. Zo zijn bepaalde maatregelen overgenomen, is er bewustwording rond het belang van begeleiding gecreëerd en concrete adviezen gedaan voor optimalisatie van het agrarisch natuurbeheer.

Op onderstaande websites zijn alle resultaten uit het project en de (onderzoeks)rapporten te vinden:

- <https://northsearegion.eu/partridge/>
- <https://www.vogelbescherming.nl/bescherming/wat-wij-doen/onze-boerenlandvogels/kerngebieden-en-projecten/partridge1>

Als spin-off van het project is het Patrijzenmeetnet Zeeland opgericht (zie verder). Bovendien wordt nu voor Topgebied Burghsluis verder gezocht naar een vervolg op het project met lokale partners om de waarde van het gebied te behouden.

9.5 Externe opdrachten

Beoordelingen nieuwe Dooradering pakketten ANLb

In 2023 heeft SLZ voor 15 agrarisch ondernemers een beoordeling op flora en fauna gemaakt van hun dijken en/of graslanden binnen het ANLb. Bij de beoordeling werd een score gegeven aan de huidige waarden voor het ANLb en werd ook heel beknopt een (beheer)advies gegeven voor de agrariër hoe de biodiversiteitswaarde van het perceel vergroot kan worden. De beoordeling wordt gebruikt door het collectief om nieuwe contracten af te sluiten.

Patrijzenmeetnet Zeeland

Daarnaast zijn we als externe opdracht in 2022 gestart met een provincie breed Patrijzenmeetnet in Zeeland in samenwerking met SOVON Vogelonderzoek Nederland en de Provincie Zeeland. In 2023 brachten ruim 60 vrijwilligers in 19 gebieden in het voorjaar roepende patrijzenmannetjes in kaart. Ook werd in sommige gebieden in de winter extra op kluchten gelet. Het resultaat was een gemiddelde dichtheid van 1,2 terr/100ha in gebieden met akkervogelmaatregelen tegen 0,7 terr/100ha in referentiegebieden. Het is een kleine daling ten opzichte van het jaar ervoor. Vooral in Zeeuws-Vlaanderen werden nog hoge aantallen geteld. Dankzij steun van de Provincie Zeeland kunnen we het meetnet ieder geval t/m 2026 voortzetten, waardoor we nog betere uitspraken kunnen doen over de effectiviteit van ANLb-maatregelen voor patrijzen. Als bedankje organiseerden we een bijeenkomst met excursie voor de vrijwilligers.

Afbeelding 9.2: Excursie met patrijzenvrijwilligers op de Terugkombijeenkomst 27 januari 2024

10. Referenties

- Alebeek, F. van, A.-L. Faber, A. van Kreveld, F. Oost & J. Sloothaak (2023) Partridge 2016-2023. Vogelbescherming Nederland.
- Calle, J. (2023) Canadapopulier: kampioen van de Zeeuwse klei. Oude klonen verdienen meer aandacht. Landschapsbeheer Zeeland 37(3): 26-31.
- Calle, L. (2023) Het project ecologisch gazonbeheer 2019-2023. Landschapsbeheer Zeeland 37(3): 16-19.
- Calle, L. & R. Geus (2023) De ontwikkelingen van 40 jaar SLZ op operationeel vlak. Landschapsbeheer Zeeland 37(1): 6-9.
- Calle, L. & B. Metselaar (2023) Werken met de zeis in het landschap. Landschapsbeheer Zeeland 37(2): 16-17.
- Calle, L. & M. Schillemans (2023) Grijs grootvleermuis in Zeeland. Zoogdier 34(1): 25-27.
- Calle, L. & K. Veling (2023) Duizenden koolwitjes in de mosterd. Nature Today 9 augustus 2023.
- CBF (2021) Reflectie op integriteit. Een werkboek voor Erkende Goede Doelen. 57pp.
- Collette, T. (2023) Gouden Jirizaag 2023. Landschapsbeheer Zeeland 37(3): 4-5.
- Dobbelaar, S. (2023) Jubileumfestival en symposium SLZ; een terugblik. Landschapsbeheer Zeeland 37(3): 6-11.
- Doorenweerd, I. (2023) De boer op. Landschapsbeheer Zeeland 37(1): 20-22.
- Geluk, C. (2023) Rolstoel- en rollatorvriendelijke wandelroutes in Reimerswaal. Landschapsbeheer Zeeland 37(1): 16-19.
- Geluk, C. (2023) Fietsen in Zeeland. Landschapsbeheer Zeeland 37(2): 22-23.
- Geluk, C. (2023) De waarde van historische begraafplaatsen. Landschapsbeheer Zeeland 37(2): 24-25.
- Geus, R. (2023) Ons landschap nog mooier. Landschapsbeheer Zeeland 37(2): 8-11.
- Groot, M. de (2023) Een erf passend in het landschap: een verbinding tussen mens en natuur. Landschapsbeheer Zeeland 37(3): 23-25.
- Hannegraaf, S. (2022) De impact van landschapsorganisaties met betrekking tot landschapskwaliteit – Een analyse van vijf casestudies. Avance Impact/Landschappen NL. 39pp.
- Jacobusse, E. (2023) Vleermuizen op restauratie-locatie, wat nu? Landschapsbeheer Zeeland 37(1): 23-25.
- Janse, S. (2023) Voortgang exotenproject. Landschapsbeheer Zeeland 37(2): 30-33.
- Janse, S. & J. van der Velden (2023) Kleine iconen, groots landschap. 40 karakteristieke landschapselementen van Zeeland. 176pp.
- Mahieu, E. (2023) Gevolgen van de watersnoodramp voor het landschap. Landschapsbeheer Zeeland 37(1): 4-5.
- Moelker, D. (2023) Revisie van een regio binnen het wandelnetwerk. Landschapsbeheer Zeeland 37(2): 14-15.
- Oostinga, N. (2023) Zes jaar PARTRIDGE: wat hebben we bereikt. Landschapsbeheer Zeeland 37(2): 26-29.
- Slabbekoorn, G. (2023) Natuur en biodiversiteit gemeente Kapelle. Landschapsbeheer Zeeland 37(3): 12-15.
- SLZ (2019a) Gedragscode SLZ. Rapport SLZ 2019-11. 11pp.
- SLZ (2019b) Beleidsplan SLZ 2020-2023. Rapport SLZ 2019-12. 22pp.
- SLZ (2022a) Begroting SLZ 2023. Rapport SLZ 2022-10-1. 22pp.
- SLZ (2022b) Werkplan SLZ 2023. Rapport SLZ 2022-10-2. 45pp.
- SLZ (2023a) Jaarverslag SLZ 2022. Rapport SLZ 2023-3-2. 103pp.
- SLZ (2023b) Scholingsplan SLZ 2023. Rapport SLZ 2023-2-1. 4pp.
- SLZ (2023c) Integriteitsbeleid SLZ. Rapport SLZ 2023-10-2. 9pp.
- SLZ (2023d) Huishoudelijk reglement SLZ. Rapport 2023-10-3. 21pp.
- Smits, N. (2023) Landschappelijke verandering in beeld. Landschapsbeheer Zeeland 37(1): 13-15.
- VBNE (2022) Richtlijn – Uitvoering natuurbeheeractiviteiten zonder Gedragscode Natuurbeheer. 11pp.
- Velden, J. van der (2023) De commerciële pruijenteelt in Zeeland tussen 1900 en 1940. Landschapsbeheer Zeeland 37(2): 4-7.
- Weds de Swart, M. (2023) Thema-ommetjes meer beleefbaar. Landschapsbeheer Zeeland 37(2): 18-21.
- Wilde, R. de (2023) Agrarisch natuurbeheer met het Aberdeen Angus vleesras. Landschapsbeheer Zeeland 37(3): 20-21.
- ZeeBra (2024) Bestuurlijk jaarverslag ZeeBra 2023. Stichting ZeeBra. 8pp.
- ZMf, NM, HZL, SLZ, IVN, SBB (2020) De Zeeuwse natuurambitie. Robuust, rijk en van iedereen. 26pp.

11. Bijlagen Jaarverslag

11.1 Medewerkers SLZ

- Jan Berman projectmedewerker (vanaf 1-9-2023)
- Jasper Bin uitvoerend medewerker
- Evy van Brakel operationeel leidinggevende
- Johan Calle uitvoerend medewerker
- Luciën Calle adviseur
- Sandra Dobbelaar afdelingshoofd kennis en verkenning, lid MT
- Caroline Geluk projectleider
- Rudie Geus afdelingshoofd projecten, lid MT
- Marieke de Groot projectmedewerker
- Elly Jacobusse projectmedewerker
- Tobi Koppejan projectmedewerker (vanaf 15-8-2023)
- Carlo van Immerseel afdelingshoofd administratie en financiën, lid MT
- Sam Janse projectmedewerker
- Karin Klip financieel administratief medewerker
- Iman Labruyère projectmedewerker
- Wijnand Lammers uitvoerend medewerker
- Ivo van Leeuwen uitvoerend medewerker
- Brian Mulder uitvoerend medewerker (vanaf 1-9-2023)
- Naomi Oostinga projectmedewerker
- Jimmy Pijcke projectmedewerker
- Martin Roskam uitvoerend medewerker (vanaf 1-8-2023)
- Niek Smits projectmedewerker (tot 1-8-2023)
- Ward Tims projectmedewerker (vanaf 11-12-2023)
- Joan van der Velden directeur, lid MT
- Pieter Voets projectleider
- Ewoud Voogd adviseur
- Paulien van 't Westeinde communicatiemedewerker
- Maurice Weststrate projectmedewerker (tot 1-7-2023)
- Arnoud Westland uitvoerend medewerker
- Nettie Wilderom administratief medewerker
- Wim Wisse uitvoerend medewerker (tot 14-6-2023)
- Hans Wondergem projectmedewerker

Studenten/stagiaires:

- Boaz Burg student Ecologie en leefomgeving (MBO), Curio, Breda
- Justin Hendriks student Geografie, Planologie & Milieu, Radboud Universiteit
- Annemoon Jans student Bos en Natuurbeheer (HBO), Hogeschool Van Hall Larenstein, Velp
- Tygo de Munck student Biology, Wageningen University & Research
- Kim van Verseveld student Toegepaste Biologie (HBO), HAS, 's-Hertogenbosch

11.2 Relevante (neven)functies bestuursleden en directeur 2023

Bestuursleden:

- **G.J. (Ger) van de Velde – de Wilde**, voorzitter
- **J.F.A.M. (Jo) Timmers**, secretaris (aandachtsgebied natuur/milieu)
 - Voorzitter natuurbeschermingsvereniging 't Duumpje West Zeeuws-Vlaanderen
 - Bestuurslid Stichting Boomkikkerfonds
 - Consulent Stichting Duinbehoud
- **M.W. (René) Ruisaard**, penningmeester
 - Accountant CapsNobel
 - Penningmeester Stichting FoodDelta Zeeland
 - Penningmeester Stichting Kinderzorg
 - Penningmeester Stichting Maatschappelijke Belangen
 - Penningmeester Stichting Zeeuwse Schouw Nummer 1
 - Lid Financiële Commissie Classis Delta
- **M.A. (Rinus) van 't Westeinde**, vicevoorzitter (aandachtsgebied landbouw) **tm juni 2023**
 - Agrarisch Ondernemer
 - Lid Provinciale Staten Zeeland
 - Voorzitter Poldernatuur Zeeland
 - Voorzitter Milieucoöperatie Zak van Zuid-Beveland
 - Voorzitter OTMMZ (Oldtimer Trekker en Motorenclub Midden Zeeland)
 - Vicevoorzitter Boerennatuur
 - Diverse functies binnen NFO (fruitteelt)
- **Th.M.S. (Thomas) Collette**, vicevoorzitter (aandachtsgebied vrijwilligers/bewonersparticipatie)
 - Zelfstandig milieuadviseur
 - Lid Raad van Advies Stichting Het Zeeuwse Landschap
 - Lid algemeen bestuur Zeeuwse Milieufederatie
 - Lid bestuur Sectie Duurzame Technologie Kivi
 - Lid bestuur Zeeuws Klimaatfonds
- **J. (Mieke) Bierens-Imanse**, bestuurslid (aandachtsgebied: particuliere erfeigenaren)
- **A.C.J. (Ada) Overwater**, bestuurslid (aandachtsgebied cultuurhistorie)
 - Voorzitter Adviescommissie Beeldende Kunst Hoeksche Waard
 - Voorzitter Adviesraad Sociaal Domein gemeente Schouwen-Duiveland
 - Lid van de Regionale Klachtencommissie Wvggz Zeeland
 - Lid Coöperatie Erfgoedorganisaties Zeeland (namens SLZ)
 - Scriba PKN Brouwershaven
- **C.C.H. (René) de Wilde**, bestuurslid (aandachtsgebied landbouw) **vanaf juni 2023**
 - ZZP-er bij Maiszaadservice KWS
 - Mede-eigenaar Biologische Angusfokkerij Poelzicht
 - Bestuurslid ZLTO Borsele
 - Ledenraad Poldernatuur
 - Lid bestuur Stichting voor maatschappelijke en culturele zorg 's-Heer Abtskerke

Directeur:

- **J.A. (Joan) van der Velden**, directeur
 - Directeur Stichting Landschapsbeheer Zeeland
 - Vicevoorzitter Stichting ZeeBra (namens SLZ)

11.3 Bestuursleden 2023: rooster van aftreden en aftreden

Rooster van aftreden bestuur Stichting Landschapsbeheer Zeeland 2023

naam	functie	jaar aftreden	in functie sinds	periode
G.J. van de Velde - de Wilde	voorzitter	2025	2017	2 vanaf jan 2022
J.F.A.M. Timmers	secretaris	2024	2012	3 vanaf jan 2021
M.W. Ruisaard	penningmeester	2024	2016	2 vanaf jan 2021
Th.M.S. Collette	vicevoorzitter	2023	2015	2 vanaf jan 2020
J. Bierens - Imanse	lid	2024	2016	2 vanaf jan 2021
A.C.J. Overwater	lid	2023	2020	1 vanaf jan 2020
C.C.H. de Wilde	lid	2027	2023	1 vanaf jun 2023

Bestuursleden kunnen maximaal 3 perioden aaneengesloten zitting hebben. Een nieuw bestuurslid start altijd met een eerste periode van 4 jaar, ook als het gaat om tussentijdse opvolging. Als beginmoment hanteren we de laatste dag van het jaar van aantreden (dus aantreden op 1 juli 2016 betekent: eerste periode t/m 31 december 2020, tweede periode start daarna altijd op 1 januari).

11.4 Overzicht aangeplante bomen en struiken in 2023

2023:	Laanbomen	Hoogstamfruit- bomen incl. noten	Bosplantsoen	Wilgen poten	
Uitdeelactie Plan Boom			18.000		
Plant evenementen Plan Boom	8		200		
Bomen voor koeien			250		
Actie wilgenpoot				236	
Oude rassen		35			
Ervenabonnement		3			
Hoogstamabonnement		11			
POPIII Streekeigen landschapselementen	79	225	14.675	0	
Oude (Fruit)rassen / dorpsboomgaarden	60	35			
Landschapselementen Terneuzen	58	98	1.950	27	
Kwetsbare bijen			100		
Steenuil	103	63	1.890		
Vleermuizen	58				
Topgebied Groede		9	450		
Totaal	366	479	37.515	263	38.623

11.5 SLZ verschenen in de (online)media

- <https://www.naturetoday.com/nl/nl/nature-reports/message/?msg=30177>
- <https://www.groeneruimte.nl/nieuws/bericht.php?id=245050>
- <https://tevoetonline.nl/nieuws/nieuw-wandelnetwerk-in-zeeland-geopend>
- <https://regioonline.nl/regio-zeeland/rolstoel-en-rollatorvriendelijk/>
- <https://regioonline.nl/regio-zeeland/rolstoel-en-rollatorvriendelijk/>
- <http://streekomroepdebevelanden.nl/reimerswaal-heeft-nu-ook-rolstoelvriendelijke-wandelroutes-primeur-voor-zeeland/>
- <https://www.zeelandnet.nl/nieuws/wandelroutes-voor-rolstoel-en-rollator-geopend-hopen-dat-paden-snel-vol-sleuven-staan>
- <https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/15318671/eeuwenoud-blaauw-schuurtje-opgeknapt-als-je-er-geen-moeite-voor-doet-verdwijnt-het>
- <https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/15302003/goedemorgen-gedichtendag-burgemeester-vertrekt-en-nieuwe-brandstof>
- <https://www.pzc.nl/vlissingen/tiendpaal-na-vele-decennia-teruggeplaatst-op-de-grens-van-vlissingen-en-middelburg~a22076b9/>
- <https://www.internetbode.nl/middelburg/381618/het-blaauwe-schuurtje-in-veere-gerestaureerd>
- <https://www.internetbode.nl/vlissingen/381283/historische-tiendpaal-onthuld-in-ritthem>
- <https://www.internetbode.nl/reimerswaal/378889/zin-in-een-kerstwandeling-nieuwe-routes-in-reimerswaal>
- <https://www.wandelnet.nl/nieuwsbericht/2023/01/03/Wandelnetwerk-Reimerswaal-officieel-geopend>
- <https://www.nationalerecreatiegids.nl/outdoor/nieuws/24136-zeeland-met-wandelnetwerk-reimerswaal-175km-aan-wandelroutes-rijker.html>
- <https://www.wandelmagazine.nu/nieuw-wandelnetwerk-in-zeeland/>
- <https://www.zeeland.nl/vergaderoverzicht-en-activiteiten/vergadering-gedeputeerde-staten-14-februari-2023>
- <https://www.zeeland.nl/vergaderoverzicht-en-activiteiten/vergadering-gedeputeerde-staten-14-februari-2023>
- <https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/15317228/modderpoel-houdt-bouw-in-terneuzen-aan-de-gang-en-rugstreepad-in-leven>
- <https://www.internetbode.nl/middelburg/384836/een-netwerk-voor-fiets-en-wandelroutes-in-zeeland>
- <https://www.internetbode.nl/middelburg/384836/een-netwerk-voor-fiets-en-wandelroutes-in-zeeland>
- <https://www.groeneruimte.nl/nieuws/bericht.php?id=247466>
- <https://www.zeeland.nl/vergaderoverzicht-en-activiteiten/vergadering-gedeputeerde-staten-11-april-2023>
- <https://www.internetbode.nl/reimerswaal/386354/groen-schoolplein-voor-twee-scholen-in-yerseke>
- <https://www.internetbode.nl/middelburg/386465/ons-landschap-nog-mooier>
- <https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/15548566/boerenlandvogels-in-gevaar-nieuwe-proef-moet-patrijzen-redden>
- <https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/15476920/heimwee-naar-de-tijd-dat-je-mond-vol-vliegjes-zat-biodiversiteit-is-echt-nodig>
- <https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/15476917/gezocht-grondeigenaren-met-hart-voor-de-natuur>
- <https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/15645421/grote-vrees-voor-de-toekomst-van-de-biodiversiteit-in-zeeland-voor-heel-veel-soorten-is-het-al-vijf-over-twaalf>
- <https://www.zeelandnet.nl/nieuws/gouden-jirizaag-voor-landschapsvrijwilligers-fonny-roels-en-jan-meijer>
- <https://www.internetbode.nl/middelburg/391803/gouden-jirizaag-voor-landschapsvrijwilligers-fonny-roels-en-j>

- <https://www.pzc.nl/kapelle/zeldzame-knautiabij-in-wemeldinge-bij-toeval-ontdekt-het-is-een-unieke-vondst~a455e441/>
- <https://www.internetbode.nl/reimerswaal/392856/zeldzame-knautiabij-en-beemdkroon-gevonden-in-wemeldinge>
- https://www.pzc.nl/kapelle/zeer-zeldzame-bijensoort-gevonden-in-wemeldinge~ab043586/?cb=02ec3cde99a03be4070b6e5376fce4df&auth_rd=1
- <https://www.pzc.nl/kapelle/zeldzame-knautiabij-in-wemeldinge-bij-toeval-ontdekt-het-is-een-unieke-vondst~a455e441/>
- <https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/15793856/verrassend-veel-vlinders-verstopt-in-de-mosterd>
- <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=31136>
- <https://regioonline.nl/regio-zierikzee/gratis-boompjes-tholen/>
- <https://www.internetbode.nl/middelburg/397131/weer-gratis-boompjes-uitdeelactie-in-alle-zeeuwse-gemeenten>
- <https://www.internetbode.nl/middelburg/397010/de-winnaars-van-de-zeeuwse-erftrofee-2023-zijn-bekend>
- [https://www.terneuzen.nl/Onze Organisa-tie/Actueel/Nieuws/Uitdeelactie gratis boompjes](https://www.terneuzen.nl/Onze%20Organisatie/Actueel/Nieuws/Uitdeelactie%20gratis%20boompjes)
- <https://www.wereldregio.nl/nieuws/algemeen/40841/gratis-boompjes-razendsnel-van-de-hand>
- <https://www.bndestem.nl/zeeland/zeeland-krijgt-meer-keversbanken-op-het-land~a3c49d17/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- <https://www.tearfund.nl/winnaar-martine-vonk-prijs-2023>
- <https://corazon.nu/wijnand-lammers-winnaar-martine-vonk-prijs-2023/>
- <https://www.internetbode.nl/tholen/cultuur/401344/wijnand-55-uit-tholen-wint-martine-vonk-prijs-vanwege-inzet-v>
- <https://www.internetbode.nl/tholen/401668/het-muijebos-van-smerdiek-wordt-aangepakt-en-jij-kan-helpen>
- <https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/15923095/exotische-planten-en-dieren-verdringen-onze-eigen-soorten-er-zou-een-verbod-moeten-komen>
- <https://www.internetbode.nl/beveland/401614/helpende-handen-gezocht-voor-de-natuurwerkdagen-2023-in-zeeland>
- <https://www.internetbode.nl/reimerswaal/402417/brian-mulder-kijkt-uit-naar-natuurwerkdag-zaterdag>
- <https://www.internetbode.nl/reimerswaal/402219/krabbendijke-viert-zaterdag-jubileum-bij-natuurwerkdag>
- <https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2021/03/02/akkerbouwers-om-mening-gevraagd-over-agrarisch-natuurbeheer>
- <https://www.zeelandnet.nl/nieuws/dorpsbos-poortvliet-opgeknapt-door-basisschoolleerlingen-en-wethouders>
- <https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/16088332/honderden-steenuilen-geteld-in-zeeuws-vlaanderen-en-dit-is-hoe-dat-komt>
- <https://www.internetbode.nl/middelburg/405300/ruim-18-000-boompjes-naar-zeeuwse-tuinbezitters>
- <https://www.internetbode.nl/beveland/405446/ruim-18-000-boompjes-naar-zeeuwse-tuinbezitters>
- <https://www.internetbode.nl/tholen/405418/tholenaren-kunnen-vanaf-vandaag-hun-gratis-boompjes-ophalen>
- <https://www.internetbode.nl/middelburg/405728/plan-boom-1004-gratis-boompjes-uitgedeeld-bij-cityseeds-in-mi>

11.6 Verschenen rapporten SLZ in 2023

SLZ-rapportnummer	Schrijver	Titel
SLZ 2023-1-1	Lucien, Naomi & Elly	Evaluatie natuurwaarde gazons Troelstralaan en Thorbeckelaan Goes 2022
SLZ 2023-2-1	Joan	Scholingsplan SLZ 2023
SLZ 2023-2-2	Rudie	Eindverslag "meer natuur voor pittig fruit"
SLZ 2023-2-3	Lucien, Naomi & Elly	Onderzoek vegetatiebeheer, beleving en Beheeradvies 2022, Noord Beveland
SLZ 2023-3-1	Caroline & Carlo	Jaarverslag en Jaarrekening SLZ 2022
SLZ 2023-4-1	SLZ	het werk van SLZ in 2022
SLZ 2023-4-2	Lucien	Nulmeting flora dijk G. van Zoelenstraat Yerseke, 2023
SLZ 2023-4-3	Lucien	Plan voor inrichting en beheer van Bie de Trapjes, Krabbendijke, 2023
SLZ 2023-6-1	Sam & Joan	kleine iconen, groots landschap
SLZ 2023-6-2	Lucien	Beoordeling ALN dijken fam. Krol, Hengstdijk
SLZ 2023-6-2	Elly	Beoordeling ANLb Kruipuitsedijk
SLZ 2023-7-1	Naomi	Beoordeling ANLB Weiland, Oost-Souburg
SLZ 2023-7-2	Jimmy	Beoordeling ANLb dijk de Broekert, Geertsdijk
SLZ 2023-7-3	Jimmy	Beoordeling ANLb weiland, Philippine
SLZ 2023-7-4	Jimmy	Beoordeling ANLb dijk inlagen Levensstrijd, Zierikzee
SLZ 2023-7-5	Jimmy	Beoordeling ANLb dijken inlagen Zierikzee
SLZ-2023-8-1	Lucien	Hoekse kreek, enkele aanbevelingen voor het beheer
SLZ-2023-8-2	Lucien	Beoordeling flora en fauna van Inlaag Bruinisse, Zuidweg, perceel 1566953
SLZ-2023-8-3	Lucien	Beoordeling flora en fauna van Inlaag Bruinisse, Zuidweg, perceel 1601719
SLZ-2023-8-4	Lucien	Beoordeling ANLb Dijk Binnenpolderweg Philippine, perceel 411616
SLZ-2023-8-5	Lucien	Beoordeling ANLb, Westlandpolder, perceel 1605400
SLZ-2023-8-6	Lucien	Beoordeling ANLb, Kwadendamme perceel 1605164
SLZ-2023-8-7	Lucien	Beoordeling ANLb, Schouwen, perceel 1601911 en 1601913
SLZ-2023-8-8	Lucien	Beoordeling ANLb, Oosterland, Zierikzee, perceel 1601664
SLZ-2023-9-1	Carlo & Karin	Begroting SLZ 2024
SLZ-2023-9-2	Lucien	Beheerplan Boulevard Wemeldinge ten behoeve van de Knautiabij
SLZ-2023-9-3	Lucien	Beoordeling flora en fauna van dijken Perceel 1601664
SLZ-2023-9-4	Rudie	werkplan SLZ 2024
SLZ-2023-9-5	Jimmy	Beoordeling ANLb dijk Sasdijkweg, Paauwvliet
SLZ-2023-10-1	Lucien	Monitoring compensatiegebied Perkpolder 2023
SLZ-2023-10-2	Joan, Caroline & Ger	Integriteitsbeleid SLZ
SLZ-2023-10-3	Jo & Joan	Huishoudelijk Reglement SLZ
SLZ-2023-10-4	Sandra	De Rietdijk, Waardevolle bloemdijk bij Zonnemaire

SLZ-2023-11-1	Lucien	Verslag monitoring buitendijkse bijenhotels in Zeeland, 2023
SLZ-2023-12-2	Lucien	Analyse en beheer populier Kloosterzande
SLZ-2023-12-3	Lucien & Tobi	Beheerplan Liniedijk Hulst
SLZ-2023-12-4	Hans	Plan landschappelijke inpassing verlenging stal.
SLZ-2023-12-5	Lucien	Verslag Ecologisch gazonbeheer Het Zoute Vestje, Goes 2023
SLZ-2023-12-6	Jan	Voedselbos Waterdunen HZL

11.7 Financiering projecten

De belangrijkste financiering voor de projecten komt van de Provincie Zeeland en de Nationale Postcode Loterij. Hieronder een toelichting op deze financiers. Het overzicht van alle financiers is gegeven in tabel 13.1 financiering projecten 2023.

Provincie Zeeland

De Provincie Zeeland financiert projecten van SLZ via de Integrale Kostensubsidie. Dit is een jaarlijks toegekende subsidie die past binnen de uitvoering van de beleidsdoelen van de Provincie. Daarnaast ontvangt SLZ voor specifieke projecten ook andere subsidies van de Provincie (zoals voor soortenprojecten), medefinanciering van Europese projecten en losse opdrachten.

Nationale Postcode Loterij – samen maken we het verschil

De Nationale Postcode Loterij is in 1989 opgericht om goede doelen te steunen die werken aan een rechtvaardige, gezonde en groene wereld. De loterij werft fondsen voor haar goede doelen en geeft bekendheid aan hun werk.

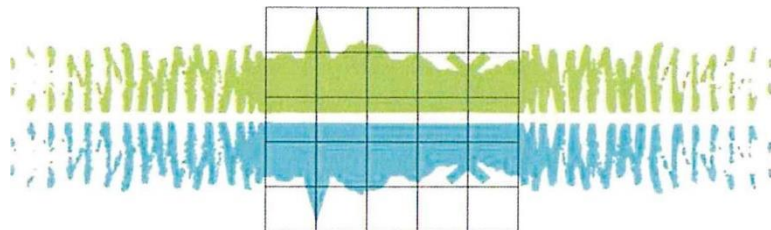
Bij de Postcode Loterij vormt je postcode je lotnummer. Daardoor win je samen met je burens. Inmiddels spelen 3 miljoen deelnemers mee met de loterij. Deelnemers maken maandelijks kans op honderdduizenden prijzen en steunen met minimaal 40 procent van de lotprijs jaarlijks 146 goeddoelenorganisaties. Sinds de oprichting van de Postcode Loterij is ruim 7,6 miljard euro aan mens en natuur geschonken. LandschappenNL en vele andere organisaties ontvangen elk jaar steun.

De Nationale Postcode Loterij en de VriendenLoterij vormen samen met de Postcode Loterijen in Groot-Brittannië, Zweden, Duitsland en Noorwegen de Postcode Lottery Group. De Postcode Lottery Group is met jaarlijks € 854 miljoen euro aan donaties één van de grootste private geldgevers aan goede doelen ter wereld. Goede doelen loterijen zijn als Nederlandse traditie opgenomen op de lijst Inventaris Immaterieel Erfgoed (UNESCO).

Financiering Projecten 2023	Provincie Zeeland	Nationale Postcode Loterij	Interreg	POP III	het cultuurfonds	Boerderi- j-en stichting Zeeland	Geopark Schelde Delta	Polder- natuur Zeeland	ZLTO	Stichting ZeeBra	Dinamo Fonds	Innovati- e-fonds Biodiver- siteit	Delta Energie	Fan van Zeeland Stichting Strandgemeenschap	Vrienden op de Fiets	North Sea Port	DOW Benelux	Water- schap Schelde- stromen	Wim de Graaf Founda- tion	Raboban- k Zeeuwse Delta	Landschap- park Borsele	SLZ	Gemeente(n)	Eigenaren / Deelnemers	Diverse opdrachtgevers
	Provinci- e Zeeland: IKS en op project basis	National e Postcod e Loterij	Interreg	POP III	het Cultuur- fonds	Boerderi- j-en stichting Zeeland	Geopark Schelde Delta	Polder- natuur Zeeland	ZLTO	Stichting ZeeBra	Dinamo Fonds	Innovati- e-fonds Biodiver- siteit	Delta Energie	Fan van Zeeland	Stichting Vrienden op de Fiets	North Sea Port	DOW Benelux	Water- schap Schelde- stromen	Wim de Graaf Founda- tion	Raboban- k Zeeuwse Delta	Landschap- park Borsele	SLZ	Gemeente(n)	Eigenaren / Deelnemers	Diverse opdrachtgevers
Agrarisch natuurb. individueel advies	x																								
Biodiversiteit Basis	x																								
Communicatie Basis	x																							x	
Kennis Basis	x																								
Ken je erf	x	x																						x	
Zeeuwse ankers	x	x																							
Erfgoedvrijwilligers	x	x																							
Vrijwilligers op historische buitenplaat	x	x																x					x		
Wandelnetwork Zeeland (beheer)	x																						x	x	x
Wandelnetwork Basis	x																								
Algemene advisering particulier/overh	x																								
Herstel streekeigen erven	x	x																						x	
Kleine bosjes	x	x																					x	x	x
Grenslindenabonnement	x																	x						x	x
Hoogstamabonnement	x	x																x						x	
Ervenabonnement	x	x																					x	x	
VOL overeenkomsten	x																	x							
Bijzondere Landschapselementen											x											x		x	x
Vrijwilligerswerk Basis	x																								
Landschapsonderhoud	x																	x					x	x	x
Bacterievuurcontrole Zeeland	x																						x	x	
Natuurwerkdag	x	x																x					x		
De Zeeuwse Natuur	x																						x		
TOPgebied Groede																									
Partridge	x		x																						x
POP Versterking biodiv. landelijk gebied	x			x																					
Kwetsbare bijen	x																								
Steenuil ZVL	x																								x
Vleermuizen in Zeeland	x																								
Rugstreeppad	x																								x
Ecologisch gazonbeheer	x																						x		
Natuur en Landschap Werk voor derden																									x
Kennis en Communicatie Werk voor derden																									x
Jubileum 40 jaar SLZ	x						x	x	x							x						x	x	x	x
Bacterievuurcontrole Waterschap																									
Monitoring / MAC		x																							
Landschapselementen Terneuzen																									
Verborgen buitens / begraafplaatsen SD												x												x	x
Oude fruitrassen / Dorpsboomgaarden		x																						x	x
Natuur op bedrijfsterreinen																								x	x
Poelen.nu / Kamsalamander	x																								
Agrarisch natuurbeheer Werk voor derden								x		x															x
Toegankelijkheid Werk voor derden	x																	x						x	x
Voedselbossen	x																								x
Implementatie int. bedrijfsvoeringstelsel		x																							
Herstel klein erfgoed		x																							
Fietsnetwork Zeeland	x																							x	
Bakkersweel	x																								x
Nestgelegenheid	x																								
Exotenbestrijding	x												x												
Biodiverse waterbassins	x																								
Wandelroute Nisse VR					x			x												x	x	x		x	
Jubileumfilm																	x								
Wandelwebsite														x	x								x		x

Tabel 11.7: Financiering projecten 2023

Jaarrekening 2023 – Stichting Landschapsbeheer Zeeland

Stichting Landschapsbeheer Zeeland

Jaarrekening 2023

Vastgesteld door het bestuur SLZ d.d. 13-06-2024

Inhoud

Balans per 31 december 2023	84
Staat van baten en lasten 2023	85
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	88
Toelichting op de balans per 31 december 2023	91
Toelichting op de staat van baten en lasten 2023.....	95
Lasten totaal	98
Staat van baten en lasten conform model 3 van RJ650	99
Bezoldiging directie	100
Resultaatbestemming, vaststelling en goedkeuring.....	102
Overige gegevens	104
Bijlage 1; Declarabele uren per doelstelling en uren beheer en administratie 2023	107
Bijlage 2; Overzicht bestedingen Nationale Postcode Loterij	108
Bijlage 3; Overzicht projecten (o.b.v. voorcalculatorische tarieven)	109
Bijlage 4; Overzicht projecten mede gefinancierd via IKS* (o.b.v. voorcalculatorische tarieven).....	112
Bijlage 5; Begroting 2024 (vastgesteld door het bestuur okt. 2023)	113

1. Balans per 31 december 2023

	31 dec 2023	31 dec 2022		31 dec 2023	31 dec 2022
Activa	€	€	Passiva	€	€
Materiele vaste activa			Reserves en fondsen		
Bedrijfsmiddelen	42.028	9.011	<i>Continuïteitsreserves</i>		
Direct in gebruik doelstelling	100.278	130.068	Algemene continuïteit reserve	856.279	781.033
	142.306	139.079		856.279	781.033
Vorderingen en overlopende activa			<i>Bestemmingsreserves</i>		
Te ontvangen project subsidies	343.952	184.187	Reserve activa bedrijfs-middelen	58.052	48.187
Debiteuren en overige vorderingen	323.004	338.294	Reserve activa doelstelling	220.886	189.274
			Reserve 40 jarig jubileum, verhuizing	16.574	26.574
	666.956	522.481		295.512	264.035
Effecten			Voorzieningen		
Aandelen/Obligatie fondsen	179.291	116.699	Wandelpaden groot onderhoud	129.507	133.688
	179.291	116.699		129.507	133.688
Liquide middelen			Kortlopende schulden		
Bank	1.017.455	1.077.293	Crediteuren en nog te betalen	131.427	115.424
Kas	-	-	Loonbelasting en sociale premies	38.103	38.668
	1.017.455	1.077.293	Overige schulden en overlopende passiva	555.180	522.704
				724.710	676.796
Totaal	2.006.008	1.855.552	Totaal	2.006.008	1.855.552

2. Staat van baten en lasten 2023

	Jaarrekening	2023	Begroting	2023	jaarrekening	2022
	€	€	€	€	€	€
Baten van;						
Particulieren/ bedrijven		16.061		3.000		-
Loterijorganisaties		187.500		187.500		187.500
Subsidies van overheden		896.641		896.641		910.171
Verbonden organisaties zonder winststreven						-
Andere organisaties zonder winststreven		35.400		50.000		77.909
		1.135.602		1.137.141		1.175.580
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en diensten		1.486.669		1.188.145		1.116.901
Overige baten		-				-454
Totaal baten		2.622.271		2.325.286		2.292.027
Besteed aan doelstellingen						
Doelstelling: toegankelijkheid						
Uitvoeringskosten SLZ	202.357		108.543		184.326	
Kosten eigen activiteiten	36.608		33.500		33.220	
Projectkosten	226.624		160.000		193.143	
Totaal besteed aan doelstelling	465.589		302.043		410.689	
Doelstelling: agrarische natuur en landschapsbeheer						
Uitvoeringskosten SLZ	29.081		22.207		35.011	
Kosten eigen activiteiten	-		-		-	
Projectkosten	1.851		4.000		5.037	
Totaal besteed aan doelstelling	30.931		26.207		40.048	
Doelstelling: vrijwilligerswerk						
Uitvoeringskosten SLZ	343.399		324.546		303.306	
Kosten eigen activiteiten	90.500		87.500		83.000	
Projectkosten	5.896		17.200		5.144	
Totaal besteed aan doelstelling	439.795		429.246		391.450	
Doelstelling: natuur en landschapsbeheer particulieren/ overheden						
Uitvoeringskosten SLZ	255.139		209.764		221.627	
Kosten eigen activiteiten	10.000		7.000		6.500	
Projectkosten	117.907		27.300		16.964	
Totaal besteed aan doelstelling	383.046		244.064		245.091	

	Jaarrekening	2023	Begroting	2023	Jaarrekening	2022
	€	€	€	€	€	€
Doelstelling: communicatie en kennis						
Uitvoeringskosten SLZ	133.981		266.861		127.419	
Kosten eigen activiteiten	-		-		-	
Projectkosten	79.775		68.000		10.133	
Totaal besteed aan doelstelling	213.755		334.861		137.552	
Doelstelling: cultuurhistorie						
Uitvoeringskosten SLZ	39.993		52.288		68.106	
Kosten eigen activiteiten	2.100		1.500		1.500	
Projectkosten	969		7.500		13.619	
Totaal besteed aan doelstelling	43.062		61.288		83.225	
Doelstelling: soorten/ biodiversiteit						
Uitvoeringskosten SLZ	435.982		377.737		298.176	
Kosten eigen activiteiten	3.000		3.000		2.000	
Projectkosten	250.152		317.471		138.544	
Totaal besteed aan doelstelling	689.134		698.208		438.720	
TOTAAL						
Uitvoeringskosten SLZ	1.439.932		1.361.946		1.237.970	
Kosten eigen activiteiten	142.208		132.500		126.220	
Projectkosten	683.172		601.471		382.584	
Totaal besteed aan doelstelling		2.265.312		2.095.917		1.746.774
Beheer en administratie						
Kosten beheer en administratie		275.472		250.354		224.872
Totaal lasten		2.540.784		2.346.271		1.971.645
Saldo voor financiële baten en lasten		81.487		-20.985		320.382
Financiële baten en lasten		25.237				-20.362
correctie		-2				471
Saldo van baten en lasten		106.722		-/-20.985		300.491
Bestemming saldo b/l						
Continuïteitsreserve		75.245				235.227
Reserve activa bedrijfs-middelen		9.865				7.876

Reserve activa doelstelling		31.612				30.814
Reserve 40 jarig jubileum, verhuizing		-10.000				26.574
		106.722				300.491

3. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De Stichting Landschapsbeheer Zeeland is opgericht op 27 september 1982 en is gevestigd in Goes. De Stichting is in geschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 41113806. De doelstelling van de Stichting is het in stand houden en zo mogelijk verhogen van natuur en landschapswaarden (waaronder begrepen de cultuurhistorische waarden), met name in het cultuurlandschap in de provincie Zeeland. In 2023 hebben de statuten een update gekregen. Deze zijn te vinden op onze website.

Algemene grondslagen

De jaarrekening van de Stichting wordt opgesteld in overeenstemming met RJ-650 voor Fondsenwervende Organisaties. Daarnaast wordt voldaan aan de richtlijnen van het Centraal Bureau Fondsenwerving.

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties, subsidies en overige baten en de lasten over het jaar. De opbrengsten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd. Baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. De lasten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Resultaten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

De afschrijvingen worden tijdsgelang vanaf het moment van ingebruikneming van het actief berekend over de aanschafwaarden.

Subsidievoorwaarden

De Stichting Landschapsbeheer Zeeland voldoet aan de volgende door subsidiegevers goedgekeurde subsidievoorwaarden: Algemene subsidieverordening provincie Zeeland 2023.

Stelselwijzigingen

Geen.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

3.1.1.1 Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gefinancierd met eigen vermogen en worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

3.1.1.2 Effecten

De ter beurse genoteerde aandelen en obligaties behoren tot een handelsportefeuille en worden gewaardeerd op de beurswaarde per balansdatum, waarbij zowel ongerealiseerde als gerealiseerde waardeveranderingen direct in de staat van baten en lasten worden verantwoord.

3.1.1.3 Vorderingen en liquide middelen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde, onder aftrek van een noodzakelijk geachte voorziening voor oninbaarheid die door middel van individuele beoordeling van de vorderingen wordt bepaald. De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de Stichting.

3.1.1.4 Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit vrij besteedbaar en vastgelegd vermogen.

Het vrij besteedbaar vermogen is het vermogen dat op balansdatum beschikbaar is voor besteding aan de doelstelling en dient ook als buffer voor onverwachte tegenvallers. Het vastgelegd vermogen bestaat uit de bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves zijn door het bestuur bestemde reserves voor een specifieke doelstelling. De specifieke bestemming van deze reserves is toegelicht in de toelichting op de balans.

De continuïteitsreserve is een vrije reserve en dient als buffer voor eventuele exploitatieverliezen in enig boekjaar. Inkomsten kunnen soms sterk fluctueren, zodat het van belang is om een buffer te hebben. Door het bestuur is vastgesteld dat de continuïteitsreserve maximaal wordt gereserveerd op de kosten van de werkorganisatie van één jaar.

3.1.1.5 Voorzieningen

Een voorziening wordt gevormd voor verplichtingen waarvan het waarschijnlijk is dat zij zullen moeten worden afgewikkeld en waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten. De omvang van de voorziening wordt bepaald door de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen. Voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen baten en lasten in het verslagjaar. Onder baten worden verstaan de ontvangen bijdragen voor in het verslagjaar uitgevoerde projecten of deelprojecten dan wel de algemene bijdrage voor werkzaamheden van de Stichting zelve. De lasten hebben betrekking op het verslagjaar en worden bepaald met inachtneming van de hiervoor vermelde waarderingsgrondslagen. Projecten kunnen worden uitgevoerd over een periode die meerdere boekjaren omvat. Baten en lasten worden in dat geval toegerekend aan het verslagjaar naar rato van de stand van de werkzaamheden of diensten.

Belastingplicht

De activiteiten van de stichting zijn vrijgesteld voor de omzetbelasting

3.1.1.6 Beleggingen

Maximaal 1/3 van de continuïteitsreserve wordt belegd in defensieve en duurzame pakketten van obligaties en aandelen.

Bestuurs-vergoedingen

Bestuurders ontvangen geen bezoldiging; aan bestuurders en gewezen bestuurders worden geen leningen, voorschotten en garanties verstrekt. Bestuurders ontvangen wel een vergoeding voor onkosten (reis en verblijfkosten, telefoonkosten, kopieerkosten, e.d.). Deze vergoeding is in de jaarrekening apart vermeld onder de hoofdgroep 'algemene kosten'.

Verschillenanalyse

De exploitatierekening over 2023 sluit met een positief saldo van € 106.722.

Begroot was een negatief saldo van € 20.985

Baten:

- Subsidies van overheden: Extra opdrachten waaronder een aantal soortenprojecten.
- Werk voor derden: We hebben een aantal extra opdrachten mogen uitvoeren.
- Financiële baten: We hadden voordeel van stijgende koersen en oplopende rente.

Lasten:

- Personeelskosten: Kleine uitbreiding en een CAO verhoging.
- Overige personeelskosten: In 2022 was een looncorrectie waardoor kosten 2022 lager dan normaal.
- Algemene kosten: Tijdelijk dubbele lasten vanwege ingebruikname ERP systeem. Extra last vanwege migratie van 'server' naar 'cloud'.

De extra baten t.o.v. de begroting overtroffen de extra lasten t.o.v. de begroting, waardoor het saldo van baten en lasten in 2023 op een positief saldo uitkomt.

Toelichting kosten beheer en administratie

Kosten beheer en administratie

In verband met voorschriften in het kader van richtlijn RJ 650 voor de verslaggeving van fondsenwervende organisaties worden vanaf 2008 de kosten van beheer en administratie zo nauwkeurig mogelijk uitgerekend en apart vermeld in de jaarrekening.

Norm kosten beheer en administratie

SLZ stelt als norm dat de kosten voor beheer en administratie maximaal 15% van de totale kosten mogen bedragen; het daadwerkelijke percentage bedraagt 11% en is als volgt berekend: $275.472 / 2.5407.784 * 100\%$

4. Toelichting op de balans per 31 december 2023

Activa

Materiele vaste activa

	Bedrijfs- middelen	In gebruik doelstelling	Totaal
Boekwaarde per 1 januari			
Aanschaffingswaarde	48.629	236.874	285.503
Cumulatieve afschrijvingen	39.618-	106.806-	146.424-
	<u>9.011</u>	<u>130.068</u>	<u>139.079</u>
Investeringen	42.882	1.822	44.704
Desinvesteringen	26.477-		26.477-
Afschrijving desinvesteringen	26.477		26.477
Afschrijvingen	9.865	31.612	41.477
	<u>52.747</u>	<u>33.434</u>	<u>86.181</u>
Boekwaarde per 31 december			
Aanschaffingswaarde	65.034	238.696	303.730
Cumulatieve afschrijvingen	23.006-	138.418-	161.424-
Boekwaarde per 31 december	42.028	100.278	142.306

Vorderingen en overlopende activa

Subsidies

	31-12-2023	31-12-2022
Te ontvangen projectsubsidies		
Prov.Zld Rugstreeppad	10.039	-
Prov.Zld Voedselbos	2.571	-
Prov.Zld Steenuil	28.285	-
Prov.Zld Ecologisch gazonbeheer	7.115	-
Prov.Zld Biodiverse waterbasins	2.218	-
Prov.Zld Cofinanciering POP3	104.472	-
Cofinanciering Partridge via HZL	24.912	44.069
Meer Natuur voor Pittig Fruit	-	16.358
Te ontvangen Interreg / POP subsidies		
Interreg Partridge	16.043	12.075
POP3	138.389	33.916
POP Wandelnetwerk Reimerswaal	-	77.769
Dinamofonds bijz.landschapselementen	9.908	-
Totaal nog te ontvangen subsidie	343.952	184.187

Debiteuren en overige vorderingen

	31-12-2023	31-12-2022
Provincie Zeeland	69.653	-
Gemeenten en waterschap	54.468	-
Particulieren en overige	158.185	280.989

Vooruitbetaalde posten (kort)	29.228	57.305
Vooruitbetaalde posten (lang)	11.471	
Sociale lasten	-	-
Totaal debiteuren en ov. Vorderingen	323.004	338.294
Totaal nog te vorderen	666.956	522.481

Effecten

	31-12-2023	31-12-2022
Aandelen- en obligatie fondsen	179.291	116.699

Liquide middelen

	31-12-2023	31-12-2022
Rabobank Rekening courant	192.279	81.955
Rabobank Spaarrekening(en)	823.400	994.088
Rabobank Beleggersrekening	1.776	1.250
Kasgeld	-	-
Totaal liquide middelen	1.017.455	1.077.293

Passiva

Reserves en fondsen

	31-12-2023	31-12-2022
Continuïteitsreserve	856.279	781.033

Continuïteitsreserve mutatie	31-12-2023	31-12-2022
Stand 01-01	781.034	545.806
Dotatie	75.245	235.227
Stand 31-12	856.279	781.033

Bestemmingsreserves	2023	2022
Reserve activa bedrijfsmiddelen	58.052	48.187
Reserve activa doelstelling	220.886	189.274
Reserve 40-jarig jubileum, verhuizing	16.574	26.574
	295.512	264.035

Reserve activa bedrijfsmiddelen mutatie	2023	2022
Stand 01-01	48.187	40.311
Dotatie	9.865	7.876
Stand 31-12	58.052	48.187

Reserve activa doelstelling mutatie	2023	2022
Stand 01-01	189.274	158.460

Dotatie	31.612	30.814
Stand 31-12	220.886	189.274

Betreft twee bestemmingsreserves ten behoeve van vervangingsinvesteringen. Het maximum van deze reserve is de aanschafwaarde van de materiële activa.

Reserve 40-jarig jubileum, verhuizing	2023	2022
Stand 01-01	26.574	0
Onttrekking	-10.000	26.574
Stand 31-12	16.574	26.574

Betreft een bestemmingsreserve ten behoeve van de kosten voor het 40-jarig jubileum dat in 2023 gehouden werd. Alsmede een bestemmingsreserve voor een toekomstige verhuizing.

Vorzieningen

	31-12-2023	31-12-2022
Wandelpaden, groot onderhoud	129.507	133.688

Voorziening groot onderhoud wandelpaden, mutatie	31-12-2023	31-12-2022
Stand 01-01	133.688	134.500
Onttrekking	4.181	812
Dotatie	-	-
Stand 31-12	129.507	133.688

Bij realisatie van de wandelpaden (netwerk en ommetjes) worden vaak voorzieningen aangebracht zoals bruggen en trekvlotten.

De voorzieningen worden gefinancierd via projecten.

Om deze voorzieningen te onderhouden heeft SLZ de voorziening wandelpaden groot onderhoud gevormd.

De voorziening wordt gevuld uit de provinciale bijdrage voor onderhoud van wandelpaden en uit eventueel aanvullend beschikbare middelen voor aanleg/onderhoud van wandelpaden.

Kortlopende schulden

Crediteuren en nog te betalen	31-12-2023	31-12-2022
Crediteuren	19.823	78.868
Nog te betalen bedragen	111.604	36.556
	131.427	115.424

Loonheffing, sociale lasten en pensioenen	31-12-2023	31-12-2022
Loonheffing en sociale lasten	-	-
PAWW	5.397	-
Pensioenen (BPL)	32.705	38.668
	38.102	38.668

Overige schulden en overlopende passiva	31-12-2023	31-12-2022
Te betalen vakantiegeld	46.435	53.682
Openstaande vakantiedagen	43.687	13.746
Kruisposten	-	-

Overige schulden	6.039	18.989
Vooruit ontvangen inz. VOL ovk's (1)	4.451	5.725
Vooruit ontvangen inz. Wandelpaden metervergoeding (2)	190.342	188.909
Vooruit ontvangen inz. Onderhoud collectie boomgaard (3)	875	2.750
Overige vooruit ontvangen bedragen (kort)	251.882	238.902
Overige vooruit ontvangen bedragen (lang)	11.471	
	555.180	522.703
Kortlopende schulden	31-12-2023	31-12-2022
Totaal	724.710	676.796

Toelichtingen overige schulden

(3) SLZ heeft in het verleden 10 jaar lopende onderhoudsovereenkomsten afgesloten met eigenaren van kleine landschapselementen. SLZ werd door de provincie Zeeland in de gelegenheid gesteld deze regeling te financieren.

- Sinds 2016 is dit niet meer het geval. Er worden geen overeenkomsten meer verlengd en de verplichtingen van de lopende overeenkomsten worden betaald uit de vooruit ontvangen bijdragen van Provincie Zeeland voor de VOL overeenkomsten.
- (2) SLZ sluit in opdracht van de Provincie Zeeland langlopende contracten (7 jaar) met eigenaren af voor het in stand houden / onderhouden van wandelpaden. De hiervoor ontvangen subsidie van de Provincie wordt volledig gestort in de post vooruit ontvangen bijdrage voor de wandelpaden metervergoeding.

SLZ is na het sluiten van het contract verplicht om de jaarlijkse vergoeding uit te betalen, indien de tegenpartij (de eigenaar) zich aan de afspraak houdt. Het gaat dus in wezen vanaf dat moment om een schuld aan de eigenaar.

De jaarlijkse contractueel verplichte betaling aan de eigenaar wordt onttrokken van de vooruit ontvangen subsidie.

In 2022 wordt € 57.500 toegevoegd voor contracten met ingangsdatum tot en met 1 januari 2023. De uitgaven (€ 56.067) betreffen de jaarvergoeding 2023.

(3) SLZ heeft in 2012/2017 enkele collectieboomgaarden aangeplant op terreinen van diverse overheden.

Bij deze boomgaarden is afgesproken dat SLZ de komende jaren via een hoogstamabonnement het onderhoud zal doen. De eigenaren hebben hun vergoeding voor dat onderhoud vooruit betaald, deze bijdragen vormen samen de post vooruit ontvangen bijdragen onderhoud collectieboomgaarden. De komende jaren wordt het onderhoud bekostigd uit deze post.

5. Toelichting op de staat van baten en lasten 2023

Baten

	Jaarrekening 2023	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Baten van particulieren en bedrijven	-	-	-
Baten van loterij organisaties			
Nationale Postcode Loterij	187.500	187.500	187.500
Baten van subsidies van overheden			
Provincie Zeeland (IKS)	896.641	896.641	862.985
Provincie Zeeland, afrekening subsidie (incl. afrekeningen voorgaande jaren)	-	-	47.186
Totaal subsidies van overheden	896.641	896.641	910.171
Baten van verbonden organisaties zonder winststreven			-
Sponsoring en/of giften	16.061	3.000	-
Baten van andere organisaties zonder winststreven	35.400	50.000	66.639
Baten van andere organisaties zonder winststreven (voorgaande jaren)	-	-	11.270
Baten van andere organisaties zonder winststreven	35.400	50.000	77.909
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en diensten			
EU POP en Interreg	117.372	151.063	96.002
Provincie Zeeland	606.102	421.417	303.807
Gemeenten en waterschap	300.465	171.920	235.975
Onttrekkingen Vooruit ontvangen bedragen (VOL, metervergoeding, boomgaarden)	79.216	63.000	65.342
Bijdragen deelnemers/ eigenaren projecten	210.300	147.145	193.423
Doorbelaste uitvoeringskosten	124.999	160.600	167.013
Bijdragen voor vrijwilligerswerk	48.215	73.000	55.339
Totaal tegenprestatie voor de levering van producten en diensten	1.486.669	1.188.145	1.116.901
Overige baten			
Rentebaten	11.068	-	-
Effecten herwaardering	10.845	-	-
Effecten dividend	3.324	-	-
Activa resultaat	-	-	-454
Totaal overige baten	25.237	0	-454
Som van de baten	2.647.508	2.325.286	2.292.027

Kosten eigen activiteiten

	Jaarrekening 2023	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Kosten vrijwilligerswerk			
Afschrijving in gebruik doelstelling	31.612	33.000	30.813
Huur en inrichting werkplaatsen	14.030	12.500	10.546
Onkosten vrijwilligers	45.627	40.000	43.700
Dienstauto's	36.891	31.500	26.809
Klein gereedschap	1.424	3.500	3.653
Overige exploitatiekosten	10.650	11.000	10.699
Loonwerk en materiaal	1.974	1.000	-
Totaal kosten eigen activiteiten	142.208	132.500	126.220

Kosten projecten (exclusief kosten SLZ)

	Jaarrekening 2023	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Materialen/ diversen	218.859	231.020	109.492
Uitvoering werk door derden	349.959	251.451	159.344
Onderhoudsvergoedingen aan derden	56.854	61.500	61.278
Toevoeging aan voorziening	57.500	57.500	52.000
Overig	-	-	471
Totaal kosten projecten	683.172	601.471	382.584

	Jaarrekening 2023	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Som van de lasten	2.540.783	2.346.271	1.971.645
Rente	11.068	-	-
Verkoop activa	-	-	-
Herwaardering effecten	10.845	-	-22.317
Dividend effecten	3.324	-	1.955
Correctie	-2	-	471
Resultaat voor bestemming	106.722	-20.985	300.491

	Jaarrekening 2023	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Bestemming resultaat			
Toevoeging/ onttrekking bestemmingsreserves			
Reserve activa bedrijfsmiddelen	9.865		7.876
Reserve activa doelstelling	31.612		30.814
Reserve 40-jarig jubileum	-10.000		26.574
	31.477		65.264
Toevoeging/ onttrekking overige reserve			
Algemene reserve	75.245		235.227

6. Lasten totaal

samengevat per doelstelling en beheer en administratie

Tabel jaarrekening 2023

Jaarrekening 2023										
	doelstellingen									TOTAAL
	toegankelijkheid	cultuur historie	soorten/ biodiversiteit	vrijwilligers werk	agrarisch natuur en landschaps beheer	natuur en landschapsbeh particulieren overheden	communicatie en kennis	SUB TOTAAL doelstellingen	beheer en administratie	
	14,05%	2,78%	30,28%	23,85%	2,02%	17,72%	9,30%	100,00%		
salarissen/soc lasten	180.019	35.578	387.853	305.491	25.870	226.974	119.191	1.280.976	187.919	1.468.895
ov. personeelskosten	5.761	1.139	12.411	9.776	828	7.263	3.814	40.992	1.053	42.045
huisvesting kantoor	4.625	914	9.964	7.848	665	5.831	3.062	32.907	5.014	37.921
kantoorkosten	2.967	586	6.392	5.034	426	3.740	1.964	21.110	3.216	24.326
afschrijvingskosten	1.203	238	2.592	2.042	173	1.517	797	8.561	1.304	9.865
algemene kosten	7.783	1.538	16.770	13.208	1.119	9.814	5.153	55.385	76.966	132.351
UITVOERINGSKOSTEN	202.357	39.993	435.982	343.399	29.081	255.139	133.981	1.439.932	275.472	1.715.403
EIGEN ACTIVITEITEN	36.608	2.100	3.000	90.500	-	10.000	-	142.208	-	142.208
PROJECTEN	226.624	969	250.152	5.896	1.851	117.907	79.775	683.172	-	683.172
TOTAAL	465.589	43.062	689.134	439.795	30.931	383.046	213.755	2.265.312	275.472	2.540.784
toelichting:										
gemiddeld aantal personeelsleden in fulltime arbeidsplaatsen:				21,30						
salaris en soclasten toegedeeld op basis van gerealiseerde ureninzet per medewerker per doelstelling na aftrek kosten beheer en administratie										
overige kosten verdeeld over doelstellingen volgens procentuele verdeling van salarissen/soclasten na aftrek kosten beheer en administratie										

Tabel begroting 2023

Begroting 2023										
	doelstellingen									TOTAAL
	toegankelijkheid	cultuur historie	soorten/ biodiversiteit	vrijwilligers werk	agrarisch natuur en landschaps beheer	natuur en landschapsbeh particulieren overheden	communicatie en kennis	SUB TOTAAL doelstellingen	beheer en administratie	
	7,97%	3,84%	27,74%	23,83%	1,63%	15,40%	19,59%	100,00%		
salarissen/soc lasten	97.358	46.900	338.814	291.104	19.919	188.149	239.363	1.221.606	194.194	1.415.800
ov. personeelskosten	2.481	1.195	8.634	7.418	508	4.795	6.100	31.130	1.370	32.500
huisvesting kantoor	2.338	1.126	8.138	6.992	478	4.519	5.749	29.341	4.659	34.000
kantoorkosten	1.204	580	4.189	3.599	246	2.326	2.959	15.102	2.398	17.500
afschrijvingskosten	619	298	2.154	1.851	127	1.196	1.522	7.767	1.233	9.000
algemene kosten	4.543	2.188	15.809	13.583	929	8.779	11.169	57.000	46.500	103.500
UITVOERINGSKOSTEN	108.543	52.288	377.737	324.546	22.207	209.764	266.861	1.361.946	250.354	1.612.300
EIGEN ACTIVITEITEN	33.500	1.500	3.000	87.500	-	7.000	-	132.500	-	132.500
PROJECTEN	160.000	7.500	317.471	17.200	4.000	27.300	68.000	601.471	-	601.471
TOTAAL	302.043	61.288	698.208	429.246	26.207	244.064	334.861	2.095.917	250.354	2.346.271
toelichting:										
gemiddeld aantal personeelsleden in fulltime arbeidsplaatsen:				20,30						
salaris en soclasten toegedeeld op basis van gerealiseerde ureninzet per medewerker per doelstelling na aftrek kosten beheer en administratie										
overige kosten verdeeld over doelstellingen volgens procentuele verdeling van salarissen/soclasten na aftrek kosten beheer en administratie										

Tabel jaarrekening 2022

Jaarcijfers 2022										
	doelstellingen									TOTAAL
	toegankelijkheid	cultuur historie	soorten/ biodiversiteit	vrijwilligers werk	agrarisch natuur en landschaps beheer	natuur en landschapsbeh particulieren overheden	communicatie en kennis	SUB TOTAAL doelstellingen	beheer en administratie	
	14,89%	5,50%	24,09%	24,50%	2,83%	17,90%	10,29%	100,00%		
salarissen/soc lasten	171.393	63.327	277.255	282.024	32.554	206.076	118.478	1.151.106	167.663	1.318.770
ov. personeelskosten	-2.216	-819	-3.585	-3.647	-421	-2.685	-1.532	14.885-	6.434-	21.319-
huisvesting kantoor	3.515	1.299	5.686	5.784	668	4.226	2.430	23.608	3.674	27.282
kantoorkosten	3.012	1.113	4.873	4.957	572	3.622	2.082	20.231	3.148	23.379
afschrijvingskosten	1.015	375	1.642	1.670	193	1.220	702	6.816	1.061	7.876
algemene kosten	7.608	2.811	12.306	12.518	1.445	9.147	5.259	51.094	55.759	106.853
UITVOERINGSKOSTEN	184.326	68.106	298.176	303.306	35.011	221.627	127.419	1.237.970	224.872	1.462.842
EIGEN ACTIVITEITEN	33.220	1.500	2.000	83.000	-	6.500	-	126.220	-	126.220
PROJECTEN	193.143	13.619	138.544	5.144	5.037	16.964	10.133	382.584	-	382.584
TOTAAL	410.689	83.225	438.720	391.450	40.048	245.091	137.552	1.746.774	224.872	1.971.645
toelichting:										
gemiddeld aantal personeelsleden in fulltime arbeidsplaatsen:				18,27						11%
salaris en soclasten toegedeeld op basis van gerealiseerde ureninzet per medewerker per doelstelling na aftrek kosten beheer en administratie										
overige kosten verdeeld over doelstellingen volgens procentuele verdeling van salarissen/soclasten na aftrek kosten beheer en administratie										

7. Staat van baten en lasten conform model 3 van RJ650

	Toegankelijkheid platteland	Cultuurhistorie	Doelstellingen				Communicatie en kennis	Kosten beheer en administratie	Totaal werkelijk 2023	Begroot 2023	Totaal werkelijk 2022
			Soorten/ biodiversiteit	Vrijwillig landschapsbeheer	Agrarisch, natuur en landschapsbeheer	Natuur en landschapsbeheer particulieren/ overheden					
Verstrekte (project)subsidies en (project)bijdragen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Afdrachten aan verbonden (internationale) organisaties	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aankopen en verwervingen	162.569	650	88.245	1.383	8	6.428	73.931	-	333.213	272.850	223.000
Uitbesleed werk	64.563	348	161.949	5.769	1.842	111.618	5.844	-	351.933	136.726	159.584
Communicatiekosten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Personeelskosten	185.780	36.717	400.265	315.267	26.698	234.237	123.005	188.972	1.510.940	1.262.500	1.297.451
Huisvestingskosten	8.236	1.121	10.260	16.776	665	6.817	3.062	5.014	51.950	49.200	37.828
Kantoor- en algemene kosten	35.101	3.521	25.157	78.440	1.545	20.206	7.118	80.182	251.270	206.800	216.092
Afschrijving	9.341	705	3.259	22.159	173	3.740	797	1.304	41.477	40.500	38.690
Totaal	465.589	43.062	689.134	439.794	30.931	383.046	213.755	275.472	2.540.783	1.968.576	1.971.645

8. Bezoldiging directie

Het bestuur heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld.

Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning wordt de cao Bos en Natuur, ondernemingsdeel de Landschappen toegepast.

SLZ moet voldoen aan de WNT (Wet normering topinkomens).

SLZ leeft de regeling "Beloning Directeuren van Goede Doelen (versie 1 januari 2020)" na.

Het bezoldigingsbeleid wordt periodiek geactualiseerd. De laatste evaluatie was in december 2021.

Beloning Directeuren van Goede Doelen

Het jaar inkomen van de individuele directieleden (in loondienst) blijft binnen het maximum van EUR 134.620 (1fte/12 mnd) volgens de Regeling beloning directeuren van Goede doelen organisaties (omgerekend naar parttime € 116.433).

Ook het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellings, de pensioenlasten en de overige beloningen op termijn samen blijven binnen het in de regeling opgenomen maximum van EUR 134.620 (1fte/12 mnd) per jaar

Voor een toelichting op het beleid en de uitgangspunten voor de directiebezoldiging verwijzen we naar hoofdstuk 2.7 van dit jaarverslag.

WNT-verantwoording 2023 Stichting Landschapsbeheer Zeeland

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op Stichting Landschapsbeheer Zeeland. Het voor Stichting Landschapsbeheer Zeeland toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2022 € 216.000 en in 2023 € 223.000 OD fulltimebasis (Het betreft Leidinggevende topfunctionaris).

Gegevens 2023	
bedragen x € 1	J.A. van der Velden
Functiegegevens	
Directeur	
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,8649
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	85.269
Beloningen betaalbaar op termijn	16.427
Subtotaal	101.696
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	192.864
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	104.967
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t. N.v.t.

Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
---	--------

Gegevens 2022	
bedragen x € 1	J.A. van der Velden
Functiegegevens	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,8649
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	81.687
Beloningen betaalbaar op termijn	17.721
Subtotaal	96.408
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	186.810
Bezoldiging	96.408

Bezoldiging bestuur

Naast de hierboven vermelde topfunctionaris zijn er geen overige topfunctionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag van € 1.900 hebben ontvangen. De overige topfunctionarissen met een bezoldiging onder € 1.900 zijn:

Gegevens 2023	
NAAM TOPFUNCTIONARIS	FUNCTIE
G.J. van de Velde-de Wilde	Voorzitter bestuur
J.F.A.M. Timmers	Secretaris bestuur
M.W. Ruisaard	Penningmeester bestuur
T.M.S. Collette	Lid bestuur
J. Bierens-Imanse	Lid bestuur
A.C.J. Overwater	Lid bestuur
C.C.H. de Wilde	Lid bestuur vanaf 30-06-2023

9. Resultaatbestemming, vaststelling en goedkeuring

Statutaire bepaling inzake de bestemming van het resultaat:

Het resultaat staat ter beschikking van het bestuur dat dit geheel of gedeeltelijk kan bestemmen tot vorming van, of storting in, één of meer algemene of bijzondere reservefondsen.

Resultaatbestemming.

Het resultaat over 2023 ter grootte van € 106.722 is toegevoegd aan:

Continuïteitsreserve:

€ 75.245

Reserve activa bedrijfsmiddelen:

€ 9.865

Reserve activa doelstelling:

€ 31.612

Reserve 40-jarig jubileum:

€ -10.000

Vaststelling jaarrekening 2023

Was getekend 13-6-2024:

G.J. van de Velde - de Wilde, voorzitter

T.M.S. Collette, vice-voorzitter

J.F.A.M. Timmers, secretaris

M.W. Ruisaard, penningmeester

C.C.H. de Wilde

J. Bierens-Imanse

A.C.J. Overwater

10. Overige gegevens

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan het bestuur van
Stichting Landschapsbeheer Zeeland
Klein Frankrijk 1
4461 ZN Goes

roozenburglaan 10
postbus 7012
4330 ga middelburg
telefoon: (0118) 63 76 80
kvk nr. 20140228

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de gewaarmerkte jaarrekening 2023 van Stichting Landschapsbeheer Zeeland te Goes gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Landschapsbeheer Zeeland per 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met de bepalingen van RJ 650 'Fondsenwervende organisaties' en de bepalingen krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2023;
2. de staat van baten en lasten over 2023; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen en de Regeling controleprotocol WNT 2023. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Landschapsbeheer Zeeland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag inclusief bijlagen;
- de overige gegevens;
- de bijlagen bij de jaarrekening.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van RJ 650 'Fondsenwervende organisaties' vereist is voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in RJ 650 'Fondsenwervende organisaties' en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met RJ 650 'Fondsenwervende organisaties'.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met RJ 650 'Fondsenwervende organisaties', en de bepalingen krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Middelburg, 28 juni 2024

P&P Audit B.V.

F.A. de Vos MSc RA RB

11. Bijlage 1; Declarabele uren per doelstelling en uren beheer en administratie 2023

	doelstelling	groep medewerkers				TOTAAL
		directie/ projectleiding	project medewerkers	project uitvoering	administratie medewerkers	
	toegankelijkheid	1.184	1.461	731	163	3.538
	agrarisch n+I beheer	61	390	18	0	469
	vrijwilligerswerk	1.050	2.026	3.641	541	7.258
	particulier n+I beheer	876	1.866	1.956	317	5.015
	communicatie en kennis	956	959	22	214	2.151
	cultuurhistorie	435	101	101	27	664
	biodiversiteit	1.293	5.309	269	188	7.058
	TOTAAL	5.855	12.111	6.736	1.449	26.151
groep medewerkers						
	directie/ projectleiding	project medewerkers	onderhouds medewerkers	administratie personeel	TOTAAL	totaal %
Totale loonkosten	€ 436.663	€ 661.914	€ 198.472	€ 124.283	€ 1.421.332	
Loonkosten beheer en administratie	-€ 101.039	-€ 12.656	-€ 3.654	-€ 70.570	-€ 187.919	
Per saldo te verdelen	€ 335.624	€ 649.259	€ 194.818	€ 53.712	€ 1.233.413	
per doelstelling:						
toegankelijkheid	€ 67.870	€ 78.294	€ 21.128	€ 6.042	€ 173.335	14,05%
agrarisch n+I beheer	€ 3.497	€ 20.907	€ 506	€ 0	€ 24.910	2,02%
vrijwilligerswerk	€ 60.189	€ 108.596	€ 105.309	€ 20.054	€ 294.148	23,85%
n+I beheer part/overh	€ 50.215	€ 100.019	€ 56.581	€ 11.732	€ 218.546	17,72%
communicatie en kennis	€ 54.800	€ 51.410	€ 622	€ 7.933	€ 114.765	9,30%
cultuurhistorie	€ 24.935	€ 5.414	€ 2.907	€ 1.001	€ 34.257	2,78%
biodiversiteit	€ 74.118	€ 284.618	€ 7.766	€ 6.950	€ 373.452	30,28%
TOTAAL	€ 335.624	€ 649.259	€ 194.818	€ 53.712	€ 1.233.413	100,00%

toedeling kosten salaris+soc lasten op basis van declarabele uren per doelstelling

beheer en administratie:		uren totaal	uren b+a	% van totaal	loonkosten totaal	b+a
medewerker	taak					
Dobbelaar	management	1.248	240	19,23%	€ 61.697	€ 11.865
Geus	management	1.352	333	24,63%	€ 67.559	€ 16.640
Van der Velden	management	1.664	1.065	64,00%	€ 113.330	€ 72.534
Van Brakel	management	1.456	127	8,74%	€ 41.809	€ 3.654
Van Immerseel	management	832	527	63,34%	€ 41.017	€ 25.981
Voogd	beheer ict	1.924	285	14,79%	€ 85.587	€ 12.656
Verhelst	administratie	1.144	555	48,51%	€ 27.553	€ 13.367
Wilderom	secretariaat	1.248	553	44,31%	€ 36.932	€ 16.365
Klip	administratie	1.924	475	24,69%	€ 60.180	€ 14.857
			4.160			€ 187.919

Berekening kosten beheer en administratie 2023 - t.b.v. C.B.F.

Berekening kosten beheer en administratie 2023 - t.b.v. C.B.F.				kosten b+a		
Kosten beheer en administratie worden als volgt berekend:						
de loonkosten totaal				€ 1.421.332		
de loonkosten beheer en administratie				€ 187.919	€ 187.919	
de verhouding loonkosten beheer en administratie/loonkosten totaal (verdeelsleutel A)				13,2%		
toedeling aan kosten b+a						
ontvangen ziektegeld				€ 51.101- verdeelsleutel A	€ -6.756	€ -6.756
openst vakantiedagen				€ 29.941 verdeelsleutel A		€ 3.959
overige personeelskosten						
	scholing	€ 15.837	verdeelsleutel A		€ 2.094	
	reis en verblijf	€ 29.290	niet toedelen		€ -	
	overig divers	€ 13.287	verdeelsleutel A		€ 1.757	
huisvesting				€ 37.921 verdeelsleutel A		€ 5.014
kantoorkosten				€ 24.326 verdeelsleutel A		€ 3.216
afschrijving bedrmmiddelen				€ 9.865 verdeelsleutel A		€ 1.304
algemene kosten						
	admin, accou, bank, verzek	€ 75.760	totaal		€ 75.760	
	Kosten Landschappen NL	€ 55.385	niet		€ -	
	onkosten bestuur	€ 611	totaal		€ 611	
	overig divers	€ 595	totaal		€ 595	
Kosten beheer en administratie Totaal					€ 275.472	

12. Bijlage 2; Overzicht bestedingen Nationale Postcode Loterij

Bijdrage 2023 Nationale Postcode Loterij	187.500	
Extra bijdrage tbv	-	
	187.500	
Besteed aan doelstelling/ project		
Algemeen	28.500	
- Implementatie ERP		28.500
Vrijwilligerswerk		
- Natuurwerkdag	14.750	14.750
Natuur en landschapsbeheer particulieren en overheden		
- Herstel streekeigen erven Zeeland		3.000
- Kleine bosjes project abonnement		6.500
- Hoogstamabonnement		28.000
- Ervenabonnement		13.500
Communicatie en Kennis		
- Ken je erf	43.750	36.000
- Monitoring landschapselementen		7.750
Cultuurhistorie		
- Zeeuwse ankers basis	20.000	3.500
- Erfgoedvrijwilligers basis		1.500
- Herstel klein erfgoed		8.000
- Vrijwilligers op historische buitenplaatsen		7.000
Biodiversiteit		
- Oude rassen/ dorpsboomgaarden	29.500	29.500
Agrarisch natuur en landschapsbeheer		
		-
Totaal	187.500	

13. Bijlage 3; Overzicht projecten (o.b.v. voorcalculatorische tarieven)

Lasten

OVERZICHT PROJECTEN 2023										
activiteiten mede gefinancierd door integrale kostensubsidie provincie Zeeland										
overige activiteiten, niet gefinancierd door integrale kostensubsidie provincie Zeeland										
UITGAVEN	materiaal/ diversen	uitvoering werk door derden	onderhouds- vergoedingen aan derden	toevoeging aan fondsen	toerekening IKS loonkosten b-a	toerekening IKS algemene bedrijfskosten	voorbereiding/ begeleiding slz	uitvoering slz uren	uitvoering slz vrijwilligerswerk	totaal
toegankelijkheid platteland										
wandelnetwerk zld basis/wandelevent	1.359	1.413	0	0	4.771	3.885	11.470	1832	0	24.731
wandelnetwerk zld beheer	28.285	24.272	56.067	57.500	25.515	20.855	28.157	42.735	36.608	320.095
wvd toegankelijkheid	393	151	0	0	0	0	24.438	30.026	0	65.007
FKS	18.964	23.795	0	0	0	0	19.570	47.023	0	109.352
VR wandeling	0	0	0	0	0	0	1.520	0	0	1.520
wandelwebsite	0	14.423	0	0	0	0	6.080	12.461	0	32.964
	49.001	64.055	56.067	57.500	30.386	24.740	101.235	134.076	36.608	553.868
vrijwillig landschapsbeheer										
vrijwilligerswerk basis	0	0	0	0	41.687	33.941	19.240	82.262	46.000	223.129
landschapsonderhoud	1.179	3.014	0	0	50.225	40.893	5.143	116.600	35.000	252.054
natuurwerkdag	0	878	0	0	7.031	5.725	7.696	13.346	7.000	41.676
bacterievuurcontrole Zeeland	131	0	0	0	2.009	1.636	814	3.801	1.000	9.391
bacterievuurcontrole V/S wvd	0	0	0	0	0	0	998	17.676	1.500	20.173
De Zeeuwse Natuur	73	621	0	0	0	0	16.863	8.136	0	25.692
	1.383	4.513	0	0	100.952	82.194	50.753	241.821	90.500	572.115
natuur en landschapsbeheer particulieren en overheden										
algemene advisering particulieren/overheden	0	0	0	0	19.085	15.539	20.498	28.109	0	83.232
herstel streekeigen erven Zeeland	0	0	0	0	1.507	1.227	592	2.662	0	5.988
kleine bosjes project abonnement	0	3.891	0	0	4.269	3.476	1.998	10.508	1.000	25.142
hoogstamabonnement project abonnement	552	0	0	0	17.830	14.517	5.550	54.894	4.500	97.842
grensflandenabonnement project abonnement	0	1.089	0	0	1.004	818	481	1.520	1.000	5.912
ervenabonnement project abonnement	109	4.821	0	0	10.547	8.587	4.639	21.966	3.500	54.229
vol overeenkomsten	0	0	787	0	2.762	2.249	1.332	3.740	0	10.870
voedselbos	0	0	0	0	0	0	9.785	23.171	0	32.956
bijzondere lands dynamofonds	3.173	0	0	0	0	0	11.400	5.242	0	19.815
bakkersweel	0	83.620	0	0	0	0	0	3.472	0	87.092
part natuur en landschapsbeheer wvd	492	0	0	0	0	0	7.553	27.251	0	35.295
Monitoring landschapselementen Zeeland	711	0	0	0	0	0	1.758	5.893	0	8.362
Landschapselementen Terneuzen	603	18.058	0	0	0	0	7.600	12.462	0	38.723
	5.641	111.479	787	0	57.005	46.413	73.245	200.888	10.000	505.458
communicatie en kennis										
communicatie algemeen (zonder kennis)	8.575	0	0	0	19.085	15.539	21.682	23.632	0	88.514
ken je erf	335	0	0	0	13.058	10.632	22.533	7.573	0	54.132
Kennis	0	0	0	0	6.027	4.907	9.176	8.328	0	28.438
kennis en communicatie werk voor derden	1.596	0	0	0	0	0	3.373	14.398	0	19.366
impl integraal bedrijfsvoeringssysteem	26.635	0	0	0	0	0	16.815	9.120	0	52.570
jubiläum SLZ	36.790	0	0	0	0	0	39.663	35.245	0	111.697
Film jubileum	0	5.844	0	0	0	0	1.353	0	0	7.196
	73.931	5.844	0	0	38.171	31.078	114.594	98.295	0	361.913
cultuurhistorie										
zeeuwse ankers basis	0	0	0	0	4.269	3.476	7.326	1.834	0	16.905
erfgoedvrijwilligers basis	0	319	0	0	8.036	6.543	11.211	3.399	1.600	31.108
herstel van klein erfgoed	0	0	0	0	0	0	7.030	2.130	0	9.160
verborgen buitens/begraafplaatsen sod	0	0	0	0	0	0	3.800	1.260	0	5.060
Vrijwilligers op historische buitenplaatsen	650	0	0	0	3.013	2.454	5.217	2.222	500	14.056
	650	319	0	0	15.319	12.472	34.584	10.945	2.100	76.289
biodiversiteit										
biodiversiteit basis	0	0	0	0	6.278	5.112	5.513	12.888	0	29.791
Oude rassen/dorpsboomgaarden	602	0	0	0	0	0	13.538	18.030	3.000	35.170
Borging POP3	0	0	0	0	0	0	1.950	7.944	0	9.894
nestgelegenheidproject	2.405	0	0	0	0	0	1.076	3.814	0	7.295
Ecologisch gazonbeheer	0	1.260	0	0	0	0	2.706	17.683	0	21.649
POP3 project Streek eigen landschapselementen voor een r	61.187	39.953	0	0	0	0	15.192	32.612	0	208.945
Exotenbestrijding	5.007	0	0	0	0	0	20.261	29.252	0	54.520
Poelen nu / kamsalamander 21-24	760	32.136	0	0	0	0	9.285	10.717	0	52.898
interreg partridge	698	0	0	0	0	0	0	26.595	0	27.292
Kwetsbare bijen/ Rijke Dijken	3.262	35.426	0	0	0	0	2.706	7.603	0	48.997
Natuur op bedrijfstereinen	0	8.655	0	0	0	0	10.925	11.609	0	31.189
Patrimonium	0	1.744	0	0	0	0	0	4.970	0	6.714
Steenul zvs vlanderen	14.324	0	0	0	0	0	0	12.516	0	26.840
Bosjes grote diversiteit	0	0	0	0	0	0	0	411	0	411
Rugstreeppad	0	13.928	0	0	0	0	0	3.403	0	17.331
Vleermuizen	0	28.804	0	0	0	0	5.134	19.323	0	53.261
	88.245	161.907	0	0	6.278	5.112	88.285	279.371	3.000	632.198
agrarisch natuur en landschapsbeheer										
agrarisch natuurbeheer basis	8	0	0	0	2.511	2.045	3.256	3.504	0	11.324
agrarisch natuurbeheer werk voor derden	0	0	0	0	0	0	285	20.788	0	21.073
biodiverse waterbassins	0	0	0	0	0	0	1.330	988	0	2.318
topgebied Groede	0	1.842	0	0	0	0	0	1.211	0	3.053
	8	1.842	0	0	2.511	2.045	4.871	26.390	0	37.667
TOTAAL ACTIVITEITEN	218.859	349.953	56.854	57.500	250.621	204.055	467.566	931.685	142.208	2.739.308
SUBTOTAAL	437.717	699.919	113.709	115.000	501.243	408.109	935.133	1.383.371	284.416	5.478.616

- In dit overzicht zijn kosten voor de uren gemaakt door werknemers van Stichting Landschapsbeheer Zeeland berekend op basis van voorcalculatorische uurtarieven zoals deze zijn gebruikt in de begroting 2023 ten behoeve van provincie Zeeland. Hierdoor sluiten de in dit overzicht verwerkte loonkosten niet aan met de jaarrekening.

- • Deze bijlage is opgesteld conform de indeling waarin de begroting voor de IKS-subsidie bij Provincie Zeeland is ingediend, waardoor bepaalde rubriceringen afwijken van de jaarrekening. De dotatie aan de voorzieningen ad € 57.500 is in de jaarrekening verwerkt als vooruit ontvangen bijdrage wandelpaden metervergoeding/subsidies (dus in mindering op baten in plaats van als lasten). De uitbetaling aan derden van in totaal € 56.854 welke in dit overzicht als lasten is opgenomen, maar waar tegenover hetzelfde bedrag in deze bijlage als bate is geboekt (plus extra vrijval vooruit ontvangen bijdrages) is in de jaarrekening in mindering gebracht op de vooruit ontvangen bijdrage wandelpaden.

Baten

OVERZICHT PROJECTEN 2023														
activiteiten mede gefinancierd door integrale kostensubsidie provincie Zeeland														
overige activiteiten, niet gefinancierd door integrale kostensubsidie provincie Zeeland														
	eu/ pop	nationale	diverse	provincie	gemeenten	sponsorin	deelnemers	diverse	bijdragen	onttrekin	Zeeland	prov zld	Project-	
	in/terreg	postcode-loterij	fondsen	Zeeland	water	g/bv	eigenaren	opdracht	voor	g aan	integrale	inc aan	resultaat	totaal
				projecten	schappen	materiaal		gevers	vrijwilliger	fonds	kosten	toege		
									s werk		subsidie	subs		
INKOMSTEN														
toegankelijkheid														
wandelnw netw zld basis/wandelevent	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	21.000	0	3.731	24.731
wandelnw netw zld beheer	0	0	0	0	95.004	255	58	0	0	56.067	148.000	0	20.712	320.095
wvd toegankelijkheid	0	0	0	27.200	0	0	0	38.252	0	0	0	0	-445	65.007
FKS	0	0	0	26.973	82.194	0	0	0	0	0	0	0	185	109.352
VR wandeling	0	0	0	0	1.520	0	0	0	0	0	0	0	0	1.520
wandelwebste	0	0	0	0	0	0	0	20.294	0	0	0	0	12.670	32.964
	0	0	0	54.173	178.717	255	58	58.546	0	56.067	169.000	0	36.852	593.668
vrijwilligerswerk														
vrijwilligerswerk basis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	211.500	0	11.629	223.129
landschapsonderhoud	0	0	0	0	32.319	0	0	0	48.215	0	164.500	0	7.020	252.054
natuurwerkdag	0	14.750	0	0	5.118	0	0	0	0	0	21.000	0	808	41.676
badreivuurcontrole Zeeland	0	0	0	0	0	0	3.350	0	0	0	6.000	0	41	9.391
badreivuurcontrole WS wvd	0	0	0	0	21.528	0	0	0	0	0	0	0	-1.355	20.173
De Zeeuwse Natuur	0	25.492	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	200	25.692
	0	14.750	25.492	0	58.955	0	3.350	0	48.215	0	403.000	0	18.344	572.115
natuur en landschapsbeheer particulieren en overheden														
algemene advisering particuliere/overheden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	79.000	0	4.232	83.232
herstel streekigen erven Zeeland	0	3.000	0	0	0	0	1.000	0	0	0	1.000	0	988	5.988
kleine bosjes project abonnement	0	6.500	0	0	6.355	50	4.685	0	0	0	2.000	0	5.552	25.142
hoogstamabonnement project abonnement	0	28.000	0	0	603	0	41.570	0	0	1.875	18.500	0	7.234	97.842
grenslindenabonnement project abonnement	0	0	0	0	2.925	0	2.000	0	0	0	1.500	0	-513	5.912
ervensabonnement project abonnement	0	13.500	0	0	3.550	0	17.894	0	0	0	16.000	0	3.295	54.229
vol overeenkomsten	0	0	0	0	610	0	0	0	0	1.274	10.000	0	-1.013	10.870
voedselbos	0	0	0	32.956	0	0	0	0	0	0	0	0	0	32.956
bijzondere lands dynamiefonds	0	0	9.908	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9.908	19.816
balkersweel	0	0	0	87.092	0	0	0	0	0	0	0	0	-0	87.092
part natuur en landschapsbeheer wvd	0	0	0	0	0	0	62.573	0	0	0	0	0	-27.278	35.295
Monitoring landschapselmenten Zeeland	0	7.750	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	512	8.262
Landschapselmenten Terneuzen	0	0	0	0	19.905	0	9.912	8.149	0	0	0	0	957	38.728
	0	58.750	9.908	120.048	33.848	50	139.634	8.149	0	3.149	128.000	0	3.923	506.458
communicatie en kennis														
communicatie algemeen (zonder kennis)	0	0	0	0	0	0	5.842	0	0	0	80.860	0	1.811	88.514
ken je erf	0	36.000	0	0	0	0	1.365	0	0	0	17.781	0	-1.014	54.132
Kennis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	25.000	0	3.438	28.438
kennis en communicatie werk voor derden	0	0	0	0	0	0	0	27.978	0	0	0	0	-8.613	19.366
impl integraal bedrijfsvoeringssystem	0	28.500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	24.070	52.570
jubiläum SL2	0	0	0	22.000	7.147	8.560	0	25.326	0	20.000	0	0	28.664	111.697
Film jubileum	0	0	0	0	0	7.196	0	0	0	0	0	0	0	7.196
	0	64.500	0	22.000	7.147	15.756	7.207	53.305	0	20.000	123.641	0	48.356	361.913
cultuurhistorie														
zeeuwse ankers basis	0	3.500	0	0	0	0	0	0	0	0	13.500	0	-95	16.905
erfgoedvrijwilligers basis	0	1.500	0	0	11.075	0	0	0	0	0	18.500	0	33	31.108
herstel van klein erfgoed	0	8.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.160	9.160
verborgen buitensbegräafplaatsen scd	0	0	0	0	0	0	0	5.000	0	0	0	0	60	5.060
Vrijwilligers op historische buitenplaatsen	0	7.000	0	0	0	0	574	0	0	0	5.500	0	982	14.056
	0	20.000	0	0	11.075	0	574	5.000	0	0	37.500	0	2.140	76.289
biodiversiteit														
biodiversiteit basis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	25.500	0	4.291	29.791
Dude rassen/dorpsboomgaarden	0	29.500	0	0	2.500	0	2.984	0	0	0	0	0	186	35.170
Borging PDP3	0	0	0	9.900	0	0	0	0	0	0	0	0	-6	9.894
nestgelegenhedproject	0	0	0	7.295	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7.295
Ecologisch gazonbeheer	0	0	0	16.681	5.000	0	0	0	0	0	0	0	-32	21.649
PDP3 project Streekigen landschapselmenten vo	104.472	0	0	104.472	0	0	0	0	0	0	0	0	0	208.945
Exotenbestrijding	0	0	0	54.520	0	0	0	0	0	0	0	0	0	54.520
Poelen.nu / kansalamander 21-24	0	0	0	52.898	0	0	0	0	0	0	0	0	0	52.898
interreg partridge	12.899	0	0	14.393	0	0	0	0	0	0	0	0	0	27.292
Kwetsbare bijen/ Rijke Dijken	0	0	0	48.997	0	0	0	0	0	0	0	0	0	48.997
Natuur op bedrijfstereinen	0	0	0	0	3.213	0	24.877	0	0	0	0	0	3.099	31.189
Patrijzenetwerk	0	0	0	6.454	0	0	0	0	0	0	0	0	260	6.714
Steenul zwv vlaanderen	0	0	0	21.210	0	0	5.633	0	0	0	0	0	-4	26.840
Bosjes grote diversiteit	0	0	0	411	0	0	0	0	0	0	0	0	0	411
Plugstreppad	0	0	0	17.331	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17.331
Vleermuizen	0	0	0	53.300	0	0	0	0	0	0	0	0	161	53.261
	117.372	29.500	0	407.664	10.713	0	33.494	0	0	0	25.500	0	7.956	632.198
agrarischnatuur en landschapsbeheer														
agrarischnatuurbeheer basis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10.000	0	1.324	11.324
agrarischnatuurbeheer werk voor derden	0	0	0	0	0	0	22.931	0	0	0	0	0	-1.858	21.073
biodiverse waterbassins	0	0	0	2.218	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2.218
topgebied Groede	0	0	0	0	0	0	3.053	0	0	0	0	0	0	3.053
	0	0	0	2.218	0	0	25.984	0	0	0	10.000	0	-534	37.667
TOTAAL ACTIVITEITEN	117.372	187.500	35.400	606.102	300.465	16.061	210.300	124.999	48.215	79.217	896.641	0	117.037	2.739.308

• In dit overzicht zijn kosten voor de uren gemaakt door werknemers van Stichting Landschapsbeheer Zeeland berekend op basis van voorcalculatorische uurtarieven zoals deze zijn gebruikt in de begroting 2023 ten behoeve van provincie Zeeland. Hierdoor sluiten de in dit overzicht verwerkte loonkosten niet aan met de jaarrekening.

• • Deze bijlage is opgesteld conform de indeling waarin de begroting voor de IKS-subsidie bij Provincie Zeeland is ingediend, waardoor bepaalde rubriceringen afwijken van de jaarrekening. De onttrekking aan de voorzieningen ad € 79.217 is in de jaarrekening verwerkt onder de baten als vrijval vooruit ontvangen bijdragen.

14. Bijlage 4; Overzicht projecten mede gefinancierd via IKS* (o.b.v. voorcalculatorische tarieven)

UITGAVEN	materiaal/ diversen	uitvoering werk door derden	onderhouds- vergoedinge n aan derden	toevoeging aan fondsen	toerekening IKS - loonkosten b-a	toerekening IKS - algemene bedrijfskosten	voorbereiding/ begeleiding slz	uitvoering slz uren	uitvoering slz vrijwilligerswerk	totaal
toegankelijkheid platteland										
wandelnetsw zld basis/wandelevent	1.359	1.413	0	0	4.771	3.885	11.470	1.832	0	24.731
wandelnetsw zld beheer	28.285	24.272	56.067	57.500	25.615	20.855	28.157	42.735	36.608	320.095
vrijwilligerswerk										
vrijwilligerswerk basis	0	0	0	0	41.687	33.341	19.240	82.262	46.000	223.129
landschapsonderhoud	1.179	3.014	0	0	50.225	40.893	5.143	116.600	35.000	252.054
natuurwerk daq	0	878	0	0	7.031	5.725	7.696	13.346	7.000	41.676
bacterievuorcontrole Zeeland	131	0	0	0	2.009	1.636	814	3.801	1.000	9.331
natuur en landschapsbeheer particulieren en overheden										
algemene advisering particulieren/overheden	0	0	0	0	19.085	15.539	20.498	28.109	0	83.232
herstel streek-eigen erven Zeeland	0	0	0	0	1.507	1.227	592	2.662	0	5.988
kleine bosjes project abonnement	0	3.891	0	0	4.269	3.476	1.998	10.508	1.000	25.142
hoogstamabonnement project abonnement	552	0	0	0	17.830	14.517	5.550	54.894	4.500	97.842
grenslindenabonnement project abonnement	0	1.089	0	0	1.004	818	481	1.520	1.000	5.912
ervenabonnement project abonnement	109	4.821	0	0	10.547	8.587	4.699	21.966	3.500	54.229
vol overeenkomsten	0	0	787	0	2.762	2.249	1.332	3.740	0	10.870
communicatie en kennis										
communicatie algemeen (zonder kennis)	8.575	0	0	0	19.085	15.539	21.682	23.632	0	88.514
ken je erf	335	0	0	0	13.058	10.632	22.533	7.573	0	54.132
Kennis	0	0	0	0	6.027	4.907	9.176	8.328	0	28.438
cultuurhistorie										
zeeuwse ankers basis	0	0	0	0	4.269	3.476	7.326	1.834	0	16.905
erfgoedvrijwilligers basis	0	319	0	0	8.036	6.543	11.211	3.399	1.600	31.108
Vrijwilligers op historische buitenplaatsen	650	0	0	0	3.013	2.454	5.217	2.222	500	14.056
biodiversiteit										
biodiversiteit basis	0	0	0	0	6.278	5.112	5.513	12.888	0	29.791
agrarischnatuur en landschapsbeheer										
agrarischnatuurbeheer basis	8	0	0	0	2.511	2.045	3.256	3.504	0	11.324
SUBTOTAAL	41.183	39.698	56.854	57.500	250.621	204.055	193.584	447.355	137.708	1.428.558

INKOMSTEN	euf pop interreg	nationale postcode-loterij	diverse fondsen	provincie Zeeland projecten	gemeenten water schappen	sponsorin g/tbv materiaal	deelnemers eigenaren	diverse opdracht gevers	bijdragen voor vrijwilligers werk	onttrekin g aan fondsen	Zeeland integrale kosten subsidie	prov zld inc aan iks toegev subs	Project- resultaat	totaal
toegankelijkheid														
wandelnetsw zld basis/wandelevent	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	21.000	0	3.731	24.731
wandelnetsw zld beheer	0	0	0	0	35.004	255	58	0	0	56.067	148.000	0	20.712	320.095
vrijwilligerswerk														
vrijwilligerswerk basis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	211.500	0	11.629	223.129
landschapsonderhoud	0	0	0	0	32.319	0	0	0	48.215	0	164.500	0	7.020	252.054
natuurwerk daq	0	14.750	0	0	5.118	0	0	0	0	0	21.000	0	808	41.676
bacterievuorcontrole Zeeland	0	0	0	0	0	0	3.250	0	0	0	6.000	0	41	9.331
natuur en landschapsbeheer particulieren en overheden														
algemene advisering particulieren/overheden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	79.000	0	4.232	83.232
herstel streek-eigen erven Zeeland	0	3.000	0	0	0	0	1.000	0	0	0	1.000	0	388	5.988
kleine bosjes project abonnement	0	6.500	0	0	6.355	50	4.685	0	0	0	2.000	0	5.552	25.142
hoogstamabonnement project abonnement	0	28.000	0	0	603	0	41.570	0	0	1.875	18.500	0	7.294	97.842
grenslindenabonnement project abonnement	0	0	0	0	2.925	0	2.000	0	0	0	1.500	0	-513	5.912
ervenabonnement project abonnement	0	13.500	0	0	3.650	0	17.894	0	0	0	16.000	0	3.285	54.229
vol overeenkomsten	0	0	0	0	610	0	0	0	0	1.274	10.000	0	-1.013	10.870
communicatie en kennis														
communicatie algemeen (zonder kennis)	0	0	0	0	0	0	5.842	0	0	0	80.860	0	1.811	88.514
ken je erf	0	36.000	0	0	0	0	1.365	0	0	0	17.791	0	-1.014	54.132
Kennis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	25.000	0	3.439	28.438
cultuurhistorie														
zeeuwse ankers basis	0	3.500	0	0	0	0	0	0	0	0	13.500	0	-95	16.905
erfgoedvrijwilligers basis	0	1.500	0	0	11.075	0	0	0	0	0	18.500	0	33	31.108
Vrijwilligers op historische buitenplaatsen	0	7.000	0	0	0	0	574	0	0	0	5.500	0	982	14.056
biodiversiteit														
biodiversiteit basis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	25.500	0	4.291	29.791
agrarischnatuur en landschapsbeheer														
agrarischnatuurbeheer basis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10.000	0	1.324	11.324
SUBTOTAAL	0	113.750	0	0	157.558	305	78.338	0	48.215	59.216	896.641	0	74.535	1.428.558

* In dit overzicht zijn kosten voor de uren gemaakt door werknemers van Stichting Landschapsbeheer Zeeland berekend op basis van voorcalculatorische uurtarieven zoals deze zijn gebruikt in de begroting 2023 ten behoeve van provincie Zeeland. Hierdoor sluiten de in dit overzicht verwerkte loonkosten niet aan met de jaarrekening.

15. Bijlage 5; Begroting 2024 (vastgesteld door het bestuur okt. 2023)

Balans

	31 dec 2024	31 dec 2023		31 dec 2024	31 dec 2023
Activa			Passiva		
Materiele vaste activa			Reserves en fondsen		
Bedrijfsmiddelen	40.000	14.500	<i>Continuïteitsreserves</i>		
Direct in gebruik doelstelling	103.300	104.500	Algemene continuïteit reserve	781.004	468.925
	143.300	119.000		781.004	468.925
Vorderingen en overlopende activa			<i>Bestemmingsreserves</i>		
Te ontvangen project subsidies	115.000	100.000	Reserve activa bedrijfsmiddelen	48.187	32.608
Debiteuren en overige vorderingen	200.000	200.000	Reserve activa doelstelling	189.274	132.419
Loonbelasting en sociale premies				237.461	165.027
	315.000	300.000			
Effecten			Voorzieningen		
Obligaties	116.699	135.248	Wandelpaden groot onderhoud	133.688	134.501
	116.699	135.248		133.688	134.501
Liquide middelen			Kortlopende schulden		
Bank	1.054.538	704.836	Crediteuren en nog te betalen	115.000	110.000
Kas	-	-	Loonbelasting en sociale premies	38.000	49.000
	1.054.538	704.836	Overige schulden en overlopende passiva	324.384	331.631
				477.384	490.631
Totaal	1.629.537	1.259.084	Totaal	1.629.537	1.259.084

Werkbegroting 2024

	BEGROTING 2024		BEGROTING 2023		JAARREKENING 2022	
	€		€		€	
Baten van loterijorganisaties		187.500		187.500		187.500
Subsidies overheden		945.060		896.641		910.171
Sponsoring		3.000		3.000		-
Diverse fondsen		35.742		50.000		77.909
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en diensten		1.406.426		1.188.145		1.116.901
Overig		-		-		454-
Totaal baten		2.577.728		2.325.286		2.292.027
Besteed aan doelstellingen						
<i>Doelstelling: toegankelijkheid/routenetwerken</i>						
Uitvoeringskosten slz	221.220		108.543		184.326	
Kosten eigen activiteiten	33.500		33.500		33.220	
Projectkosten	275.939		160.000		193.143	
Totaal besteed aan doelstelling	530.659		302.043		410.689	
<i>Doelstelling: agrarisch natuur- en landschapsbeheer</i>						
Uitvoeringskosten slz	20.333		22.207		35.011	
Kosten eigen activiteiten	-		-		-	
Projectkosten	-		4.000		5.037	
Totaal besteed aan doelstelling	20.333		26.207		40.048	
<i>Doelstelling: vrijwilligerswerk</i>						
Uitvoeringskosten slz	295.405		324.546		303.306	
Kosten eigen activiteiten	94.500		87.500		83.000	
Projectkosten	3.990		17.200		5.144	
Totaal besteed aan doelstelling	393.895		429.246		391.450	
<i>Doelstelling: natuur en landschapsbeheer particulieren/overheden</i>						
Uitvoeringskosten slz	212.593		209.764		221.627	
Kosten eigen activiteiten	11.500		7.000		6.500	
Projectkosten	40.305		27.300		16.964	
Totaal besteed aan doelstelling	264.398		244.064		245.091	
<i>Doelstelling: communicatie en kennis</i>						
Uitvoeringskosten slz	323.170		266.861		127.419	
Kosten eigen activiteiten	-		-		-	
Projectkosten	21.000		68.000		10.133	
Totaal besteed aan doelstelling	344.170		334.861		137.552	
<i>Doelstelling: cultuurhistorie</i>						
Uitvoeringskosten slz	37.734		52.288		68.106	
Kosten eigen activiteiten	2.500		1.500		1.500	
Projectkosten	7.500		7.500		13.619	
Totaal besteed aan doelstelling	47.734		61.288		83.225	
<i>Doelstelling: biodiversiteit</i>						
Uitvoeringskosten slz	417.003		377.737		298.176	
Kosten eigen activiteiten	3.000		3.000		2.000	
Projectkosten	272.662		317.471		138.544	
Totaal besteed aan doelstelling	692.665		698.208		438.720	
TOTAAL						
Uitvoeringskosten slz	1.527.458		1.361.946		1.237.971	
Kosten eigen activiteiten	145.000		132.500		126.220	
Projectkosten	621.396		601.471		382.584	
Totaal besteed aan doelstelling	2.293.854		2.095.917		1.746.775	
<i>Beheer en administratie</i>						
kosten beheer en administratie	283.742		250.354		224.872	
Totaal lasten	2.577.596		2.346.271		1.971.645	
Financiële baten en lasten	100				19.891-	
Resultaat	232		20.985-		300.491	
Resultaat is besteed aan:						
Toevoeging/onttrekking continuïteitsreserves	232		-		235.227	
Toevoeging/onttrekking bestemmingsreserves					38.690	
Toevoeging/onttrekking overige reserves	-		20.985-		26.574	
	232		20.985-		300.491	

Toelichting op de werkbegroting 2024						
BATEN				Begroting 2024	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
				€	€	€
Baten uit eigen fondsenwerving				-	-	-
Baten van loterij organisaties						
Nationale Postcodeloterij				187.500	187.500	187.500
				<u>187.500</u>	<u>187.500</u>	<u>187.500</u>
Baten van subsidies van overheden						
Provincie Zeeland (integrale kostensubsidie)				945.060	896.641	862.985
Provincie Zeeland terug te betalen subsidie						47.186
Provincie Zeeland DZN bijdrage				-	-	-
				<u>945.060</u>	<u>896.641</u>	<u>910.171</u>
Sponsoring				<u>3.000</u>	<u>3.000</u>	<u>-</u>
Diverse fondsen/NGO's				<u>35.742</u>	<u>50.000</u>	<u>77.909</u>
				<u>35.742</u>	<u>50.000</u>	<u>77.909</u>
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en diensten						
EU pop en interreg				143.275	151.063	96.002
Provincie Zeeland				456.383	421.417	303.807
Gemeenten/waterschappen				348.683	171.920	235.975
Onttrekking aan voorzieningen				87.000	63.000	65.342
Bijdragen deelnemers/eigenaren projecten				130.585	147.145	193.423
Doorbelaste uitvoeringskosten				161.500	160.600	167.013
Bijdragen voor vrijwilligerswerk				79.000	73.000	55.339
				<u>1.406.426</u>	<u>1.188.145</u>	<u>1.116.901</u>
Overige baten						
Rentebaten				-	-	-
Activa resultaat				-	-	454-
Overig				-	-	-
				<u>-</u>	<u>-</u>	<u>454-</u>
SOM VAN DE BATEN				<u>2.577.728</u>	<u>2.325.286</u>	<u>2.292.027</u>

UITVOERINGSKOSTEN SLZ			Begroting 2024	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
			€	€	€
Personeelskosten					
Brutolonen			1.140.000	1.038.900	961.386
Sociale lasten			248.000	224.500	204.347
Pensioen- en vutpremies			185.000	152.400	134.690
Ontvangen ziektegeld			-	-	46.874-
			<u>1.573.000</u>	<u>1.415.800</u>	<u>1.253.549</u>
Inleen personeel			0	-	18.347
Mutatie vakantiedagen verplichting			100	-	9.897-
Overige personeelskosten			42.000	32.500	35.452
			<u>1.615.100</u>	<u>1.448.300</u>	<u>1.297.451</u>
Brutolonen					
Regulier personeel			1.140.000	1.038.900	961.386
Vakantiegeld			-	-	-
			<u>1.140.000</u>	<u>1.038.900</u>	<u>961.386</u>
Sociale lasten					
Bedrijfsvereniging			248.000	224.500	204.347
Vakantiegeld			-	-	-
			<u>248.000</u>	<u>224.500</u>	<u>204.347</u>
Pensioen- en vutpremies					
Pensioen/vutpremies			185.000	152.400	134.690
Ontvangen ziektegeld					
Ontvangen ziektegeld			-	-	46.874-
Mutatie vakantiedagenverplichting					
Mutatie vakantiedagenverplichting			100	-	9.897-
Overige personeelskosten					
Scholingskosten			12.000	9.000	6.547
Enmalige uitkering jubilarissen			0	-	2.193
Reis- en verblijfkosten			29.000	22.500	24.266
Overige diverse kosten			1.000	1.000	2.446
			<u>42.000</u>	<u>32.500</u>	<u>35.452</u>
Huisvestingskosten					
Kantoor huur, onderhoud enz.			39.000	34.000	27.282
Kantoorkosten					
Porti- en telefoonkosten			8.500	8.500	8.781
Kopieerkosten/Kantoorbenodigdheden			4.500	3.000	5.770
Computernetwerk, website, software			10.000	6.000	8.828
			<u>23.000</u>	<u>17.500</u>	<u>23.379</u>
Afschrijvingskosten bedrijfsmiddelen					
Afschrijvingskosten bedrijfsmiddelen			12.500	9.000	7.876
Algemene kosten					
Administratie, accountant en bank			38.000	28.000	45.207
Verzekeringen			17.000	16.000	13.144
Kosten Landschappen NL			65.000	57.000	50.623
Onkostenvergoeding bestuur			1.000	2.000	672
Afwaardering vorderingen			0	-	3.053-
Overige kosten			500	500	259
			<u>121.500</u>	<u>103.500</u>	<u>106.853</u>
UITVOERINGSKOSTEN SLZ			1.811.100	1.612.300	1.462.842

KOSTEN EIGEN ACTIVITEITEN			Begroting 2024	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
			€	€	€
Kosten communicatie					
Publiciteit			-	-	-
			-	-	-
Kosten vrijwilligerswerk (zie ook projecten)					
Inleenvergoeding WIW			-	-	-
Afschrijving in gebruik doelstelling			33.000	33.000	30.813
Huur en inrichting werkplaatsen			14.500	12.500	10.546
Onkosten vrijwilligers			51.500	40.000	43.700
Dienstauto's			31.500	31.500	26.809
Klein gereedschap			3.000	3.500	3.653
Overige exploitatiekosten			10.500	11.000	10.699
Loonwerk en materiaal			1.000	1.000	-
			145.000	132.500	126.220
TOTAAL KOSTEN EIGEN ACTIVITEITEN			145.000	132.500	126.220
KOSTEN PROJECTEN (excl kosten SLZ)					
Materialen/diversen			280.086	231.020	109.492
Uitvoering werk door derden			222.310	251.451	159.344
Onderhoudsvergoedingen aan derden			61.000	61.500	61.278
Toevoeging aan voorzieningen			58.000	57.500	52.000
TOTAAL KOSTEN PROJECTEN			621.396	601.471	382.113
SOM VAN DE LASTEN			2.577.496	2.346.271	1.971.174
RESULTAAT VOOR BESTEMMING			232	20.985-	320.853

Meerjarenbegroting uit beleidsplan 2020-2025.

Overzicht baten en uitgaven voor beleidsplan 2020-2025 (in K€)						
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Baten						
Giften en sponsoring	9	3	0	3	3	3
Nationale Postcodeloterij	207	200	188	188	188	188
Fondsen	11	56	78	50	36	50
subsidies overheden	875	820	910	897	959	950
vergoeding werkzaamheden	778	1068	1.096	1186	1334	1400
totaal baten	1880	2147	2272	2324	2520	2591
Uitgaven						
beheer en administratie	198	243	225	250	284	300
continuïteits- en bestemmingsreserves	171	155	300	-21	0	5
doelstellingen						
landschapsbeleving	212	227	411	302	463	500
vrijwilligerswerk	383	407	391	429	438	461
natuur en landschapsbeheer	281	238	245	244	298	310
agrarisch natuur en landschapsbeheer	18	29	40	26	26	30
communicatie, kennis en educatie	145	143	138	335	167	175
cultuurhistorie	42	69	83	61	55	60
biodiversiteit	430	636	439	698	789	750
totaal uitgaven	1880	2147	2272	2324	2520	2591